

DRIE HERDERS

Eerder verscheen bij Uitgeverij Abdij van Berne van dezelfde auteurs
"Driekoninginnen" (1996)

Illustraties: Harrie Sterk (1913-1991)

DRIE HERDERS

JAARKRING

Threes van Dijck - Jan Peijnenburg

UITGEVERIJ

ABDIJ VAN BERNE

*'Blijf niet staren op wat vroeger was,
sta niet stil in het verleden.
Zie, ik ga iets nieuws beginnen,
het is al begonnen, merk je het niet'?*

(Jesaja 43, 18-19)

Herdersgroet

Moses, treed binnen in het slavenhuis
en breek de boeien open waardoor wij
met handen en voeten gekluisterd zijn
aan de poorten van de welvaart.

Leid ons binnen in het beloofde land
waar het manna van de liefde neerdaalt
over mens en dier, het levend water
stroomt door de tempel van het leven.

Judith, treed vrijmoedig en met vuur
in je handen het mannenhuis binnen,
waar de zachte krachten van het volk
met harde hand worden gebroken.

Leid ons binnen in een nieuwe tijd,
waarin mannen aan vrede werken,
vrouwen voedsters van het leven zijn,
God als een Godin aan ons verschijnt.

David, treed met je jonge schoonheid
het kwaad en duister lichtend tegemoet.
Neem weg de schaamte van liefde en lust
en weer het geweld der goddelozen.

Leid ons binnen in het open veld
waar de dieren rond God dansen
en de mensen zingend God ingaan
als zij met elkaar gemeenschap vieren.

Esther, treed de kwade geesten,
die oorlog en vernietiging beramen,
met lichtende ogen en een lach
om je lippen onweerstaanbaar tegemoet.

Leid ons binnen in het nieuwe leven,
waar de vreugde van de schepping
met alle mensen wordt gedeeld,
daar waar de levensbomen groeien.

Joshua, treed als de nieuwe mens
de oudgeworden wereld binnen.
Verrijs in alle levensgeesten
die roepen om een nieuw bestaan.

Leid ons binnen in de bruidskamer
van God en Godin, waar ons lichaam
mag zingen en onze ziel verheerlijkt
in het eeuwig lichten op mag gaan.

Mirjam, treed binnen in ons huis,
waar schaduwen van leven hangen.
De geur van nieuwe aarde
stijgt op waar je voeten gaan.

Leid ons de nieuwe hemel binnen,
leg ons weergeboren in je schoot.
Jouw handen dragen ons de drempel over.
Jij antwoord op het eeuwig Woord.

Preludium

In het driestromengebied
van het Godlievend leven
staan drie prototypen
duidelijk in het licht:
Moses, David, Jezus.
Samen vormen zij het
drie-ene Godgewijde leven,
de volheid van spiritualiteit.

Moses vertegenwoordigt
de politieke geloofsweg
en beleeft zijn trouw aan God
in zijn liefde voor mensen.
Hij is de vrijheidsstrijder
die zijn volk meevoert
naar een toekomst van vrede,
een land van gerechtigheid.

David gaat de koninklijke weg
van het sensitieve Godservaren.
Hij is de dichter en zanger,
de speler en danser voor God.
Hij is de mateloze minnaar
van het godinnige leven,
priesterlijk profeet van
de zinnelijke weg naar God.

Jezus is de mysticus
in wie de eenheid van God
en mens gestalte krijgt,
die zelf één wordt met God.
Hij wordt zelf de verbinding
tussen hemel en aarde.
In hem wordt menselijke liefde
goddelijke werkelijkheid.

In dit gedenkboek is Jezus
de vervulling van zijn vaders:
kleinzoon van President Moses,
zoon van Koning David.
Kind van de eeuwige Vader,
waaruit alle kinderen stammen,
maar nu in volle mensenmaat
de schepping ingetreden.

Daarom is hij 'weg': zijn leven
mondt uit in goddelijkheid.
Hij is zelf 'waarheid':
het waarachtig menselijke.
Hij is 'leven': ziel van God
voor al wat adem heeft.
In hem knielt de mensheid
voor Gods Aangezicht.

Drie herders van Israël

Een herder is geen droombeeld in een liefelijk landschap, ook al kan zijn omgeving schilderachtig zijn en de koesterende warmte van de zon weldadig. De hardheid van het leven is zijn dagelijks kleed. Natuurmens is hij. Ook in de herfst, wanneer de slagregens over de heide trekken, en in de winter, wanneer hij uren lang stilstaat in de sneeuw, hoedt hij zijn kudde. Het is de herder nooit om zichzelf te doen. Hij leidt zijn schapen naar grazige weiden, beschermt hen tegen gevaar en helpt de barende ooien bij de bevalling. De rammen houdt hij in toom.

Maar in zichzelf is de herder als een verstilde mysticus. Zwijgzaam verzamelt hij in zich de hele schepping. Hij roept eens tegen de schapen, praat wat met zijn hond en haalt het jongste lammetje bij zich. Wat hij weet, heeft hij gehoord van de sterren. Soms is het hemelblauw het wijde kleed rond het stralende gezicht van God. In de vroege ochtend zingt het vogelkoor de lof van God. De stilte is vol leven.

Drie herders treden in de geschiedenis van het Joodse volk naar voren: Moses, David, Jezus. Drie leiders van het volk op drie verschillende niveaus. Samen vormen zij het totale leiderschap. Maar Jezus is de voltooiing - in hem stroomt alles samen.

Jezus is de menselijke verpersoonlijking van God: in hem verstaan wij de diepste gedachten en gevoelens van God ten aanzien van al het geschapene. Wat de mens voor God betekent, kunnen wij zien in hem. Zoals hij met mensen omgaat, zich aan hen verliest - zo is God voor de mensen, voor iedere mens. In Jezus heeft God zich menselijk uitgesproken. Tegelijk is hij het menselijk antwoord aan God: zijn leven beantwoordt de liefde van God op een volstrekte wijze.

Het beeld van de herder is diep geworteld in de christelijke geschiedenis. Reeds in de catacomben werd Jezus afgebeeld als de Goede Herder. In hem zien wij het volmaakte herderschap: Jezus geeft zelfs zijn leven voor zijn schapen. Hij kent ieder schaap afzonderlijk en ieder van zijn schapen kent hem. Dit is de liefde-gemeenschap tussen mens en dier. De herder wordt het lam...

'Ik zag een grote menigte, die niemand tellen kon,
uit alle rassen en stammen en volken en talen.
Zij stonden voor de troon en voor het Lam,
gehuld in witte gewaden en met palmtakken in de hand'.

(Apocalyps 7, 9)

Herderspsalm

Mijn herder is de Heer,
het zal mij nooit aan iets ontbreken.

Hij brengt mij in een oase van groen,
daar strek ik mij uit aan de rand
van het water, daar kom ik weer tot mijzelf.
Ik leef helemaal op, over vertrouwde wegen
trekken wij verder - Hij gaat voor mij uit.
Want God is zijn naam.

Al moet ik door het duister van de dood,
ik ben niet angstig, U bent toch bij me,
onder Uw hoede durf ik het aan.

Gij nodigt mij aan Uw eigen tafel,
en allen die tegen mij zijn
moeten het aanzien: dat Gij mij bedient,
dat Gij mij zalft, mijn hoofd en mijn haren,
dat Gij mijn beker vult tot de rand.

Overal komen geluk en genade mij tegemoet,
mijn leven lang. In het huis van de Heer
kom ik altijd terug, tot in lengte van dagen.

*'Het volk herdacht de vroegere dagen,
de dagen van Moses'.*

*'Waar blijft Jahweh, die de herder
van zijn kudde uit de wateren trok?
Waar blijft Hij, die in zijn hart
zijn heilige geest heeft gelegd -
Hij die Moses met zijn rechterhand
heeft geleid met goddelijke kracht?
Hij die de wateren kliefde voor hen uit
om voor eeuwig zijn naam te vestigen?
Hij die hen door de waterfloed deed gaan,
als een steppepaard zonder te struikelen?
Als een kudde die naar de vlakte daalt
heeft de geest van Jahweh hen geleid'.*

*'Ach, zie neer vanuit de hemel,
zie naar ons om uit uw heilige woning
waar u in heerlijkheid leeft!
Waar blijft nu uw ijver en uw kracht,
waar is uw ontroering en uw medelijden?
Onthoud ze ons niet, want u bent onze Vader'!*

(Jesaja 63, 11-16)

Moses

Als baby van drie maanden te vondeling gelegd
in een mandje aan de oever van de Nijl.
Door de Egyptische prinses geadopteerd,
aangenomen als haar eigen zoon.
Opgevoed aan het hof van de Farao,
waar hij zijn ontwikkeling en groei doormaakte,
zijn morele beginselen verwierf,
de Egyptische zonnegodsdienst leerde kennen.

Maar de band van het bloed is
de band met het hele verleden.
Hij zag hoe een man van zijn volk werd gemarteld.
Toen eindigde zijn leven als een prins:
hij sloeg toe en doodde de beul.
Hij werd op slag politieke vluchteling.
In de woestijn zette hij zich neer bij een bron
en wachtte er zonder huis en haard op asiel.

De zeven dochters van Jitro, de priester van Midjan,
zeven herderinnetjes in konflikt met de herders,
schoot hij te hulp. Weer stond hij rechtop.
Een van de meisjes werd zijn bruid, moeder
van zijn twee zoontjes die onbesneden waren.
Gemengd gehuwd met een priester-dochter,
schaapsherder, woestijnvader met zijn drie geloven,
naamloze Egyptische prins met een strafregister.

Hoorde hij niet wat Jahweh vanuit de hemel hoorde:
het gejammer van zijn volk, de zweepslagen...?
Waar was zijn vuur, zijn brandend verlangen
naar bevrijding, zijn revolutionaire drift?
Moest hij, de zwervende veelgelovige,
de man worden van de grote oecumene?
Zou hij, die al zijn identiteit verloor,
de grondlegger worden van de bevrijdingstheologie?

Herder Moses

Vondeling aan de oever van de Nijl: kind van wie het vindt. Kind van drie maanden, een baby op z'n best: een mooi rond bolletje met grote heldere oogjes, handjes die zich al willen geven. Een stralende lach die onweerstaanbaar is als een lief gezicht boven het mandje verschijnt. Hier is geen vrouw, geen prinses tegen opgewassen. Zodra een kind kan lachen, is het al niet weerloos meer: lachen is ontwapenend - de meest zachte vorm van verweer.

Maar wie als een kind heeft gedobberd op het water van de Nijl, is geroepen om in aktie te komen overal waar het kleine wordt bedreigd en gediscrimineerd.

Moses riskeerde zijn toekomst door zijn stamgenoot te verdedigen tegen de zweepslagen van een werkgever in.

Hij klom naar de top van de Sinai, om de levenswetten van Jahweh voor zijn volk te ontvangen.

Hij sloeg het gouden kalf, waaraan de versieringen van het leven waren geofferd, van zijn troon.

Moses was geen herder van geboorte. Hij werd herder door omstandigheden.

'Terwijl hij neerzat bij een put, kwamen de zeven dochters van de priester van Midjan om water te scheppen en de drinkbakken te vullen voor de kudde van hun vader. Maar daar de herders hen kwamen verjagen, nam Moses het voor de meisjes op en gaf hun kudde te drinken'.

'Eens dat Moses de kudde weidde van zijn schoonvader Jitro, priester van Midjan, en hij zijn kudde diep de woestijn in had gedreven, verscheen Jahweh hem in een vlammen vuur midden in een braambos'.

'Jahweh sprak: Ik heb de ellende van mijn volk in Egypte gezien en zijn noodkreten om zijn onderdrukkers gehoord. Ja, ik weet hoeveel zij moeten doorstaan. Daarom ben ik neergedaald, om hen te bevrijden uit de macht van de Egyptenaren. Ik wil hen uit dat land wegleiden naar een schoon en uitgestrekt land, naar een land dat druipet van melk en honing.

Jij moet mijn volk uit Egypte leiden'.

'Moses nam dus zijn vrouw en zijn zonen, zette hen op ezels en keerde naar het land van Egypte terug'.

Uittocht

Moses was de herder, die zijn volk daadwerkelijk een menswaardig bestaan zou binnenleiden. Hij was de werker aan 'strukturele' bevrijding.

Hij had met de ogen van Jahweh de ellende van zijn volk gezien.

Hij zag hoe de slavendrijvers en onderbazen de mensen opzweepten tot arbeidsprestaties, waaronder zij in weinig jaren bezweken.

Hij zag hoe hun geest werd gedooft onder de leegte en de eentonigheid van de herhalingsarbeid en hun wil werd gebroken. Het was aan de mensen te zien, dat de liefde niet meer floreerde.

Hij zag hoe zij van Jahweh vervreemdden door de materialiteit van het bestaan, waaraan zij waren onderworpen.

Alleen een totale exodus zou een nieuw leven mogelijk maken.

Hij leidde zijn volk weg uit een land, waar de mens, het menselijk leven niet meer geëerbiedigd werd. Een land waar de milieurampen zich opstapelden, omdat aan de welvaart de mens werd opgeofferd.

De plagen, die het land over zich heen kreeg, waren de verschrikkingen die de arbeiders en de armen moesten ondergaan: water werd bloed, de waterdieren gingen te land, insecten werden immuun voor bestrijding, het vee werd ziek in het verpeste land, het hagelde midden in de zomer, mensen kregen allergische reacties, sprinkhanen vraten de bomen en gewassen kaal en de zon werd verduisterd. Toen stierven de kinderen.

Chaos in de natuur, waar palingen veranderen in slangen als water gaat smaken naar dood.

Beelden van het milieu waarin slavernij zich voltrekt.

Tijd voor uittocht uit een stervend milieu voor mens en dier.

Tijd voor intocht in een land waar gerechtigheid bloeit.

Doortocht naar een toekomst van vrede.

Moses, de grote Herder.

De brandende braambos

Midden in een braambos vlammend vuur.
De hitte houdt Moses schroeiend tegen.
Hij slaat de handen voor zijn ogen.
Is de zonnegod hem tot hier gevolgd,
de vuurgod die hem had begeesterd
en in Egypte zijn hartstocht had gewekt?
Of de woestijngod, die de eenzaamheid
bewoonde en riep om water uit de bron?

Maar Jahweh riep hem 'Moses Moses',
ik ken je bij je eigen naam.
Probeer niet dichterbij te komen,
wil niet 'achter' de dingen kijken,
wil niet ontraadselen wat mysterie is.
Zie 'in' wat is: ik ben het, vuur.
Wil jij vandaag mijn naam vernemen?
Ik ben het zijn van alwat is.

Ik ben het sap in het groene gewas,
de warmte waarvan de bomen groeien.
Ik ben het bloed dat in je stroomt,
ik ben de bron van vreugde in je lichaam.
De bergen zijn mijn altaartafel,
onder tempelbomen ligt mijn huis.
Waar je staat is de aarde heilig
en heilig ben jij barrevoets.

Maar nu brandt het hart van Jahweh.
Ondraaglijk is zijn pijn,
onhoudbaar is zijn eeuwig zwijgen.
Er trappen kinderen op mijnen,
soldaten vechten man tegen man.
En zijn vrouw wordt verkracht.
Hij roept iedereen bij name:
Red mij, red mijn volk!

God schreeuwt het uit in de kranten,
dat hij 'ziet': de ellende van zijn volk.
Neergedaald in Amnesty is hij als
oplaaiend vuur, het grote geweten,
opgestaan in de toorn van de derde wereld.
De verbannen God is hij,
die wegleidt uit de slavernij
en zendt om nu de intocht in te luiden.

Intocht in het land van morgen waar
in de buurlanden Palestina en Israël
vredesduiven vliegen af en aan,
waar de aarde niet meer wordt ontheiligd
en niet meer van ontzetting beeft,
waar het water weer parelt als kristal,
de bomen mensen voeden en genezen,
mensen dieren vrienden zijn.

Moses en Sippora

Nog smeult het vuur na
waar Moses en Sippora
de lichte trilling zagen
in de doornhagen,

aanbiddend ritselen van blaren,
bomen die nog bleven staren
naar de weerschijs in het zand.
Waar lag het beloofde land?

Geen knetterende vlammen meer,
geen stem, geen noodweer -
enkel nog het blinde weten
van wie 'ik ben de zijnde' heette.

Terwijl de paarse bramen gloeien
is de struik opnieuw gaan bloeien
van de gloed van Gods gezicht.
En toen werd alle schaduw licht.

Het lichten van binnen:
het vuur in de zinnen,
het groen van het gras,
het wilde struikgewas.

Geheimenissen tussen mensen,
pijn van on vervulde wensen.
Angst om uit te treden
uit een dróóm van vrede.

Uittocht uit de zekerheden,
trektocht over onbetreden
paden waar de aarde brandt.
Intocht in het niemandsland.

Dit is het land der tederheden
waar men met armen vol gebeden
elkaar omhelst en binnengaat -
waar het vuur van God ontstaat.

Afscheid

Daags daarna stond hij er weer.
Nog voelde hij de gloed in zijn gezicht.
In het duister van de tent was het
de hele nacht in zijn ogen blijven lichten.
In alle vroegte werd hij
onweerstaanbaar naar buiten getrokken.
Het kamp lag nog in diepe rust.
Het juichte in hem, maar telkens
drongen de tranen zich weer in hem op.
Hij stond daar, wankelend
tussen waan en werkelijkheid.

Nooit was hij méér zichzelf geweest
dan daags tevoren, op deze plaats
toen hij zijn eigen naam had horen klinken
door de woestijn 'Moses Moses' ...
Daar stond de braamstruik, verstrengeld
in andere maar groener en frisser
als na een weldadige regen.
Nu geen vuur meer, geen stem,
geen eeuwigheid die doorbrak in de tijd.
Nu geen God in lichterlaaie,
geen God die zei 'Ik ben',
want van God was niets meer te zien.
Geen enkel teken, dat God er was geweest,
geen sporen van verbranding,
geen heilige grond.

Hij stond daar stil voor zich uit te staren,
hield zijn sandalen aan
en leunde op zijn herdersstaf.
Hij voelde zich een verloren man,
verloren aan een onuitwisbare droom.
De aarde, het groen en de lucht
waren aan zichzelf ontstegen.
Het vuur, dat in zijn herinnering
bleef branden, ging hem verteren.
Het vuur van God, die had gezegd:
ik heb de ellende van mijn volk gezien -
daarom ben ik neergedaald

om het te verlossen -
om het te geleiden naar een land
dat druipt van melk en honing.

Weggeroepen van de weidegronden,
nog even omziend naar het lammetje,
dat gisteren was geboren,
stond hij daar - met lege handen -
voor de braambos als alle andere.

Verschijnt God alleen in vuur
als de wereld moet worden gered,
als de mensheid dreigt dood te vriezen,
als de mens zijn licht verduistert
en zich heeft begraven in zichzelf?
Een God van de wereld,
een God voor de wereld,
Schepper en Behoeder altijd weer?

Thuis gekomen rustte zijn hand anders
op de kopjes van zijn kinderen.
En toen hij zijn arm om het middel legde
van zijn vrouw, die bezig was het eten
te bereiden boven een houtskoolvuur...
sloeg hetzelfde vuur weer door hem heen.
Wie was zij? Was ook zij werkelijkheid
of waan, taal en teken van Jahweh?

Plotseling zagen zijn ogen in alles
wat versluierd was het licht,
de geopenbaarde en zich openbarende
werkelijkheid. En hij wist: zo is God,
altijd voorbij, achteraf geweten,
verscholen, zich weerhoudend
om ons niet door heimwee te verteren.
Maar zo nabij, dat hij ieder ogenblik
in lichterlaaie tussen ons kan staan.
Zo verzonken in alwat bestaat,
dat de werkelijkheid in zichzelf
kan bestaan en toch -
zijn warmte ervaarbaar
als de warmte van het eigen bloed.

Plotseling verstond hij
de stem van Jahweh
in het geluid van de schepping,
in de stem van mensen en dieren.
Het lied om bevrijding,
de schreeuw van zijn volk,
het angstige huilen van een kind
in ballingschap geboren
klonk als een niet meer te stillen echo
van het eerste woord 'Ik ben'...

Toen is hij op weg gegaan,
de uittocht tegemoet.
Op zijn weg slechts 'vonken'
van Gods aanwezigheid, tekens
en verlichte ogenblikken
op zijn weg naar mensen,
op zijn weg naar God.

Soms was daar Zijn naamloze
aanwezigheid in een vuurzuil,
wanneer de lichtglans was vervaagd
van de brandende braambos.
Dan weer was er een lichtende wolk,
om de intocht in te leiden:
dáár is God te vinden 'vóór ons'.

Vlak voor de doorgang
naar het Beloofde Land,
vlak voor de doorgang
naar de eeuwigheid
zag hij een ogenblik om naar
de brandende niet verbrandende
braambos ver in zijn verleden.
Nog laaide in hem het oude vuur,
ook al dacht hij, dat het smeulde
in zijn laatste resten.
Hoe vaak had hij immers
zijn eigen antwoord
woordeloos herhaald
'Hier ben ik'!

Vreugdeboden

Gij zult voor mijn aangezicht geen paus en priesters als afgoden vereren maar iedere mensen als mijn beeld en gelijkenis.

Gij zult als geroepen om te dienen geen rechters en bevelhebbers worden die de menselijke vrijheid knechten.

Gij zult de vrouw meerachten dan uzelf zij is uw gelijke u tot hulp mannenhanden hebt gij om haar te dragen.

Gij zult uw priesteressen en profetessen niet monddoden - teveel bloed en tranen van martelaressen en maagden zijn mij geofferd.

Gij zult vechten om brood mét de armen uw vuisten ballen tegen onrecht en geweld om in de armen van weerlozen te worden getroost.

Gij zult uw lichaam liefhebben als uw ziel want deze twee zijn één mijn huis en haard voor eeuwig.

Gij zult de natuur beschermen in alle verscheidenheid - alle aarden van mensen zijn natuurlijk en normaal.

Gij zult de liefde niet verkondigen als een woord of een zaak maar haar beleven om te weten waarover gij spreekt.

Gij zult de voorbehoedende liefde van mensen die de vruchtbaarheid van hun schoot regelen erkennen als zuivere religie.

Gij zult op de toppen van het leven dansend mijn liefkozing ingaan want op deze aarde zal ik mijn hemel bouwen.

Godin

De disharmonie in kerk en wereld is het rechtstreekse gevolg van de discriminatie van het vrouwelijke

alleen de praktijk van een radicale gelijkwaardigheid en gezamenlijkheid kan de wereld verlossen van oorlog

alleen de wederkerige bevruchting van mannelijke en vrouwelijke krachten kan het kind van de vrede verwekken

alleen wanneer vrouwen mannen en mannen vrouwen voorgaan en volgen elkaar het Brood brekend van een

wonderbare broodvermenigvuldiging samen drinkend uit de Beker van een bedwelmende zuiverheid

kan de kerk een liefde-gemeenschap worden van mensen met mensen en van mensen met God

maar dan zal eerst ons kleine weten moeten worden verlicht door de grote openbaring waarvan de aarde is vervuld

dat de universele Persoonlijkheid vervuld is van goddelijk én godinnig leven.

Tafelgebed

Over de hele wereld
dekt de vrouw de tafel
en maakt de maaltijd klaar.
Zij versiert de spijsen
en vult de bekers.
Alles smaakt naar haar.

Vrouw-zijn is maaltijd.
Haar borsten zijn bronnen
waaraan kinderen groeien,
rijpe vruchten in de
tuinen van de liefde.
Zij is levende drank.

Haar plaats is temidden
van haar kinderen, aan
het hoofd van de tafel
naast de man, die is
de zaaier en de oogster
van het dagelijks brood.

Zij is dagelijkse drank,
stroomt door zijn lichaam
en voedt zijn geest.
Zonder haar verdort hij
en wordt zijn leven
een onvruchtbare akker.

Maar in de kerk heeft de man
het alleenrecht genomen
aan tafel voor te gaan -
het brood te breken
waar tafelgemeenschap
levensgemeenschap werd.

De vrouw mag biddend
naast het altaar staan,
de vaten dragen af en aan.
Maar zij zou onwaardig zijn
de beker van het Leven
te heffen voor haar kinderen...

Voor Jezus is onwaardig
alwie zonder liefde is.
Onder koude handen
verkleumt hij,
onder harde ogen
krimpt hij ineen.

Maar als een golvend
korenveld in de zomer,
een wijngaard als een
berg van purper is hij
waar mensen in liefde
hem eten en drinken.

Mijn zuster

Met jou wil ik zijn, vrouw aan de lopende band,
jouw leven is een gesloten keten.
Vrijheid bestaat niet tenzij in je dromen.
Is dat het uitzicht op je oude dag?

Met jou wil ik zijn, vrouw van over de grenzen,
met lege gebaren vul jij je bestaan.
Jouw dag begint als anderen nog slapen,
de tijd van ontspanning is het begin van de nacht.

Met jou wil ik zijn, vrouw van de werkvloer,
leeg en verloren na een zinloze dag
wacht jou de haast voor een maaltijd op tafel,
en maak je de boterham weer voor de volgende dag.

Met jou wil ik zijn, vrouw die aan de machine
je naam en gezicht verliest elke dag.
Waar zijn jouw vruchten - ik lijd met je mee -
terwijl je al wat je had hebt gegeven?

God

In een gewelddadige wereld
door mannelijkheid overheerst
roept uw goddelijke wezen
om liefde en bevrijding.
Wij vragen U om het wonder
van een wereldwijde ommekeer,
waardoor de milde schoonheid
van uw wezen zichtbaar wordt
in mensen, vrouwen en mannen,
beelden van uw wijze van bestaan.

Lieve Geest, wek in uw kerk
de geest van vrouwelijkheid,
van liefde die verbindt,
van heelheid die geneest.
Stroom als een bron van leven
uit over de dorre akkers,
waar het zaad van de liefde
als kiemen nieuwe aarde wacht.
Dat uw hand zegenend mag reiken
tot aan het einde van de aarde.

Bede

God,
U vragen wij om leven.

Geloof
om alwat is
door U bewoond te weten.

Hoop
om de groeikracht
van het leven te ontdekken.

Liefde
om alle boosheid
te overwinnen.

Licht
om te zien waar duisternis
ons innerlijk overschaduwt.

Kracht
om het beste in onszelf
tot bestaan te roepen.

Dan zal ons leven
toegankelijk zijn
voor U.

Ons lichaam
plaats zijn van
vrede op aarde.

Ons hart
heenbewegen
naar U

God
van eeuwig leven.

Amen.

De Drieëndertigjarige

God na drieëndertig jaren
een verloren Vader
van een verloren Zoon
alle leven en alle dood
op elkaar gestort
in Jezus de verlorene
verloren God en Vader
wegstervend in de eeuwigheid
toen het duister viel
geen schoot die zich opende
voor een laatste vlucht
gebogen hoofden
in een laatste snik
drie dagen zoeken naar
hereniging een kus
in een gezicht van liefde
een gevonden Zoon
van een gevonden Vader

Van verloren mannen
en verloren vrouwen
altijd nog een verloren God
vind ons in de lange schaduw
van het eerste licht
onder het puin
van deze tijd
in de eenzaamheid
van een bejaarden-flat
in de zinloosheid
van een nieuwe morgen
tussen de machines
van de levende dood
om u te vinden
in huizen van hoop
in een tocht van licht
naar het eeuwig thuis
van uw omarmen

Arme God

God van liefde,
hoe lang kun jij
het uithouden,
hoe kun je
het verdragen
voor tallozen
een God te zijn
van wanhoop,
oorlog,
wraak?

God van trouw,
alleen de armen
hebben je nodig:
wie honger lijdt
je eigen brood -
wie is geslagen
je strelende hand -
wie wegzinkt
in verdriet,
je liefde.

God van leven,
stoot omver
de wisseltafels
van de rijken.
Open huizen
van liefde
waar je vreugde
op hoort klinken:
mensen samen
in jouw naam.

God van de armen

Armengod en arbeidersgod zijn twee Godsnamen, die door elkaar gebruikt kunnen worden. In het algemeen zijn armen arbeiders en arbeiders armen. Wat armoede in de mens teweegbrengt is verwoesting.

Daarom is armoedebestrijding een wereldtaak van de mensheid.

Jezus koos voor de armen, omdat zij gebrek moesten lijden, niet tot een volwaardig vreugdevol leven konden komen, het onrecht moesten dragen van de ongerechten.

Maar er was ook een 'natuurlijke' voorkeur voor de armen. Jezus was zelf een arme, was een van hen. Hij verheerlijkte de armoede niet, maar preees de armen. Armen en arbeiders zijn prijzenswaardig. Zij zijn de eersten die de armoede bestrijden. Zij vechten zich door beperkingen heen, weten het kleine naar waarde te schatten, slagen er in het hoofd boven water te houden. De rijkdom van de armen is hun kracht, hun moed, hun creativiteit. Tussen deze sterke, ondernemende mensen voelde Jezus zich thuis.

Armengod

Wat armen en arbeiders van het leven weten te maken, hoe zij ondanks alles recht blijven staan, dat zij in de liefde blijven is wonderbaarlijk. Daarin zijn zij heilig. Zij maken héél wat in de basis van hun leven gebroken is. Maar toch is armoede een verwoestende kracht waaraan velen bezwijken. Armoede is veel meer dan gemis van rijkdom.

In de ogen van rijken is arm zijn een schande: vreemdelingenbuur, Zeeman-kinderen, opgehouden hand bij de sociale dienst. Bijstandsmoeder achter de naaimachine, eigen huisschilder zijn, deuk in de auto, niemand voor een druppende kraan. Armoede kost tijd. En armoede is achterstand: in het rood staan bij de bank, contrôle-formulieren voor bijzondere bijstand, krant samen met de burens, tweedehands wasmachine, kleren van de familie. Geen geld voor de Efteling of een appartementje aan zee tijdens de zomervakantie. En geen ponykamp voor een droom van een kind. Zou één keer in het leven die mooie winterbruine tint na een skivakantie niet fantastisch zijn? Maar toch blijft de arme in al zijn schoonheid het leven vieren.

Steeds is er echter de vraag: moet dit altijd zo blijven duren?

Armoede is een systeem, een continu proces, een virus. Armoede betekent een voortdurende aanslag op het beste in jezelf, je mentaliteit, je positiviteit. Armen moeten veel meer humaniteit opbrengen dan rijken, meer innerlijke overtuiging, hoop en geloof. Is dit mogelijk, wanneer strukturen van ver-

vreemding onontkoombaar je dagelijks welzijn bedreigen? Bijvoorbeeld als fabrieksarbeider, als arbeidster in een massa-industrie, waar de arbeidsdruk, de dodelijke eentonigheid, de leegte leiden tot een radicaal zelfverlies?

Arbeidersgod

Als er jaren dode arbeid over je heengegaan zijn, de dagelijkse erosie van al te grote materialiteit waaraan je ziel verslijt, weet je je als mens een verlorene.

De droom is vervlogen van een God van het universum, oceaan van licht achter miljoenen lichtjaren - God als een man die stormenderhand de chaos ordent, God als een vrouw die door een tedere aanraking de ziel der dingen raakt. Het goddelijk lieve, het juichende van de eeuwigheid, het oplichten van goddelijke en godinnige werkelijkheid in mensen, in gebeurtenissen, in jezelf... hoe diep ligt dit begraven in jou, in tallozen mét jou, die de onverlostheid van deze schepping moeten dragen.

De wereld van de arbeid, de wereld van de arbeid(st)er is een van de meest onverloste werkelijkheden. De arbeider is de slaaf van de samenleving waarin hij woont. Daarbij is het een schokkend feit, dat -terwijl God vertoeft aan de zijde van de armen- nergens minder van zijn daadwerkelijke aanwezigheid te bespeuren is dan juist daar. Arbeiders en armen zijn de verloren zonen en dochters van een verloren Vader. Voor hen is hij niet de God van de vreugde, van de liefde, de lichtende - maar de donkere God, de God van de wraak en misschien de uiteindelijke gerechtigheid.

In de kerken waar zij niet komen zou God moeten wonen - geestelijk feestelijk- in het gezelschap van de hogeren, hun meerderen die het maatschappelijk en economisch voor de wind gaat. De openbare vrienden van God... Maar de armen leven officieel gescheiden van God, omdat de kerken God gescheiden hebben van de armen en zwakkeren, de arbeiders en misdeelden. Er is geen arbeider die je gelooft, als je zegt: God staat aan jouw kant. De God van de rijken (als de enige ware God) is een heel andere God dan de God van de armen.

Wie is de God van de armen? En waar staat hij?

Dit is een vragen naar Gods ervaring van de werkelijkheid. Dat is een ontzaglijke vraag - een te grote vraag om door ons kleine mensen rechtstreeks gesteld te worden. Misschien is het bescheidener te vragen naar de ervaring

van Jezus Christus en in hem Gods ervaring te verstaan. In hem stond God in ons midden, stond God aan de kant van de armen, stond God aan de kant. De wereld is een welvoorziene tafel, er wordt alleen niet eerlijk gedeeld. Ongelijk verdeeld is het voedsel, de arbeid, geld en goed. De gevestigde wanorde roept om orde. Onderdrukking en slavernij roepen om verlossing. Waarin bestaat nu die heel eigen onverlostheid van de arbeidende mens?

Ten diepste is het de onderworpenheid aan zinloze arbeid. Overal op de wereld zijn mensen bezig de meest monotone arbeid te verrichten - alleen zittend aan een tafeltje of in lange rijen naast elkaar aan de lopende band. Arbeid waaruit alle leven is weggehaald, omdat alle geestelijke dimensies ervan losgemaakt zijn. Dit vernietigt in de mens zijn geestelijke creativiteit: zijn beschouwend vermogen. Industrialisatie, zoals deze zich heeft kunnen ontwikkelen 'buiten de normen van de menswetenschappen, buiten ethiek en rechtsorde', is de grootste veroorzaker van menselijke ontwaarding in het industriële tijdperk. De mensheid is ten prooi gevallen aan het vrije spel van macht en kapitaal. De mens is in deze wereld niet veilig.

De onverlostheid van de arbeidende mens is velerlei: gevangenschap in de zinloosheid van de arbeid zelf, in een wereld van materiële leegte, in een economische afhankelijkheid, in structuren en machten. Deze vele vormen van gevangenschap beletten hem zich als een vrije mens te ontplooiën, zichzelf te realiseren, de hoogten en diepten van het leven te beleven.

Onverlostheid wordt in de kerken veelal ethisch verstaan: het niet vrij zijn van persoonlijke zonden. Maar het grote kwaad, waardoor de mens wordt gemaakt tot een onverloste slaaf, is van structurele aard. Daarvan moet hij op de allereerste plaats worden verlost. Dan pas gaan de deuren open naar een diepere, innerlijke verlossing: een overstijgen van het persoonlijk zondig-zijn - een opstijgen naar God. Deze verlossing moeten kerken preken, maar meer nog in daden realiseren. Om de eindeloze tekens en signalen van God te kunnen opvangen, moeten eerst barricaden worden geruimd. Voor de arbeidende mens nu is zijn arbeid de grootste barricade.

De gesloten wel

Leven doe je uit levensbronnen. Maar hoe houd je het leven aan een uitgedroogde bron: arbeid die niet leeft en dus geen leven kan geven? De arbeid, die als menselijk gebeuren een levende werkelijkheid is, is hier geworden tot dode materie. Alles is zo ontzettend concreet, tastbaar, vlak. In de natuurlijke orde is materie nooit geïsoleerd, maar verbonden met geest. Het land van een boer is een levende werkelijkheid, is beziel. Daarmee kan hij commu-

niceren tijdens zijn werk. Arbeid waarvan alle menselijke gevoelens zijn losgekoppeld, is dood. En daarbij duizenden keren per dag dezelfde handelingen moeten verrichten, maakt de inertie totaal.

Wie zijn lieve levensdagen moet slijten in een wereld van materialiteit, verliest het vermogen in de diepte te schouwen, relaties uit te bouwen, de samenhang van de totale werkelijkheid te zien - in levens- en geloofsvragen door te dringen, het goddelijk mysterie te benaderen. De opsluiting van zijn geest en de afstomping van zijn zintuigen zijn de twee grote processen, die de kracht en het vuur uit de mens weghalen.

Waar de werkende mens zich in zijn arbeid niet meer kan herkennen, groeit hij los van zijn eigen handelen, ontstaat de scheiding tussen doen en zijn. Dit leidt tot verlies van zijn 'zelfbeeld': men weet op de duur niet meer wie men eigenlijk nog is. Men vervreemdt van zichzelf.

Waar de zich bewustwordende mens lege herhalingsarbeid moet verrichten, ervaart hij een grote zinloosheid. Zijn motivatie houdt op te bestaan, vanuit het innerlijke van de arbeid zelf bereikt hem geen enkel appel. De lusteloosheid gaat aan hem kleven, een grauwsliuier van verveling bedekt ook zijn verdere bestaan. Hij kan zich slechts handhaven in onverschilligheid, die zich ook gaat uitstrekken over zijn leven, die zich ook uitbreidt naar waarden, mensen. Doordat hij bovendien voortdurend uit zijn levens-ritme gebracht wordt door een maximale taakstelling, neemt gejaagdheid en ongeduld bezit van hem. De rust om te luisteren, te denken, te lezen verdwijnt - en daarmee is de weg gebaad naar allerlei sociale verstoringen. Het meest onrechtvaardige en onverdraaglijke is daarbij, dat deze hardst werkende mens -man of vrouw, jongen of meisje- de minst loonwaardige wordt geacht.

Arbeider zijn geeft aan armoede een eigen lading: de armoede komt van twee kanten. Het is een noodlots-ervaring, te beseffen dat je zowel in de materiële als in de geestelijke zin aan de kant staat.

Kwaliteitsloze arbeid tast de kwaliteit van het leven aan.

Het klimaat en de stemming van het persoonlijk leven worden hierdoor indringend bepaald: als tot mindere gemaakte word je allergisch voor alwat meer en machtiger is; het vijanddenken, dat zich in je ontwikkelt, richt zich uiteindelijk zelfs tegen God, die klaarblijkelijk de bondgenoot en partijgenoot is van midden en meer, in woord en beeld hun 'soortelijk bezit'.

De kant van God

De God van de rijken -als drager van alle eigenschappen en voorrechten die bij de rijken te vinden zijn- is de algemeen erkende en verkondigde God:

machtig als koning en heerser, rijk als bezitter van alles. De God die oordeelt en veroordeelt, als meerdere over minderen. Zo zijn de rijken - zo is hun God. En deze, hun God, is de enige en ware God.

De God van de armen, zoals deze in Jezus zich openbaarde, wordt stelselmatig verzwegen en buiten beeld gehouden: Hij die de zwakken verdedigt en de heersers aanklaagt, die de armen zaligprijst en de rijken met ondergang bedreigt.

Dit Godsbeeld heeft niet de verbeeldingskracht, waardoor de armen en zwakken intuïtief en spontaan weten en ervaren: niet in de paleizen maar in onze rijtjeshuizen woont God... onze God als de werkelijke en waarachtige God.

God is niet de God der armen 'om' hun armoede, maar omdat hij is waar recht is en afwezig is waar onrecht is. Aan de kant van de ontrechten staat God: om met hen onrecht te bestrijden. En dat staan mogen we heel praktisch en feitelijk verstaan.

Omdat de God der armen geen erkende God is -God niet herkend wordt aan de kant van de armen- zijn de armen, de arbeiders, gedoemd te leven in het 'goddeloze' - terwijl God in hun midden is en aan hun kant staat: hun God is. Dat is het meest verbazingwekkende: dat God zozeer in bezit genomen kan worden door een bepaalde groep, dat er vaste godsbeelden-afgodsbeelden kunnen worden opgericht waardoor God naar mensen toe wordt verduisterd.

Maar dan breekt er in onze tijd een majestueus scheppingsgebeuren door. God bevrijdt zich van wie hem gevangen namen, God is zichzelf van mensen aan het verlossen. Dat gebeurt heel de geschiedenis door - ook nu is die doorbraak zichtbaar. Het uittreden van God, die eeuwige exodus is in volle gang. Aan de ene kant zien we God machtiger dan ooit vooropgaan in de vrijheidsstrijd, een lichtweg gaan door onze tijd. Aan de andere kant zien we groeperingen (kerken) in eigen starheid verdorren, de Geest verliezen omdat Zij elders aan het werk is. God is zich aan het openbaren als de God van de armen.

Alleen in gerechtigheid is God vindbaar, ervaarbaar: slechts aan wie recht doet -en zijn ongerechtigheid betreurt- is God nabij.

De onderdrukker, de rijke die het goed heeft omdat een ander voor hem lijdt, zwoegt en in armoede leeft, ook hij gaat een kerk binnen op zoek naar God - zijn gezicht achter zijn handen verbergend om tot God in te keren. Als hij dan meent iets van God te ervaren -zonder iets te ervaren van een noodzaak tot levensvernieuwing en ommekeer-, ontwerpt hij op datzelfde

moment zijn eigen God -de afgod- die met zijn leven instemt. Alleen in gerechtigheid is de God van gerechtigheid.

Merkwaardig dat een weelde-situatie (die dankbaar stemt...) eerder de illusie oproept van Godsverbondenheid (en goddelijke gunst) dan een armoede-situatie. Erg tegenstrijdig is het, dat zij die onrecht ondergaan en leven in een onrecht-situatie, de ervaring niet hebben dat God aan hun kant staat... terwijl God heel nabij is.

Het ware gezicht van God laten zien, God bevrijden uit zijn tegenbeeld - aan de armen het evangelie verkondigen van Gods solidariteit met hen en hen de liefde binnenleiden van de God van de armen: dat is de Blijde Boodschap.

Armengod

die staat
aan de kant
van de armen
die staat
aan de kant
met de armen

wentel
de steen weg
voor het graf
van dode arbeid
waarin je
ligt begraven

kijk door
je tranen heen
zie je vrienden
opstandig
met je
mee-verrijzen

Nieuwe wereld

Wie voor welzijn kiest
stemt links.
Dat is de politieke weg
om de rijken
uit hun bevoorrechte
stellingen te verdrijven -
om voor de armen
eindelijk een gelijkwaardig
bestaan te verwerven.

Maar nee, de hogen
slaan hun machtige armen
om elkaar en verdedigen
hun koninkrijk.
Uit het overspel
van kerk en kapitaal
kwam als een misgeboorte
onze maatschappij
ter wereld.

Het is Jezus Christus zelf
die zich nu terugtrekt
uit de kerken maar
voorop trekt in een beweging
van maatschappelijke
vrijheidsstrijd -
om straks als gelijken
zingend een nieuwe wereld
in te gaan.

Zegeningen

Gezegend God
om al uw zegeningen

Gezegend zij
de economische recessie
want zo voert Gij ons terug
naar de bronnen van leven
saamhorigheid en vriendschap
solidariteit en gelijkheid

Gezegend zij
de groeiende werkloosheid
want zo herstelt Gij
het evenwicht
tussen werken en rusten
tussen lichaam en geest

Gezegend zij
de stakingsgolf
en het loonconflict
want dit is uw weg om
de kapitalistische adder
de kop te verpletteren

Gezegend zij
de bewustwording allerwege
uw Licht in mensen
waardoor gaat dagen
aan de horizon van de tijd
heil voor allen

Gezegend God
om al uw zegeningen

*'Ik klaag jullie aan, die huis na huis opkopen,
die het ene stuk land bij het andere leggen
totdat er geen plaats meer overblijft
en jullie alléén het land in bezit hebben.
Jullie talloze huizen zullen instorten,
de grootste en mooiste komen leeg te staan.
Een uitgestrekte wijngaard
zal slechts één vat wijn opbrengen,
een hele zak zaaigoed niet meer
dan een enkele schep zaad.
Lammeren zullen er weiden als was het hun veld,
geiten eten er zich vet tussen de puinhopen.'*

(Jesaja 5, 8-11)

Het vage vuur

Gore meeuwen
fladderen
langs het radarscherp.
Zij horen het gekerm
van eeuwen zee
en van vergane kusten.

Honingvliegen
stompelen
over statische velden.
Jonge helden
gestold van angst
verdrongen in verdriet.

Mensen
gemaskerd
als opgezette dieren.
Het schizofrene hoogtijvieren
in sarcophagen van glas
en gewapend beton.

Bloemen
sluipen
terug naar het hart van de aarde.
De zon de moegebaarde
etherische nymf werd door de mens
verkracht.

Een diepe snik
van God
trilt in de atmosfeer.
De mens neemt zijn geweer
en lost een schot
op God.

Natuurlijk

Boer, broer, beste buur
door overheidssteun misleid
en wanbeleid van hogerhand
gedoemd tot grootschalig
omgaan met dieren en gewas -
niemand mag jou verwijten
wat anderen hebben gedaan.

Als jij vandaag besluit,
het morgen anders te doen,
ben je overmorgen failliet.
Maar mogen we je vragen
om een groot protest
terwille van de dieren,
terwille van het land?

Wij willen meer betalen
voor de vruchten, die aan
gezonde bomen zijn gerijpt.
Wij willen sparen voor
het zongerijpte leven
van dieren die de vreugde
en de liefde mochten vieren.

Dan is er weer tijd
de eigen naam te noemen
van je koeien en je paard.
Weer zal je strelende hand
over hun lijven gaan.
Dan zullen zij hun kop
weer op je schouder leggen.

De heilige koe

Ik zag hoe een koe
voor de laatste keer
omkeek naar de stal.
Eenmaal van de been
onder haar zware uier
kon zij nog nauwelijks
tegen de steile laadklep
op van de veewagen.
Als een versleten melkfabriek
werd zij afgevoerd
naar een fricandellenfabriek.
Zij loeide van ellende.

Van haar tien kinderen
troffen haar vijf dochters
hetzelfde lot:
de jeugd was kort
het gras was kort -
amper achttien maanden oud
bij de eerste eisprong
volgde de eerste sprong
van een gevoelloos dier.
Het dunne plastic slangetje
vond in een paar seconden
de weg naar de baarmoeder.

Nooit had zij genoten
van een bevriende stier
die dagen lang rond haar
bleef draaien en paaien
en zijn zware kop neerlegde
op haar schouders, haar likkend
over haar hele lijf. En nooit
had zij mogen ruiken aan zijn zaad.
Nooit was zij wild besprongen
door dat machtig mannelijk dier
dat als een pinus in haar
wortelschoot tot zijn stam.

Vier van haar vijf zonen
was een ander lot beschoren.
Zij leefden maar drie maanden,
Zij stonden in een smalle kooi
waarin ze niet languit
of op hun rug konden liggen -
bloedarmoedig wankelend
van zwakte en krampen,
met ogen die uitpuilden
tegen een donkere wand.
Wit vlees in de supermarkt,
nooit een streepje zon gezien.

Haar jongste zoon was
met zijn breed voorhoofd
en zijn zwaar onderlijf
de trots van de familie.
Maar hij werd te licht bevonden -
zijn moeder kwam voor de vererving
een tiende procent vet tekort.
Zo werd hij tentoongesteld
bij de slager in het dorp:
in dunne schijfjes,
biologisch geteeld,
lag hij in de etalage.

Moeder Melk -zo werd zij genoemd
in het dagelijks gebruik-
had tien inseminaties
en drie operaties doorstaan.
Drie lange littekens in haar zij
vertelden het lijdensverhaal
van de brede kalveren
die de mens had gewild.
Haar hele lijf had
jaar in jaar uit
op volle toeren gedraaid.
De medicijnkast deed de rest.

Honderdduizend liter melk
hadden de zuignappen
machinaal weggezogen
uit haar moederborst.
Zij had haar kinderen
slechts in haar weeën gezien.
Nooit had een kalfje aan haar
gesabbeld en getut.
Geen vaderdier om even
tegenaan te schurken.
Geen dartelen en dollen
in een wei met madelieven.

Haar moederborst waaraan
de hele mensheid dronk
scheerde rakelings de grond.
Nog nooit had zij gestoten
maar toch had men haar
de beide hoorns afgezaagd.
Haar ogen stonden zacht.
Nooit had zij een emmer
met melk omgeschopt,
nooit met haar staart iemand
in het gezicht geslagen.
Zij was een heilige koe.

Ik denk niet goed
over de mensen, dacht zij.
Hoe zullen zij -als zij zelfs
met mij zo om durven gaan-
elkáár uitbuiten en uitkleden,
hen die weerloos zijn
voortdurend naar het leven staan!
De aarde is een tranendal.
Zal ik nu naar de hemel gaan?
Weer loeide zij
en dit keer
om God.

Spel verspeeld

Als de rijke
de arme maakt
tot zijn slaaf,
bouwt hij
voor zichzelf
een gevangenis
in de eeuwigheid.

Als de mens
de aarde vervuult,
vergiftigt hij
het vruchtwater
waaruit de kinderen
van de toekomst
geboren worden.

Als de mens
de dieren verhindert
normaal geslachtsverkeer
te hebben,
verliest hij
het eigen recht
op seksualiteit.

Als de kerk
de priesters verbiedt
om zinnelijk
lief te hebben,
verliest zij
haar kans
op vruchtbaarheid.

Als God
wordt ontkend
in haar vrouwelijkheid,
verdort
de voedingsbodem
van het geloof:
de liefde.

harin
Stark
73

Koning David

We noemden hem de Grootvader.
Hij was zeventien jaar.
Dat is heel oud voor een duif,
maar niemand van zijn soortgenoten
vond hem een oude doffer.
Dieren weten van elkaar niet
hoe oud ze zijn,
laat staan van zichzelf.
Daar hebben alleen mensen last van.
Wanneer hij op de schoorsteen zat,
spreidde hij zijn vleugels
als een adelaar.
Dan voelde hij wie hij was:
de stamvader, koning
der Birminghamrollers.
Hij was de enige,
die ons 's morgens tegemoet kwam
vliegen om uit de hand te eten.
De laatste veertien dagen
van zijn leven had hij
in het vrouwenverblijf doorgebracht.
Twee dagen voor zijn dood
was hij nog als eerste
de lucht in gegaan.
En daags tevoren zagen wij nog
hoe hij paarde met het jongste
duivinnetje, eenzelfde bruinbontje
als hijzelf met dezelfde grote
witte bef die heel de familie droeg.
David en Sjoela noemden we hen.

Op Paasmorgen was hij ineens dood.
We wasten zijn pootjes en legden
hem voorzichtig in een mandje.
Dicht bij de heilige eik,
onder een blauwgroene spar
groeven we een bereklauw uit.
In het kleine ruitvormige grafje
legden wij David op zijn zij.
Hij had zijn vleugels
als het habijt van een monnik
om zich heengeslagen.
We hadden hem liefdevol een kusje
en een kruisje meegegeven
en hem bedankt voor zijn vriendschap
en zijn nageslacht.
We strooiden aarde over hem heen -
compost van vorige levens,
groeiaarde voor een nieuw bestaan.
Deze lieve duif liet in ons
de boodschap achter:
alleen als je je bewust wordt
van de kleine mysteries van het leven,
zul je het grote mysterie
van God kunnen bevroeden.
We namen de bereklauw mee naar huis
en plantten hem in de voliêre.
Maar op die dag wilde Sjoela niet
met de andere duivinnen gaan vliegen.
Zij bleef alleen in het hok
en treurde.

Treurlied

Ik rilde om een vlinder
in een spinnenweb.

Ik zag een vlieg
met een gebroken been
verdrietig peinzen:
waar moet dat heen?

Ik hoorde
de angstschreeuw
van een zwerm spreeuwen,
toen de stootvogel
suizend neerdook
in het wilde weg.

Ik huiverde
om het konijn
dat in de loop
van een geweer keek
juist voordat
de moordaanslag
het heelal
zou verscheuren.

Ik treurde
om de fazanthaan
die midden op de weg
baltsend danste
rond zijn hen.
Zij vluchtte in de berm,
maar hij bleef
verliefd verstijfd
versteend van angst
toen het monster raasde.

Ik klaagde
om de dansende beer
aan een ketting,
dansend uit angst
voor de zenuwpijnen
toen het koord van de mens
zich spande aan
de ring in zijn neus.
En om de rode lap
op een stier,
toen de gevallen held
in bloeddorst werd gedrenkt.

Ik gilde
om de rukken
aan het bit
van het renpaard
de sporen in de liezen,
de striemende zweep
met de finish in zicht.
Mijn adem stokte
bij de hoogste barrage
om de immense pijn
van versplinterd been
telkens als een balk viel.
Ik hilde om de klappen
die dan vallen in de stal.

God huilt mee met de dieren.

Boerenboom

Boer, hart van natuur, trouwe
groeigeest van landouwen,
menselijk milieu van de dieren
om er liefde in te vieren,
jij die meer dan wie ook weet
hebt van alle dierenleed:
hoor hoe de koeien loeien
als zij stilzwijgend schroeien
op het schaduwloze rooster
van een zonovergoten zomer.

Hoor hoe koeien paarden bidden:
wil asjeblief in het midden
van je wijde weidevelden,
waar wij als gevallen helden
van ellende en van pijn vergaan,
één boom laten staan?

Het polderlandschap rond de dorpen
is als een besmettelijk verworpen
vrucht van een stervende natuur.
Op een weipaal tuurt de Tureluur.
Ginds lopen Scholeksters verloren
achter ronkende landbouwtractoren.
De Tjiftjaf die geen mais wil eten
is zijn geboortegrond vergeten.
De boeren blijven heggen snoeien
omdat er overal gras moet groeien.

Maar 't akkermaalshout vecht steil
omhoog langs de kepen van de bijl,
omdat de padden en de hagedissen
hun eigen huis niet kunnen missen.
Weer durft tussen de doornhagen
de Heggemus de oversteek te wagen.

Dan zal in een bos van bramen
de Nachtegaal opnieuw de namen
van de planten en de dieren noemen.
Weer zullen honingbijen zoemen
in de kruin van Kamperfoeliebomen
die als guirlandes de zomen
van het zomerkleed versieren.
Onder schaduwen van Populieren
lachen dan de bermen, als de koeien
met de stier van Potter stoeien.

Dan kuurt het paard zich uit
en schuurt het ruig zijn huid,
als de kalfjes rusten en herkauwen.
Wil je een nieuwe wereld bouwen,
wil je bouwen aan een droom:
boer, plant dan een boerenboom!

Feestlied

Een vogel
zag de mensen
met twee armen zwaaiend
en twee benen
om en om
zich voortbewegen
over gebaande wegen.
Wat een verdriet,
dacht de vogel,
dat zijn vleugels
in armen zijn veranderd
en hij gekluisterd is
aan de aarde.
Nooit zal hij meer
kunnen opstijgen
naar de hemel.
Wat een geluk,
dat ik een vogel ben.

Een boom
zag de mensen bewegen
van de ene plaats
naar de andere,
rusteloos,
nergens een vast punt,
zonder wortels.
Hij voelde medelijden
met de mens
en de tranen stroomden
langs de binnenkant
van zijn bast.
Hij peinsde:
wat heerlijk zo diep
geworteld te zijn
in weer en wind.
Wat een geluk,
dat ik een boom ben.

Maar de mens
spande zijn hangmat
tussen twee bomen
en riep uit:
wat een geluk,
dat er bomen zijn.
En hij spreidde
zijn armen - en zie:
twee duiven
streken neer op zijn handen.
Hij koesterde hun kopjes
en streelde hun vleugels.
Dan zong hij:
wat een geluk,
dat er vogels zijn.
Maar wat een feest
om een mens te zijn,
die van hen genieten kan.

City '97

Een kudde herkauwend vee
spuwt voor de ingang van V & D
op een oppervlak van 10 m²
1000 kauwgomresten in de ether.

Het brood van de verveling bijt
zich door het noodlot van de tijd.
Verloren erfenis van het verleden,
ontroostbaar onverteerbaar heden.

Massa's schuifelende schoenen
plakken vast aan miljoenen
spatten verspilde energie.
Straten vergaan van allergie.

Waar de dood wegsijpelt in de goot,
wordt weer een jonge boom gepoot
langs riolen van plavuizen.
Rondom verrijzen ziekenhuizen.

Spuwende milieubewuste drommen
schreeuwen over kauwgommen
wegen protesten in het rond,
maar niemand kijkt er op de grond.

Een boer loopt langs zijn akkers.
Daar roepen culturele rakkers:
hoe durf jij de natuur verminken -
wij moeten al jouw mest opdrinken!

In een gifwolk denderen de motoren
langs zijn erf. Hij wist de sporen
met zijn klompen. Over een paar dagen
komen zij om een camping vragen...

Bruiloftslied

God

U bent de oorsprong van het leven.
U gaat bij mensen in en uit
zoals een bruidegom zich geven
wil aan zijn geliefde bruid.

U bent het liefdevuur dat brandt,
de ziel van het beminnen.
U hebt uw geest met volle hand
gezaaid in onze zinnen.

U bent de ademende bron
van alle levensstromen.
U bent de levenslichte zon,
de warmte in de bomen.

U bent de roep in alle dieren
om zorgzaam met hen om te gaan.
U wilt uw scheppingsliefde vieren,
U wilt in alles voortbestaan.

U bent in alle levensgeesten
de geluksdroom dag en nacht.
U bent op alle bruiloftsfeesten
de beminde die ons wacht.

*'Een twijg zal ontspruiten
aan de stronk van Jesse,
een scheut uit zijn wortel ontkiemen.
De geest van Jahweh zal op hem rusten:
de geest van wijsheid en verstand,
de geest van raad en sterkte,
de geest van wetenschap en godsvrucht,
de geest van de vreze des Heren'.*

(Jesaja 11, 1-3)

David

Ster
van Bethlehem
Springer
in het veld
Slinger
steen des aanstoots
Strijder
voor het volk

Dichter
van dromen
Danser
op straat
Zanger
van het leven
Bidder
van eeuwigheid

Opper
hoofd van stammen
Leider
door de tijd
Priester
zonder wijding
Herder
van Israël

Vereerder
van vrouwen
Rover
van het lam
Zonder
van begeerte
Boeter
ter aarde

Speler
met vuur
Minstreler
van Jahweh
Slaper
bij de maagdenbron
Vader
van Gods zoon

Herder David

Herdersjongen uit Bethlehem - Jezus was zijn verre zoon.

‘Een dapper man, welbespraakt en flink van gestalte’.

‘Als ik de schapen van mijn vader hoedde en er kwam een leeuw die een lam van de kudde weghaalde, dan ging ik hem achterna, sloeg hem neer en redde het lam uit zijn muil.

En wilde hij mij aanvallen, dan greep ik hem bij zijn manen en sloeg hem dood. Leeuwen en beren heb ik neergelegd’.

Samuël, profeet van Jahweh, werd gezonden om een nieuwe koning te zalven voor Israël.

‘Vul je kruik met olie en ga naar Jesse, de Bethlehemiet; onder zijn zonen heb ik mij een koning uitverkoren’.

‘Toen Jesse zijn zeven zonen aan Samuël had voorgesteld, zei deze: geen van hen heeft Jahweh gekozen. Daarop vroeg hij aan Jesse: zijn dat al je zonen? Hij antwoordde: de jongste ontbreekt nog; die is bij de kudde. Samuël zei tot Jesse: laat hem dan halen; we gaan niet aan tafel voordat hij hier is. Hij liet hem dus halen. Het bleek een blonde jongeman te zijn, met mooie ogen en een prettig voorkomen. Nu sprak Jahweh: sta op - hem moet je zalven, want hij is het! Samuël nam dus de oliekruid en zalfde hem in de kring van zijn broers. En van die dag af rustte de geest van Jahweh op David’.

Hij was een muzikaal natuurtalent. Hij speelde prachtig citer en werd zelfs genodigd aan het Hof. Hij was een danser.

‘Toen de Verbondsark werd teruggehaald, danste David en heel het volk van Israël geestdriftig voor Jahweh uit, onder gezang en het spelen van citers en harpen, tamboerijnen, bekkens en cymbalen’.

‘Toen de Ark in de Davidsstad aankwam, danste David in extase voor Jahweh uit, slechts met een linnen borstkleed omhangen. En onder gejuich en hoorngeschal bracht David met heel het volk van Israël de Ark van Jahweh over’.

‘Toen de Ark werd binnengebracht, keek zijn vrouw Mikal door het venster naar beneden. Zij zag koning David springend en dansend voor Jahweh uitgaan en voelde een diepe minachting voor hem’.

‘Toen David naar huis ging om zijn gezin te begroeten, kwam Mikal op hem toelopen en beet hem toe ‘wat heeft de koning van Israël vandaag weer een goede beurt gemaakt! Je hebt je onder de ogen van de slavinnen van je onderdanen ontbloot, zoals de eerste de beste van het volk dat doet!’

‘Maar David zei haar: het was voor Jahweh dat ik danste! Voor Jahweh zal ik blijven dansen. Ik zou mij nog wel dieper willen vernederen -al vind jij dat bespottelijk- als ik daardoor in achting zal stijgen bij de slavinnen waarover je het hebt’.

David was een dichter en zanger.

Aan hem danken we de mooiste herderspsalm (psalm 22): Mijn herder is de Heer.

De psalmen die hij dichtte, zong, speelde, danste zijn levensliederen. Hij zong zich uit in poëzie.

Op zijn psalmen is het Officie -het dagelijks koorgebed- gebouwd van religieuzen. Dit is het gebedskader voor het ‘organisch’ leven van de ziel. Hierin zijn de psalmen het dagelijks voedsel, de levensdrank van uur tot uur.

Het psalmgebed, de psalmzang is door de eeuwen heen verstaan als het ‘klassieke’ bidden van de mens in zijn worsteling met God. Oud en nieuw: 3000 jaar oud en na het jaar 2000 blijft het de eeuwen tegemoet gaan.

Dit is een zuivere bron van spiritualiteit, waarin Gods allesoverstijgende werkelijkheid en Gods nabijheid in alles met elkaar verweven zijn, waarin liefde met God en met de mens onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, waarin de geestelijke én zinnelijke wereld van God en mens beiden aan het licht treden.

De psalmen zijn tegelijk levensdansen.

Onvoorstelbaar dat David bij het bidden van de Uittochtspsalmen 114 ‘Toen Israël wegtrok uit Egypte’ in een gemakkelijke stoel bleef zitten. Dit is een reidans, een processiedans. Een danser als David staat steeds op om te dansen, wanneer hij lijfelijk ondergaat wat hij geestelijk overweegt. Hij danst als hij bidt - hij bidt als hij danst. Zal zijn lichaamstaal de nieuwe mens weer uitnodigen tot de dans?

David was een minnaar. De liefde dreef hem. Hij hield van zijn volk, hij hield van mannen en van vrouwen. Als het om het heil van zijn volk ging, vocht hij als een leeuw.

Als het om de liefde ging -of als de lust hem dreef- kende hij echter óók geen grenzen. Dan was hij een gevaar voor zichzelf en voor anderen. Zijn begaafdheid om hartstochtelijk en teder met het leven om te gaan was tevens zijn zwakte. Liefde is een vuur. Het overkwam hem dat hij zélf een leeuw werd, die het enige lam van een herder wegsleepte en de herder liet vermoorden.

Maar door God neergeslagen, kon hij ook weer vol spijt zich op de grond werpen en om vergeving vragen.
Zijn onsterfelijke psalm 50 'Miserere' bad hij in een boetekleed.

David, voorganger in de liturgie van de zinnen, het lijfelijk met God zijn. God, de immer warmende bron van zijn bestaan. Terwijl hij in zijn leven de mooiste meisjes rond zich had verzameld en met hen het feest van de liefde had gevierd, werd hij in zijn laatste dagen gewarmd door een jong meisje dat bij hem sliep. Maar hij had geen gemeenschap met haar, wordt vermeld. De koning was zeer oud.

David, de vrolijke Herder.

Psalm

Levenslied
voor mijn ziel

Levensdans
voor mijn lichaam

Levensbrood
voor mijn geest

Levenslicht
voor mijn verstand

Levensadem
voor mijn geloof

Levenswoord
voor mijn geweten

Levenslust
voor mijn zinnen

Initium

Deus
in adjutorium meum
intende.

God
naar wie ik opzie
zie mij aan.

Zie
mijn gedachten
die niemand ziet.

Hoor
mijn klachten
die niemand hoort.

Peil
mijn hart
naar U.

Voel
mijn smart
om U.

Met U
wil ik zijn
dit uur.

In U
wil ik ademen
om leven.

Tot U
wil ik zingen
van liefde.

Om U
is mijn leven
een dans.

God
wees mijn geliefde
nu.

Domine
ad adjuvandum me
festina.

Ad Vesperas

De Zondagsvespers
luiden de zondagavond in.
De dag des Heren rijpt.
Iedere dag is als
een heel mensenleven:
geboorte in de morgen,
ontplooiing in de middag,
voltooing in de avond.
In de loop van de dag groeit
onze innerlijke werkelijkheid.
We verstillen in de schemering.
We keren terug in onszelf.
God gaat slapen om te ontwaken
in een nieuwe scheppingsweek.

Vespers - gebed op de grens
tussen het licht van de dag
en het duister van de nacht -
tussen het bewuste leven
en de onbewuste slaap -
tussen tijd en eeuwigheid.
Een avondlied als de nacht
een mantel van rust
uitspreidt over de aarde,
de arbeid is geëindigd
en het licht wordt gedoofd -
om dan de handen te leggen
in de schoot van God, verwachtend
de geboorte van een nieuwe dag.

Adem

Van eeuwigheid wordt adem aan adem doorgegeven -
van Vader op Zoon, van Moeder op Dochter,
van mens op mens, van dier op dier
van plant op plant - zonder onderbreking.
Adem als leven, klank - als woord, lied.

‘Hoc facite’

Doet ‘wat’ ik gedaan heb:
leven zijn voor de wereld.
Doet ‘dit’: de gedenkwaardige tekens
stellen van uittocht en opstanding.
Doet ‘zoals’ ik nu doe:
het onsterfelijk lied zingen
van God met zijn volk.

Zo klonk het Hallel -
het koorgebed van Jezus met de zijnen:
de psalmen honderddertien - honderdzeventien.
Op die avond van het laatste Pascha
werden deze psalmen tot herkenningmelodieën:
houd mij in leven, gedenk dit uur,
zing ter herinnering aan mij...

‘In meam commemorationem’

Als wij nu zingen van dit lied
verkondigen wij de dood des Heren
totdat hij wederkomt.
Dit samen zingend gemeenschap vormen en beleven
is een bijzonder samenzijn in Christus,
een gedenken van zijn aanwezigheid in ons midden,
een éénworden met hem.

De gregoriaanse zangwijze,
waarin woord en melodie, klank en verklanking
tot een eenheid van leven zijn samengegroeid
-als ziel en lichaam-
is de in de eeuwen meegegroeide en door de eeuwen
tot ons gekomen ‘klassieke improvisatie’
op de oeroude thema’s.

Zo horen wij de eeuwen zingen
en zingen wij zelf naar de eeuwen toe.
Wij stemmen ons af op
Gods tijdeloos aanwezig zijn in
psalmen, antifonen, hymnen, cantica.
Dit samen ‘zingend bidden’ is een religieuze ervaring,
geladen met verleden en vol van toekomst.

‘Psallite sapienter’

Het moeiteloze, neuriënde psalmodiëren is diep
en overstijgend - als het ‘dagelijks zingen’ van God.
Het is het grote zelfwerkzame liturgie vieren,
het goddelijk werk, waarin ziel én lichaam
God in- en uitademen als een lied.

Liefste

Eeuwige oceaan van licht
bodemloze zuiverheid,
die de dagen
als lichtfonteinen
hoog uit doet torenen
over de aarde,
door U gebaard
iedere dag opnieuw
bij het dagen
van het eerste licht.

Gij spant de boog
tussen morgen en avond
en vervult de dagen
van uw leven.
Nu het duister valt
en alles wat bestaat
tot niets vervaagt,
hoor hoe wij
in ons bidden
huilen om bestaan.

Dat wij niet
met al ons hunkeren
naar geluk
door eigen schuld
zullen zijn uitgesloten
van de rijkdom van leven,
steeds verder wegdrijvend
van de eeuwige verten,
gevangen uitzichtloos
in levenloos bezit.

Dat wij
in de monding
van het universum
zullen binnenstromen
op golven van geluk.
Dat wij onbeschadigd
zullen blijven
zoals wij uit uw schoot
ontstonden, zuiver
vol van uw heiligheid.

Geef ons dit,
Vader,
en Gij enige Zoon
uw Vader gelijk
en Geest die ons
altijd blijft vertroosten
die leeft en voert
tot nimmer eindigende
orde.

Amen.

(Vertaling van de hymne van de zondagsvespers
'Lucis Creator optime')

Responsorium

oermensen hebben
in psalmen
je bezongen
toegeschreeuwd

zij dansten
wat zij zongen
zij deden
wat zij baden

jij was een
hartstochtelijke
geestkrachtige
god voor hen

je woedde
om mensenleed
je ontworstelend
aan het kwade

je huilen
klonk alom
maar je lach
niet te bedaren

jij minnaar
van mensen
gerechtige
eeuwige trouw

in psalmen
jezelf gesproken
je leven gezongen
voor altijd

wij bidden
wat je volk bad
wij zingen
wat jij ons zong

om in koor
jou die met ons
zingt en danst
te bezingen

psalmzang
beurtzang
tussen jou
en ons

Davidsterren

Monniken en eiken
sterven niet.
Zij zijn zo diep geworteld
dat zij de dorheid van het getij
kunnen doorstaan en in
de diepere lagen van het bestaan
het bronwater van het leven
kunnen blijven drinken.

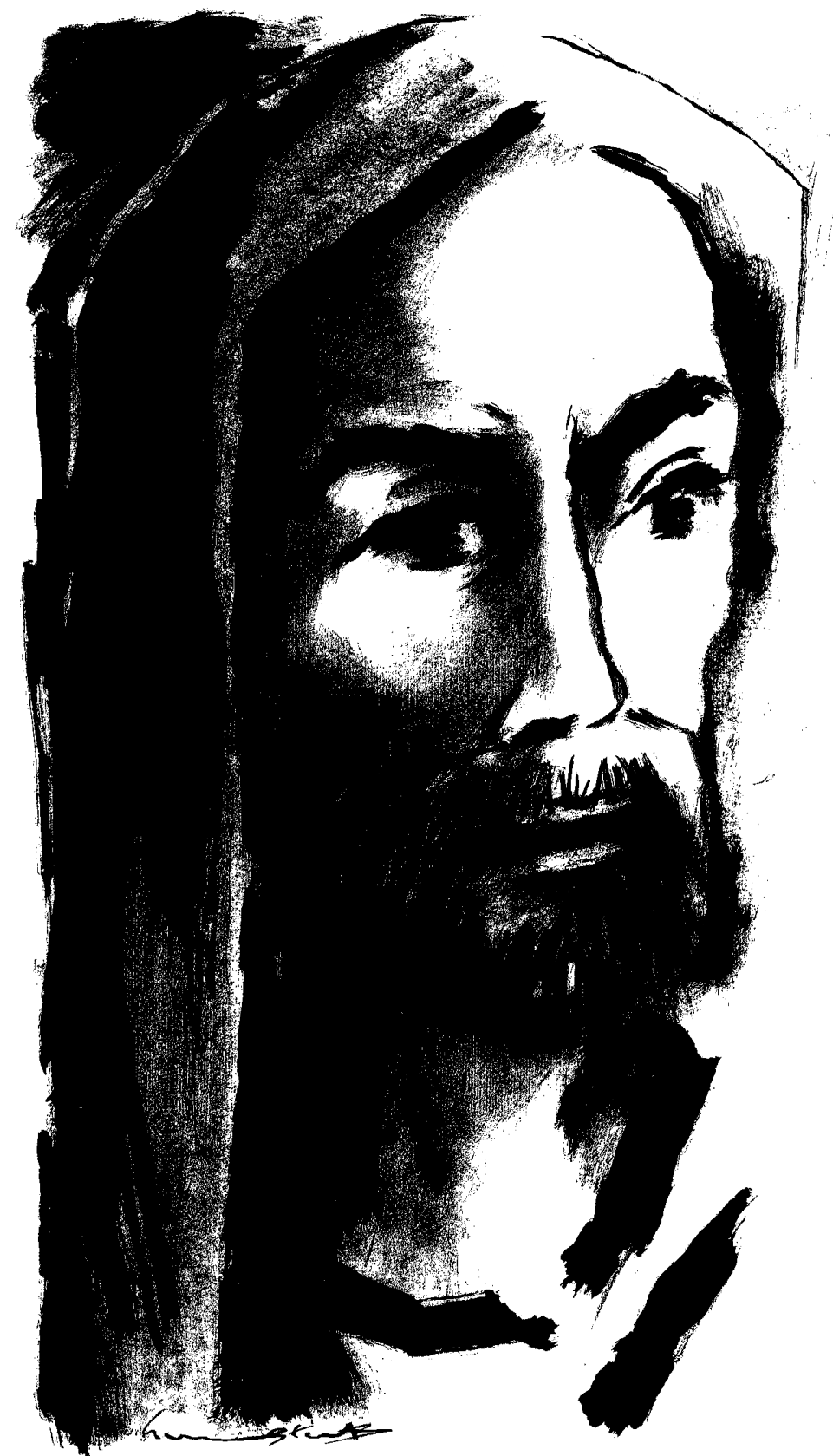
Monniken zijn
de stille werkers van het licht.
Zij verlichten de nacht
met psalmgezing en
stralen overdag het
licht van God uit naar
bloemen dieren mensen.
Hun gebed is hun werk.

Monniken zijn Gods minnestrelen
zinnezingen zijn hun spijs.
Zij staan als levende psalmen
rond de Ark geschaard.
Zij verlangen dag na dag
hun hart in ieder woord te leggen.
Langzaam drijven zij de toekomst in
waar niemand meer hun woord verstaat.

Monniken kunnen
hun ogen niet geloven
als zij het onzichtbare zien
het heilige uit symbolen
naar buiten treedt en in het koor
een stem van verre mee gaat zingen.
Of wandelend tussen de bomen zomaar
een hand komt rusten op hun schouder.

Monniken zijn
verliefden van God.
Alles hebben zij lief
wat door de geliefde
wordt bezielde en aangeraakt.
Zij hebben alles lief
omdat God alles liefheeft
en in liefde bewoont.

Monniken zijn
stille geliefden van God
zo aan Gods gezelschap gewend
dat hun bidden is geworden
tot praten over gewone dingen.
Tot plotseling het liefdesspel
op een zondagmiddag in de zomer
de top van de berg doet lichten.

*'Mijn Uitverkorene,
die Ik liefheb,
op hem heb ik
mijn geest gelegd.
Men hoort hem niet
schreeuwen of roepen,
zelfs zijn stem niet
verheffen op straat.
Hij zal het geknakte
riet niet breken,
de kwijnende vlaspit
niet doven'.*

(Jesaja 42, 1-3)

Jezus

Als ik mij afvraag
wie je bent
waar je bent -
ben ik nergens.

Als ik mijn hand
naar je uitstrek
is dat een slag
in de lucht.

Als ik mijn arm
om je heensla
valt hij leeg
naast mij neer.

Als ik je aankijk
staren mijn ogen
in de verte
naar het niets.

Wie ben je
als je bent -
waar ben je
al zolang?

Ik bid om
te blijven geloven
dat jij bent
mijn geliefde vriend

die mij binnenleidt
in de eenzaamheid
om te spreken
tot mijn hart.

Herder Jezus

Geboren temidden van herders en schapen.

Een man waarvan Johannes de Doper zei: Zie, het lam van God, dat de zonden van de wereld wegneemt.

Jezus' herderschap is van dezelfde orde als zijn koningschap: een geestelijk herderschap waardoor hij de mensheid leidt naar de volheid van leven, het Rijk van God.

Johannes besteedt in zijn Evangelie het tiende hoofdstuk aan het herderschap van Jezus.

'Ik ben de goede herder. Ik ken de mijnen en de mijnen kennen mij, zoals de Vader mij kent en ik de Vader ken. Ik geef mijn leven voor de schapen'.

'Ik heb nog andere schapen, die niet uit deze schaapstal zijn. Ook die moet ik leiden en zij zullen naar mijn stem luisteren en het zal worden: één kudde en één herder'.

Jezus is de vervulling van de grote herders van Israël die hem voorgingen - niet de vervanging van hen. Hun wijze van mensen hoeden, voorgaan en voorleven wordt in Jezus meegenomen en tot voltooiing gebracht.

In hem zien we de revolutionaire kracht van Moses, wanneer hij de tempel ontruimt: de offerduiven loslaat, de schapen van een rituele slachting bevrijdt en alle religieuze commercie de straat op gooit. In hem zien we de vrouw-vriendelijkheid van David, wanneer hij de overspelige vrouw de hand boven het hoofd houdt, terwijl de overspelige man vrijuit ging.

Toch overstijgt Jezus zijn grote voorgangers 'in de hoogte en in de diepte'. De mystieke dimensie, die hij geeft aan hun daadwerkelijkheid is omvatter en dieper. Hij openbaart én beleeft de innerlijke vrijheid en de liefde tot het uiterste. Jezus ervaart een zijns-eenheid met de mens en met God.

Hij vereenzelvigd zich met de schepping. Daarom kan hij zeggen 'Ik ben de deur van de schapen'. Als Jezus dat zegt, voelt hij dat dat zo is: ik ben zo één met het hele welzijn van de schapen, dat ik voor hen de toegang tot het 'leven in overvloed' ben; door mij gaan zij in naar rust en geborgenheid.

Jezus zegt hier niets te veel. Het is gewoon zo.

Maar hij zegt minder dan de latere theologie ervan gemaakt heeft. Jezus zegt niet: ik ben de enige deur!

Door zijn eenheid met alwat is, kan Jezus zeggen: ik ben het licht, ik ben het leven. Zo groot moet het liefdegevoel in Jezus geweest zijn, dat hij zich liefde voelde. Als je verliefd bent, heb je niet alleen lief, ben je niet alleen lief maar voel je: ik ben liefde.

Vanuit die eenheid -dat opgaan in elkaar wat eigen is aan de liefde-, vanuit die zijns-versmelting ontstaat een nieuwe werkelijkheid: de goddelijke werkelijkheid.

Zo word je als mens één met het andere (mens, natuur, schoonheid, vreugde, eeuwigheid) op de wijze waarop God één is met alwat is. Dit is: je wordt één met God - in alwat is.

Deze mystieke werkelijkheid kun je als mens stap voor stap en beetje bij beetje binnengaan. De weg daartoe is de overgave: in het volle aards-zijn speelt zich de ontmoeting en liefde met God af.

Voor het eerst treedt deze aarden mystiek op zo'n alles-ervullende wijze aan het licht in Jezus. Hij is het zelf.

Het lichaam van God

Het leven van Jezus zal altijd een mysterie blijven, zijn innerlijke werkelijkheid onttrekt zich aan onze waarneming omdat deze het leven van God is. En zo mysterievol is eigenlijk iedere mens. Het zal de mensheid altijd blijven boeien, hoe Jezus' leven geweest is, welke hoofdlijnen zich daarin aftekenden, welke zijn meest eigen spiritualiteit is geweest. Iedere tijd, iedere mens zal -naar eigen aard, zelfervaring, behoefte- op een eigen wijze naar Jezus blijven kijken en zich in hem proberen te verstaan. Juist de verschillende accenten vormen samen de volledige gestalte van Jezus, van God onder ons. Van daaruit ontspringen verschillende spiritualiteiten tot leven, geestelijke wegen tot God ook. Iedere tijd kent echter zijn onvermijdelijke eenzijdigheden. Het levensgebeuren zal altijd een golfbeweging zijn, waar doorheen zich echter een opwaartse groeibeweging kan ontwikkelen en de voorgaande beweging meegenomen wordt in de verdere ontwikkeling. Dit lijkt de geschiedenis van deze bijna voltooide eeuw. Zeer globaal is de eerste helft van deze eeuw gekenmerkt geweest door een spirituele geloofsbeleving: devotieel, kerkelijk, kloosterlijk. De tweede helft van deze eeuw had duidelijk het karakter van een sociale geloofsbeleving: intermenselijk, daadwerkelijk, structureel. Vangt de derde periode nu aan, juist voor de eeuwwisseling? Staan wij op de vooravond van de eenentwintigste eeuw, de eeuw der volwassenheid, aan het begin van een heel nieuwe religieuze tijd: de sensitieve Godservaring - de ervaring van God in het leven zelf? Dit heeft niets van een voorspelling of een vaag vermoeden. Het is de konstatering van wat reeds voelbaar en zichtbaar ontwaakt in het nieuwe religieuze bewustzijn. Deze levens-religiositeit komt voort uit de zinnelijke Godservaring.

Voordat deze echter kan doorbreken, zal de nog opgesloten werkelijkheid van Gods zinnelijk bestaan moeten worden geopenbaard én aanvaard. Als wij ons hiervan levendig bewust worden en Gods levenscheppende vreugde gaan voelen, zullen wij onszelf in God gaan herkennen. Dan zal ons deelhebben aan datzelfde leven ons voelbaar met God verbinden. Dit is eigenlijk een terugkeren naar het oer-bewustzijn. Dit nieuwe Godsbewustzijn zal een bron van spiritualiteit zijn, die het beste in de mens omhoog stuwt. Waar de mens zijn levens-eenheid met God hervindt, komt hij tot zijn diepste zelf. Hij zal zichzelf liefhebben en zich verheugen om de lichaamwording van God in zichzelf. Zijn creatieve krachten zullen als uitingen van een herschapen innerlijkheid hoog opbloeien; mensen zullen op een ludieke wijze met elkaar omgaan. Maar ook de grote hartstocht tot vrede, het zintuig voor gerechtigheid zal zich ontplooiën, waardoor brood en water met elkaar worden gedeeld en de kleurverschillen tussen mensen vervagen.

De nieuwe geest

Gaan wij nu in het nieuwe millennium de volle Christus-verschijning beleven? Het nieuwe leeft al, maar het heeft nog geen naam. De levens-mystiek van Jezus -de weg van vereniging en éénwording- begint reeds tot leven te komen. Deze ontstijgt de konkrete werkelijkheid niet, maar vindt juist plaats in de werkelijkheid. Mensen vormen een levende blokkade tegen de vernietiging in - ontwikkelen natuur- en diervriendelijke alternatieven. Greenpeace roeit tegen stroom op.

Dit is het liefhebben en lofzingen van God, die onze werkelijkheid bewoont en in alwat is aan ons verschijnt. Wie liefdevol en zorgzaam omgaat met de natuur en de schepping eerbiedigt, eerbiedigt God zelf. Wie de mensen, de dieren en vogels, de bomen en planten liefheeft, heeft God lief. De eerbied voor de natuur is de eerbied voor God. God is de natuur. Uit de verbondenheid met de natuur vloeit de religie en de ethiek van de mens voort.

De Geest van Jezus hief de mens niet uit boven zijn aardse bestaan, maar daalde in de aarde neer, in hart en geest van de mens: om zelf de mens te bewonen en het menselijke te vervullen. Grotere eenheid en heelheid tussen God en mens is niet denkbaar. Dit nieuwe leven, dat Jezus zelf ervaarde, was het dierbaarste wat hij mensen in gebrokenheid wilde aanreiken.

Jezus, de herder die negenennegentig schapen achterliet om het ene verloren schaap te zoeken en op zijn schouders naar huis te dragen.

Jezus, de goede Herder.

Jezus en Jesaja

Jezus ging door het water van de Jordaan, toen hij door Johannes werd gedoopt. Daar doorleefde hij de uittocht van zijn volk door de Rode Zee. Jezus vastte veertig dagen in de woestijn. Hij doorleefde de veertig jaren woestijn, die zijn volk in grote ontbering had doorstaan. Gelouterd kwam hij weer thuis, in zijn eigen stad Nazareth. Zijn eerste optreden in de plaatselijke synagoge was meteen heel confronterend.

De bewoners van Nazareth waren gewend, dat Jezus op de sabbatdag de Schriftlezing deed. Toen hij opstond reikte men hem de boekrol van Jesaja aan. Dit boek van de Messiaanse belofte was geliefd bij alle Joden, die de droom in zich levend hadden gehouden van de grote Godsvrede. Dit was de oude droom van Jesaja, ruim zevenhonderd jaar geleden.

Jezus kende het boek Jesaja als geen ander: het stond op zijn lijf geschreven. Hij herkende er zichzelf in. Dit was de geest waarin hij leefde - de menselijke geest van God.

‘Zoals een bruidegom zich verheugt in zijn bruid,
zal uw God zich verheugen in u’.
‘Zoals men door zijn moeder getroost wordt,
zo zal ik u troosten’.
‘Gij, Jahweh, zijt onze Vader,
Gij heet onze verlosser van oudsher’.

Dit boek was hem lief. Hier las hij voor het eerst de naam van Jahweh, die hem zo dierbaar was geworden: Vader.
Jezus opende de boekrol en vond bij Jesaja 61, 1-2 de plaats waar geschreven stond:

‘De Geest van Jahweh, mijn God, rust op mij,
want Jahweh heeft mij gezalfd.
Hij heeft mij gezonden,
om armen de blijde boodschap te brengen,
om te verbinden die gebroken zijn van hart.
Om aan gevangenen verlossing te melden,
aan hen die geboeid zijn bevrijding.
Om alle bedroefden te troosten
en de treurenden op te richten.
Om het genadejaar van Jahweh af te kondigen’.

Toen Jezus dan na de Schriftlezing het boek had opgerold en was gaan zitten om de voorgelezen tekst te verklaren, zei hij: dit Schriftwoord is nú in vervulling gegaan. Hij vertelde wat er allemaal gebeurde: hoe er een golf van bevrijding door het volk ging, hoe de hoop opleefde in de harten en de vreugde van een nieuw tijdperk zich openbaarde. Nu gebeurde wat eens was voorspeld.

Waardoor ontstond die nieuwe geest, die volksbeweging? De toehoorders van Jezus stonden verbaasd over de liefdevolle taal die hij sprak.

Maar door enkel woorden komt geen beweging op gang. Het moet de inhoud van Jezus' woorden geweest zijn, waardoor mensen samenstromden. Zijn keuze voor de armen was de kern van zijn boodschap. Meer nog: hij deed aan de armen wat hij met woorden zei. Alles wat armen tot armen maakte, bestreed hij. Zijn hand reikte verder dan zijn woorden: hij genas mensen van datgene wat de toegang tot een menswaardig leven versperde. Aan maatschappelijk vervreemden gaf hij een nieuwe plaats in de gemeenschap, aan geestelijk gehandicapten een heldere geest.

Messias

De zelf-ontdekking van Jezus -de Geest die in hem sprak- kwam voort uit wat er feitelijk gebeurde: door hem richtten verdrukten zich op als vrije mensen, hervonden armen hun zelfwaarde, kwamen mensen hun verdriet te boven.

Jezus werd zich van zichzelf bewust - niet uit inbeelding of verbeelding maar omdat duidelijk in hem werd, dat nu gebeurde wat Jesaja had voorspeld. Hij voelde zich Messias.

Uit zijn kracht putten mensen genezing. Hij genas lichamen en geesten. Hij herstelde en heelde. Hij wilde mensen niet leiden naar een geestelijke, hogere werkelijkheid buiten of boven het directe bestaan, maar op de eerste plaats het gewone aardse bestaan menselijk en gelukkig maken.

Daarom genas hij mensen en stond hij stil bij wie verwaarloosd en verneerd werden. Eerst moesten mensen beter worden, van het leven kunnen genieten en tot ontplooiing komen.

Jezus kon, vanuit zijn eigen heelheid, de eenheid en samenhang zien van het lichamelijke en geestelijke in de mens.

Zijn genezingen hadden daarom behalve een feitelijke ook een symbolische betekenis. 'Word ziende' zegt hij aan de blinde: zie de diepte in de dingen, de ziel in wie je lief is, de warmte van de kleur, de bloes van de liefde.

In Jezus keerden beeld en werkelijkheid zich om: de lichamelijke genezingen die hij verrichtte waren symbolen van de geestelijke genezing, die hij uiteindelijk bedoelde. Genezen van blindheid werd de weg tot het zien van God. Dat was de hele vervulling van zijn zending. Hij wilde de mensheid heenleiden naar de heerlijkheid van het leven, om te smaken en ruiken, te tasten en voelen hoe God is. Wie deze bevrijde werkelijkheid zou binnengaan, zou kunnen beseffen, dat God een levende is, die zich om het lot van iedereen bekommert. Als dit beeld van een mee-levende God -een vader voor de mensen- bewust zou worden, zouden mensen vanzelf gaan bidden en danken.

Timmerman

Wat Jezus zei was zo nieuw, dat talrijke toehoorders zich afvroegen: waar heeft hij dat vandaan, wat is dat voor een wijsheid die hem geschonken is? Wat was er met hun stadgenoot, hun buurman gebeurd, dat hij plotseling vanuit zo'n heel nieuwe werkelijkheid sprak? Als zij echter aan de Messias dachten, hadden zij een ander man voor ogen, spectaculair, superieur. Een gezondene, geen geroepene uit hun midden. Ze zeiden 'Is dat niet de timmerman': de man die ramen kon stellen en deuren af kon hangen, die een ploeg kon maken en een wijnton?

Ze stonden Jezus ongelovig aan te zien en Jezus stond met lege handen. Wat hij elders aan anderen kon geven, stuitte hier op een muur van verzet. Jezus stond alleen. Hij had nog geen enkele volgeling, geen vriend voor het leven, geen vrouw die voor hem vocht. Hij voelde zich zo anders, een vreemde tussen bekenden. De passage van Jesaja (52,13 - 15), waarin sprake is van verguizing en verheerlijking van de Dienaar van Jahweh, zal Jezus als een persoonlijk toekomstbeeld aan zijn geest voorbij hebben zien trekken:

'Zie, mijn Dienaar zal stijgen in aanzien.

Hij zal hoog worden geacht en geëerd.

Nu is zijn gelaat wel onmenselijk vertekend en heeft zijn gestalte niets menselijks meer, maar eens zullen vele volken met ontroering naar hem opzien'.

Jezus zei 'Een profeet wordt overal geëerd behalve in zijn eigen stad, bij zijn verwanten en in zijn eigen kring'. Een onbegrijpelijk grote woede laaide plotseling in de synagoge op. Zijn familie stond als aan de grond genageld, toen Jezus de stad werd uitgedreven tot aan de steile rand van de berg, waarop de stad was gebouwd... om hem daar in de afgrond te storten. Maar hij ging midden tussen hen door en vertrok

De blijde boodschap

Het gebeurde, dat twee geestelijke krachtvelden elkaar raakten: Johannes en Jezus. Zij keken elkaar vragend aan, want zij leken elkaars tegenbeeld - al waren zij achterneven. Zij kenden elkaar vanaf hun vroegste jeugd.

Zij worden genoemd de twee Groten -de grootsten- uit het volk Israël, omdat zij elkáár zo noemden. Zij zijn vanwege hun verschillen geen concurrenten van elkaar. Zij prijzen elkaar en zijn daardoor veilige levensgidsen: zij staan open voor het verschillend zijn van de ander én zij relativeren zichzelf.

Dat is de ware grootheid.

Twee levensstijlen, twee wegen die heenleiden tot God: de weg van de onthouding en de weg van de overgave. Beiden kunnen leiden tot mystieke eenheid met God. Het zijn twee pijlers waarop een volle levensspiritualiteit kan worden gebouwd - twee hoofdwegen die, hoe verschillend zij ook zijn, leiden tot hetzelfde doel.

Deze verschillen komen in het evangelie van Matteüs duidelijk in beeld.

'In die dagen trad Johannes de Doper op en predikte in de woestijn van Judea, op de westelijke Jordanoever. Hij droeg een kleed van kamelenhaar en een leren gordel om zijn middel. Zijn voedsel bestond uit sprinkhanen en wilde honing'.

'Hij zei: Ik doop met water, opdat je je bekeren zult; hij die na mij komt, is groter dan ik; ik ben niet waardig hem van zijn sandalen te ontdoen. Hij zal je dopen met heilige geest en met vuur'.

'In die dagen kwam Jezus uit Galilea naar de Jordaan tot Johannes om zich door hem te laten dopen. Maar Johannes wilde hem tegenhouden met de woorden 'ik heb jouw doopsel nodig, en jij komt naar mij toe'?

'Jezus zei hem 'laat het maar gebeuren want zo werken we eraan mee, dat alles gebeurt zoals het is bedoeld'. Toen liet hij hem toe'.

'Nadat Jezus gedoopt was, kwam hij meteen uit het water. En zie, daar ging de hemel open en hij zag de Geest van God neerdalen in de gedaante van een duif en over zich komen; en een stem uit de hemel sprak 'Dit is mijn Zoon, mijn veelgeliefde, in wie Ik welbehagen heb'.

‘Daarna werd Jezus door de Geest naar de woestijn gevoerd. Nadat hij veertig dagen en veertig nachten had gevast, kreeg hij honger’.

‘Hij zei: wanneer je vast, zet dan geen zuur gezicht zoals de schijnheiligen; zij vertrekken hun gezicht om de mensen te laten zien, dat zij aan het vasten zijn. Maar ik zeg je: zij hebben hun loon al gehad. Als je vast, zalf dan je hoofd en was je gezicht, om niet aan de mensen te laten zien dat je vast. Vast voor je Vader die in het verborgene is en je Vader, die in het verborgene ziet, zal je ervoor belonen’.

‘Op zekere dag kwamen de leerlingen van Johannes naar Jezus toe met de vraag: waarom vasten wij en de Farizeeën wel, maar uw leerlingen niet? Jezus zei tot hen: de vrienden van de bruidegom kunnen toch niet verdrietig zijn, zolang de bruidegom bij hen is? Er zullen dagen komen, dat de bruidegom van hen is weggenomen. Dan zullen zij vasten’.

‘Toen Jezus zijn lessen aan zijn twaalf leerlingen had beëindigd, vertrok hij vandaar om onderricht te geven en te preken in de steden. Johannes nu liet aan Jezus de vraag stellen: ben jij het die komen moet of hebben we een ander te verwachten? Ga aan Johannes zeggen, antwoordde Jezus, wat je hoort en ziet: blinden zien en lammen lopen, melaatsen genezen en doven horen, doden staan op en aan armen wordt de Blijde Boodschap verkondigd. Gelukkig is hij die aan mij geen aanstoot neemt’.

‘Toen begon Jezus tot de menigte te spreken over Johannes: waar ben je in de woestijn naar gaan kijken? Naar een riet dat door de wind wordt bewogen? Waar ben je dan wel naar gaan kijken? Naar iemand in verfijnde kleding? Mooie kleren dragen zij die wonen in de paleizen van de koningen. Waar ben je dan wel op afgegaan? Om een profeet te zien? Inderdaad, zeg ik je, zelfs meer dan een profeet. Hij is het over wie geschreven staat: zie, ik zend mijn bode voor je uit, die de weg voor je komst zal bereiden. Voorwaar ik zeg je: onder alle geborenen is niemand opgestaan, die groter is dan Johannes de Doper’.

‘Waarmee zal ik dit geslacht vergelijken? Het lijkt op kinderen die op het marktplaatsje zitten en de tegenpartij toeroepen: wij hebben voor jullie op de fluit gespeeld en jullie hebt niet gedanst; wij hebben een treurlied gezongen en jullie hebt niet op je borst geklopt. Immers: Johannes komt, eet niet en drinkt niet, en ze zeggen: hij is van de duivel bezeten! De mensenzoon komt, eet en drinkt wel, en ze zeggen: kijk die gulzigaard en wijndrinker, die vriend van tollenaars en zondaars! Maar de wijsheid vindt haar rechtvaardiging in haar werken’.

Onthouding

Kiezen voor de weg van de onthouding, de onthechting is een authentieke levenswijze, die leiden kan tot hoge mystieke eenheid met God. Monniken en monialen gaan die weg. In een grote geestelijke vrijheid kan de geestelijke verbondenheid met God -niet afhankelijk van ervaringen van materiële aard- zich ontplooien.

Dit is een heel rechte, rechtstreekse weg tot God. Dit leven in afzondering is als zodanig één grote daad van liefde tot God. Zij leven het ideaal van de eerste woestijnvader Johannes: een levensgeest en levenswijze, die door Jezus hoog geprezen werd. Ook al ging hij zelf een andere weg, zijn bewondering voor dit liefdeleven met God is onbeperkt. Zijn eigen liefde tot de Vader wordt daar beleefd. Jezus leefde echter geen monastiek ideaal voor. Hij koos ook niet voor een louter beschouwend leven. Wat hij leefde, was navolgbaar voor iedere mens.

Kiezen voor een monastiek leven heeft te maken met persoonlijkheidsstructuur en karakter - met de eigen levensgeschiedenis of leeftijd - met tijdgeest of religieuze stroming. Dit leven zal altijd maar voor weinigen zijn weggelegd. Het zal echter nooit een historisch achterhaalde weg tot God zijn.

Overgave

Maar de weg van de overgave, de verbinding met het hele leven leidt evenzeer tot eenheid met God. De lichaamservaring van God, de aarde-ervaring als aanraking met het goddelijke zijn, kan evenzeer bezaaid liggen met momenten van mystiek en diepe liefdes-verbondenheid met God. Hier wordt de aarde, de menselijke werkelijkheid, het eigen lichaam niet de rug toegekeerd, maar worden deze liefdevol omhelsd. Dit is de eigenlijke geschapen weg tot God - of de weg van het geschapene tot God. Dit kan zelfs een zuiver beschouwende weg zijn, waarin men de diepte schouwt en ervaart van Gods werkelijkheid.

Deze weg kent zijn eigen ascese, uitzuivering, verdichting. Jezus bepleit de overgave aan het leven, aan de vreugde zolang het kan. Waarom vasten en verdrietig zijn zolang het leven goed is? Die tijd komt wel. Je hoeft de onthouding niet te zoeken; deze komt vanzelf op je weg. Het is niet nodig je uit het leven terug te trekken - het leven zelf trekt zich uit je terug: bij ziekte, handicap en verlies - door uitschakeling, relatiebreuk, geestelijke crisis. Jezus zegt: zolang de bruidegom van het leven er nog is -het licht, de vitaliteit, het élan- geniet en leef!

Beperking

Overgave is een weg tot leven, tot volmenselijk bestaan. Maar lettend op de maat der dingen, de gradaties van belangrijkheid zal toch ook onthouding op een of andere wijze deel moeten uitmaken van overgave. De weg naar heilheid is gemarkeerd door aspecten van ascese. Elementen van beperking en onthouding zijn onontbeerlijk: beperking in de veelheid, onthouding in elkaar verdringende waarden. Het behoort tot iedere levensordening bij tijd en wijle innerlijke en uiterlijke ruimte te scheppen.

Ascese als bestrijding van vitale verlangens en behoeften is een botte wijze van omgaan met jezelf. Om God- en menslievend te zijn, moeten de levensbronnen, de liefdesbronnen juist stromen. Ascese als 'conditionering' behoort echter tot de kunst van het leven. Het intensiveren van beléving en overgave is veel moeilijker dan onthechting en onthouding; de strijd tegen gewenning en vervreemding vereist iedere dag opnieuw moed. Toename in lust tot leven is een grote zelfwerkzaamheid. Ook dan pas groeit er een overdaad aan liefde voor een ander - groeit het verlangen naar God.

Tegenstelling

Het ascetisch ideaal van Johannes, de spiritualiteit van de onthouding is -ook buiten de kloosters- diep in het leven van de kerk doorgedrongen. Met name is de lichamelijke, de seksualiteit hierdoor verdrongen en werd de levenslust niet door de wellust gevoed. Er ontstond een ideaal van 'geestelijke' blijdschap. Daarbij was het wantrouwen tegenover het lichaam levensgroot. Onder wat mildere termen is de levensvijandigheid van de kerk nog steeds realiteit. Ook daar waar optimistischer over de mens wordt gedacht, is er nog altijd die hang naar onthechting en offervaardigheid.

De christelijke kerken lijken ernaar te streven deze beide, aan elkaar tegen-gestelde spiritualiteiten 'gelijktijdig' te willen realiseren.

Vermenging hiervan geeft echter grote innerlijke verwarring en leidt tot allerlei frustraties: tegelijk aan de wereld hechten en onthechten, willen genieten en afstand moeten doen van genieten. Waarschijnlijk heeft het halve en dubbele van veel christenen hiermee te maken - iets waaraan de ware levensgenieters zich hartgrondig ergeren.

Het lijkt er op, dat in de evolutie van de geest in onze dagen heel bijzondere inzichten doorkomen, tot ons door gaan dringen, die nieuw zijn in de menselijke geschiedenis. Mensen leven het kerkelijk dualisme weg, niet uit zwakheid maar uit kracht, niet uit leegte maar uit volheid.

Dé grote 'revival' van de moderne samenleving zou zijn: de ontdekking van deze oorspronkelijke spiritualiteit van Jezus als een toegang tot de hoogste menselijke vreugde. Na 2000 jaar wordt zijn leven opnieuw onder ons geboren. De Messiaanse tijd staat voor de deur.

Jezus,

je hebt te vroeg geleefd,
niemand wist nog
dat slaven meesters zijn
en armen rijk.

je hebt te vroeg verkondigd,
dat God je vader is
op aarde
zoals in de hemel.

je bent te vroeg gestorven,
nog was je volk
bezet en bezeten
en stortte de tempel in.

je bent op tijd verrezen
in de dromen van je vrienden
en in een vrouw die je omarmde
in het eerste licht.

Jij,

je hebt te vroeg geleefd,
niemand erkende nog
de vrijheid van religieuzen
het buitenkerkelijk geloven.

je hebt te vroeg verkondigd,
dat het vrouwelijk leven
van God zich afspeelt
in de schoot van geliefden.

je bent te vroeg geboren
om de vreugdedans te doen
rond het vrijheidsbeeld
van God in het open veld.

je bent op tijd binnengegaan
in de levens tuin
waar je door je beminde
godinnig werd omhelsd.

Midden onder ons

Jezus was één mens,
één beeld en gelijkenis,
ziel en lichaam van God.
Hij was vervuld van liefde,
het wezen van God.

Liefde die zich prijs gaf
aan de ernst en intensiteit
van een groot ideaal.
Liefde die alomvattend
te groot was voor één alleen.

Alleen, zonder volgelingen,
in het mild gezelschap
van zijn vriend Lazarus,
in de zorg van Martha,
in de verliefdheid van Maria.

Een kleine romance aan de bron
met Sichara, de Samaritaanse
verwante van hart en geest.
Jezus leek op de Samaritaan
die de gewondé in zijn armen nam.

Maar Jezus was één mens.
Er was zo veel
wat hij niet was of deed.
Zo veel van God
wat in hem niet was te zien.

Was het gewone van de lach,
de humor en het spel
met alle kleine geestigheden
zo vanzelfsprekend in hem
dat het vermelden overbodig was?

Maar zelfs wanneer
zijn drie laatste jaren
door ernst werden overschaduwd,
dan nog is hij voor mij
'Zoon van de Zon'.

Hij zag het hemellichten,
de eerste schepping in een kind,
hoe vlammen speelden tussen
lichamen die begeerden -
hij zag Gods aangezicht.

Voor mij is hij gebleven
de jeugdgeliefde,
zijn hand ligt in mijn zij -
en dan weer dolt hij
met mij door het bos.

Want liefde straalt
en breekt breeduit in lach
en vrolijkheid naar buiten.
Zijn heldere ogen zijn
scheppers van het licht.

Eredienst zonder lach
doet God oneer aan.
Waar de accordeon
verstilt in haar musettes,
versterft de lach.

Daar wordt gescheiden
wat God verenigd heeft:
ziel en zinnen,
geloof en leven,
God en mens.

Voor mij is Jezus
het oerbeeld van de mens,
die ik meer herken
in mensenlief en -leed
dan in overernstige gebeden.

Eens zullen gewijde zangen
die hoog opklinken
van het bruiloftsbed
als een hooglied
in de gewelven blijven hangen.

Dan staat het altaar
voor het feest der zinnen
midden op het dorpsplein klaar
en worden voor het liefdemaal
de gaven aangedragen.

Het Thialf-stadion
is één grote wave.
Hier golft de blijdschap
van God, als Johan Koss
in deze tempel triomfeert.

Er gaat een trilling
door de mensen
als Katharina Witt
de Charleston danst
op heilige vloer.

De carnaval in Rio
brandt onder de voeten
als een jonge god
temidden van lichtgeklede
schonen de Lambada danst.

En als Wibi Soerjadi
vleugelzacht zijn ziel
neerlegt op het klavier
'pour un enfant défund',
zingt God van ontroering.

Midden onder ons staat hij,
onbekende minnaar Jezus,
danser, speler van het licht.
Zijn lichaam smaakt als brood,
zijn bloed is rode wijn.

*'Op het einde der tijden zal de Berg
van Jahweh's tempel boven de toppen
van de bergen staan, zich verheffen
boven de heuvels.
Alle volken stromen er naar toe'.*

*'Dan smeden alle volkeren der aarde
hun zwaarden tot ploegijzers om,
en hun lansen tot sikkels
om het koren te oogsten.
En geen volk trekt zijn zwaard
meer tegen een ander
en niemand oefent zich
meer voor de strijd'.*

(Jesaja 2, 2-4)

Jezus

Ergens temidden
van mijn gelieven
ben jij
Levende.

Lichtende
als een
stralende
diadeem op het
voorhoofd
van de Eeuwige.

Jij ziet mij
moeizaam
verrijzen
naar het licht.

Jij één van allen
naast mijn vader,
met mijn moeder
aan de hand
rond de troon
van de Almachtige.

Het dunne waas
van afstand en tijd
houdt ons
gescheiden.

Soms schijnt
het licht
van je verrezen
wezen
door de sluiers
heen.

Even sta je
aan de oever
van mijn leven en
roep je mijn naam.

Laat mij door
het diepe water
dat ons scheidt
oog in oog
komen staan
met jou.

De mens Jezus

De kennisbron van het leven van Jezus is de Heilige Schrift.

Wie hij was, verstaan wij uit zijn levensverhaal. Maar is een weergave authentiek als zij onvolledig is, of tijdbepaald?

Door alle Schriftteksten heen blijkt, dat de volle aandacht uitgaat naar de religiositeit van Jezus, niet naar zijn menselijkheid. Het heeft er zelfs de schijn van, dat de grote nadruk op Jezus' liefde voor de Vader zijn goddelijke oorsprong moet bevestigen. En dat hij méér op God lijkt naarmate hij minder op mensen lijkt. Maar is dit de werkelijke Jezus?

Op zoek gaan naar de menselijkheid van Jezus, is een weg bereiden voor de liefde. Alleen zijn volle persoonlijkheid weegt. We mogen met recht verwachten, dat de mens van nu én in de toekomst zich dan pas in Jezus zal herkennen, wanneer hij ontdaan wordt van vertekende beelden (tegenbeelden) van zijn werkelijk bestaan. Jezus moet vrij gemaakt worden van oneigenlijke interpretaties -en mystificaties- waardoor zijn eigenlijke persoonlijkheid werd verduisterd. Daarvoor is het echter niet nodig de grondtekst te wijzigen door zaken weg te laten. De weg tot een levensecht verstaan is: onder de tekst door te lezen, de 'ambiance' van het verhaal in het geheel te betrekken, te speuren naar menselijke reacties en ervaringen.

Dat is dus de weg van de verrijking van het Evangelie.

Zonder deze toeleg blijft Jezus opgesloten in de vaak starre, stylistische verhaaltrant, waarin de voor de hand liggende gevoelens onbeschreven zijn gebleven. En hoezeer worden daarin de ware emoties gladgestreken, terwijl deze juist het leven zijn.

Het kan terechte verwondering oproepen, dat voortdurend sprake is van Jezus' vreugde om zijn Vader, terwijl iedere verwijzing naar zijn menselijke vreugde ontbreekt. Nergens wordt vermeld, dat Jezus lachte. Zou hij zelf niet blij geweest zijn, wanneer het hem gegeven werd een lamme weer op de been te helpen?

De Bijbel is van voor tot achter een ernstig boek. Jezus' leven lijkt niet gelukkig. Steeds wordt het beeld getekend van een verscheurde mens - doordat hij zich ten volle bewust was van een verscheurde werkelijkheid; gekweld ook door dagelijks de pijnlijke ervaring te moeten doorstaan van zijn ethisch-religieus gevecht met zijn omgeving.

Toch moet de menselijke vreugde Jezus aan te zien zijn geweest. Deze vloeiende rechtstreeks voort uit zijn liefdeleven. Nergens wordt je blijer en stralender van dan van liefde en verliefdheid. Jezus leefde uitgesproken verliefd. Wie zo diep God kan ervaren, drinkt voortdurend uit de bron van het geluk. Wie zo in mensen op kan gaan, is een juichende. Dat déze vreugde uit de

schriftteksten naar boven zal komen, daar is het om te doen.

Nadat in de tijd voldoende de aandacht is gevestigd op de solidariteit en strijdbaarheid van Jezus - nadat zijn liefde tot God en de mensen de eeuwen door is uitgetekend en uitgebeeld, is het de hoogste tijd: de blijheid, het menselijk genieten, de lach van Jezus in beeld te brengen. Waar hangt een afbeelding van een luid lachende Jezus?

Jezus was heel en heilig op zijn moment. Binnen de gegevenheid van zijn historische kontekst -in de culturele, politieke, wetenschappelijke, religieuze traditie van zijn tijd- was hij het zuivere antwoord op het leven, op God. Als hij in deze tijd, 2000 jaar later, hetzelfde gedacht, gezegd, gedaan zou hebben, zou hij in bepaalde opzichten tekort geschoten zijn.

Hij zou bijv. Maria nu niet zo ongenueanceerd meer prijzen en Martha ten onrechte terechtwijzen, die in feite de handen uit de mouwen moest steken omdat haar zus dat verzuimde te doen.

Of is dit verhaal zélf een vertekening van wat zich feitelijk heeft afgespeeld, een onzuivere weergave van wat Jezus wérkelijk heeft gezegd?

Er ontstaat een nieuwe nabijheid, wanneer we lezend in de Schrift ook de fouten en gebreken van Jezus gaan zien. Jezus was een jongeman, die nog moest leren. Wat zou er van hem geworden zijn als hij tachtig was geworden?

Jezus reageerde als ieder mens op invloeden, ervaringen, verstoringen. Volkomen gelijkmatigheid is niet menselijk. In ieder mens, dus ook in hem, komt kontaktverstoring voor, voortkomend uit innerlijke verstoring, die op haar beurt weer het gevolg is van vermoeidheid, ervaring van negativiteit, stress, hoofdpijn, spijsverteringsstoornis enz. Daarmee zijn fouten nog geen zonden. Er staat nergens geschreven, dat Jezus excuses maakt. Dat was toch wel op zijn plaats geweest, nadat hij Petrus afschuwelijk diep had gekwetst door hem een 'duivel' te noemen. Maar wellicht heeft hij dat wel gedaan, allicht heeft hij dat gedaan. Het staat er alleen niet - er staat dus te weinig. Daar gaat het nu om: wat gebeurde er méér dan wat er geschreven staat.

Het wonderlijke aan Jezus is dit: dat hij in zijn denken en doen -in eerste aanzet- al wist en deed, wat zich in tijden na hem zou ontwikkelen als een juiste levensvisie en levenshouding. Zo doorbrak hij denk- en gedragspatronen tegenover vrouwen. Daardoor konden zij zich voegen in zijn gevolg.

Nu de belangstelling voor de Bijbel groeit, wordt ook de vraag naar de ware gestalte van Jezus opnieuw gesteld. Door de volle menselijkheid van Jezus te herontdekken kunnen we voorkomen, dat het zwak-evangelische beeld

van de vrome lieve Heer de beeldvorming van de nabije toekomst gaat bepalen.

In de grondtekst van de Schrift ligt de open mogelijkheid de menselijkheid van Jezus te ontdekken. Daarvoor hoeven we echt onze toevlucht niet te nemen tot 'latere evangelieën', die de historische werkelijkheid van Jezus geweld aandoen.

Dit dieper trachten te verstaan is natuurlijk een zeer gevaarlijk avontuur. Het 'hinein-interpreteren' ligt hier op de loer. Maar is het toch niet waardevoller dit gevaar te trotseren dan buiten de volle betekenis, de natuurlijke menselijkheid van het verhaal te blijven staan?

De veelal beknopte bijbelteksten vragen erom, dat we 'tussen de regels door' kunnen lezen, om ook datgene te verstaan wat er niet staat. Wanneer we met zorg een strikte aansluiting zoeken met het 'natuurlijk' gebeuren van het verhaal, zullen we niet makkelijk vervallen in 'gezochte' invullingen of toevoegingen.

Op zoek naar de menselijke emoties van Jezus kunnen we, naast verborgen geluksmomenten, heel diep verdriet waarnemen, dat in teksten verscholen ligt. Johannes werd onthoofd. In één immens wrede zin wordt meegedeeld 'zijn hoofd werd op een schotel binnengebracht en aan het meisje gegeven, dat het aan haar moeder bracht'. De tekst vervolgt 'zijn leerlingen kwamen zijn dode lichaam halen en begroeven het; daarna gingen zij het aan Jezus vertellen'. In het hierop volgende vers staat wat Jezus toen deed 'op dit bericht voer Jezus vandaar in een boot weg naar een eenzame plaats om alleen te zijn'. Wat daar gebeurde weet God alleen, maar een kind kan het raden. Jezus heeft daar gehuild en is toen volledig down geweest. Zijn jeugdvriend, een half jaar ouder dan hijzelf, was op de meest gruwelijke wijze vermoord - geheel onvoorbereid op de dood, als een schicht. Door een bloedband waren zij met elkaar verbonden, binnen en buiten de familiekring hadden zij elkaar ontmoet, aan elkaar hadden zij de eigen koers bepaald. Nu stond Jezus alleen - terwijl een moordaanslag om hem heen sloop. Hoe heeft hij het uitgevochten met zijn Vader, die willekeur, misdadigheid, dat sterven zonder zin? Van toen af stroomde de menigte op Jezus toe - de grote volksbeweging kwam op gang na Johannes' dood - het volk had alleen hem nog. 'Jezus kreeg diep medelijden met hen en genas hun zieken' staat te lezen bij Matteüs (14, 14). Zijn liefde werd nu sterker dan de dood.

De herontdekking van Jezus de Levende, die 'man van het leven' was, opent de weg naar het hart van de mens.

Jezus, de geliefde van God en van de mensen.

De man Jezus

Een rijke voedingsbodem voor de theologie van de bevrijding is te vinden in de feministische bijbellezing: op een vrouwelijke manier de Bijbel lezen of speuren naar het vrouwelijke in de Bijbel.

Zowel de persoon van de man als de persoon van de vrouw moeten bevrijd worden en wel in elkaars nabijheid: hij uit een heersende onmannelijkheid, zij uit een dienende onvrouwelijkheid.

In de theologie van de christelijke kerken hebben we te maken met een vermannelijkt Godsbeeld en een ontmand Christusbeeld.

Zij die er een cultus van hebben gemaakt de eros te sublimeren, hebben op hun wijze een beeld geschapen van Jezus, dat noch beantwoordt aan de normale werkelijkheid van de mens (en dus een afwijzing inhoudt van de natuurlijke werkelijkheid van het leven) noch aan de levenswerkelijkheid van Jezus.

Deze menselijke werkelijkheid van God in Jezus zou de mensheid geweldig kunnen boeien en bezielen. Nu echter is Jezus een vergeestelijking van God, terwijl God zich in hem juist wilde belichamen.

Het gevolg hiervan is, dat de natuurlijke aardse mens, die droomt van een hemel op aarde, met dit Christus-beeld geen levens-affiniteit kan ervaren.

De krachtige naam Jezus -naar het hebreuws Joshua, wat betekent Jahweh is heil- is steeds zoeter en zachter gaan klinken, waardoor voor velen Jezus haast niet meer te noemen is met zijn meest eigen naam. Zijn naam zal pas weer nieuwe kracht krijgen als zijn ware gestalte herrijst.

Dan is het niet meer nodig 'schuilnamen' of 'bijnamen' te gebruiken voor Jezus zoals: Jezus van Nazareth, De Man van Nazareth, de Heer, Jezus Christus - namen die gekozen worden enerzijds om de persoonlijke naam Jezus te vermijden, anderzijds om deze te versterken. Voor wie Jezus kent in de volheid van zijn persoonlijkheid is de naam Jezus een sterke mannen-naam, even betekenisvol als hij klonk uit de mond van de Engel die zijn komst aankondigde 'Je moet hem Jezus noemen: Hij zal groot zijn en zoon van de Allerhoogste genoemd worden. God de Heer zal hem de troon van zijn vader David schenken; hij zal in eeuwigheid koning zijn over het huis van Jakob en aan zijn koningschap zal nooit een einde komen'. Zo hebben zijn ouders hem steeds genoemd. Zo is hij in de christelijke kerken steeds aangesproken. Als een persoon je lief wordt, wordt de naam je lief. Je naam dat ben je zelf.

Wie was de 'man Jezus'? Een man is het best te verstaan in een vergelijkende samenhang met een vrouw. Zo ergens, dan kan dáár Jezus de oer-man blijken te zijn - in de hele volheid Gods. We mogen ons best eens afvragen, of Jezus die zoveel met vrouwen en meisjes te maken had (en hoe charmant blijken zij dan te zijn) niet gereageerd zal hebben als iedere man. Zou hij nooit eens hebben omgekeken als een Joods meisje hem heupwiegend passeerde met een waterkruik op het hoofd?

Vanuit een nieuwe bijbellezing beleven we de herleving van de man Jezus als een verademing. Jezus, zoals hij door vrouwenogen werd en wordt gezien, zoals hij door een Samaritaanse vrouw werd ervaren. Wanneer we in de ontmoeting van Jezus met de Samaritaanse speuren naar menselijke gevoelens, met name bij Jezus, is dat geen psychologiseren. Integendeel: nadat er ten aanzien van Jezus - eigenlijk vanaf de eerste evangelische getuigenissen - een proces van verspiritualisering heeft plaatsgehad, zodat er van zijn menselijkheid weinig is overgebleven, is dit een poging tot een realistische benadering. Dit is ook geen willekeurig allegoriseren vanuit gezochte zinnebeeldige betekenissen, die in de tekst of de kontekst besloten zouden liggen. Het is het lezen van de 'integrale' tekst: het verhaal in zijn eigenlijke dimensies - in betrekking tot de natuurlijke bestaanswerkelijkheid.

Over dit ontmoetingsverhaal lijkt een waas van ernst gelegd te zijn. Er gaat veel menselijks schuil. Vlak onder de oppervlakte van het verhaal is de emotie en het enthousiasme, de geanimeerdheid en de intimiteit te voelen, die Jezus gevoeld moet hebben.

Johannes, zijn geliefde vriend, is de enige die deze ontmoeting heeft vastgelegd in het Evangelie (Joh. 4, 1-42).

We mogen veronderstellen, dat Jezus aan hem zowel de verrassende diepte van deze ontmoeting als het mystiek-erotische, dat hij met deze vrouw onderging, heeft durven toevertrouwen.

Johannes wist wat er met Jezus aan de hand was, op dat moment al, maar later nog duidelijker.

Toen Jezus hem dat vertelde, was het alsof zijn stem sprak vanuit een andere wereld. Jezus zélf was veranderd.

Daarom klinkt de naam Jezus aan het einde van het verhaal anders dan aan het begin.

De zevende man

Even weer was er een kleine sensatie in de stad Sichar. Het langharige meisje van de achterstraat had weer een nieuwe vriend. Dat was voor de zesde keer. Vijf keer eerder had zij een relatie met mannen gehad. Zij is een allemansmeisje, werd gezegd. Zij heeft aan één man niet genoeg! Maar niemand wist precies wat er in haar omging.

Had zij de gevaarlijke droom dat één man alles moest zijn? Of was haar liefde voor één man te groot? Er werd veelbetekenend naar haar gekeken, maar uitgestoten of gemeden werd zij niet. Heimelijk vonden de mensen haar wel een bijzonderheid. De mannen vooral; bij hen voelde zij zich dan ook het meest op haar gemak. Tegenover vrouwen was zij op haar hoede, zij kende de lachende soms bijtende spot van een groepje wachtende vrouwen aan de put. Zij zocht het gevaar niet op en ging daarom met haar waterkruik naar de put buiten de gebruikelijke puttijden.

Op zijn trektocht naar het Noorden is Jezus aangekomen in het land van de Samaritanen. Terwijl zijn volgelingen naar de stad zijn om levensmiddelen te kopen, zit Jezus vermoeid op de rand van de put die door Jacob was gegraven. Een Samaritaanse komt naderbij om water te putten, alleen, op het heetst van de dag. Jezus ziet in haar ogen een mengeling van wantrouwen en nieuwsgierigheid: een man die bij een put komt zitten, waar vrouwen komen putten, is op vrouwen uit. Haar rechte houding duidt op haar zelfstandig en vrijmoedig karakter.

Jezus spreekt haar aan en zegt 'geef me te drinken'. Dat klinkt een beetje gebiedend en vragend tegelijk. Aan zijn taal en kleding te merken moet deze vreemdeling een Jood zijn.

De vrouw heeft onmiddellijk haar antwoord, het antwoord van haar volk bij de hand. Bijna vijandig zegt ze 'hoe kun je mij, een halve heidin, zoiets vragen als vrome Jood'?

Nou, moet Jezus gedacht hebben, dat gaat meteen de verkeerde kant op! Hij kijkt haar rustig en vriendelijk aan. Zo fel en rechtstreeks zijn de Joodse meisjes meestal niet tegen hem. Maar Jezus wil geen geruzie met woorden, hij wil met haar gewoon contact.

Niet die eeuwige discussie waarbij niemand gelijk of ongelijk heeft. Hij had kunnen antwoorden 'ik vind dat jij mijn gelijke bent; mensen zijn toch elkaars gelijken'. Maar dan was waarschijnlijk het hele discriminatie-vraagstuk aan de orde gekomen. Jezus wil een andere kant op.

Niet vermoedend en niet bedoelend, dat hij het daarmee alleen maar erger zou maken, zegt hij 'als je enig begrip had van de gave van God en wist wie

het is die je zegt: geef me te drinken - dan zou je het aan hem hebben gevraagd en hij zou je levend water hebben gegeven'!

De vrouw kijkt Jezus van top tot teen aan, zij zet haar waterkruik op de grond en slaat haar armen over elkaar. Zoveel informatie ineens hoeft voor haar nu ook niet! Weet hebben van de gave van God... wat moet zij zich daarbij voorstellen? Zij stapt daar gewoon over heen, geïrriteerd als zij is door de superioriteit, die spreekt uit de rest van Jezus' woorden.

Dit verdraagt zij niet! Maar tegelijk is zij op haar hoede.

Zij voelt aan, dat hij een soort rabbi moet zijn, want welke gewone man begint nu meteen over God te praten alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. Zij blijft beleefd als zij haar antwoord geeft en noemt Jezus meteen maar 'rabbi'. Maar in haar stem klinkt ergernis en spotternij.

Hij zou háár te drinken geven! Alsof zij daar om zou vragen? 'Je hebt niet eens een emmer' zegt ze spottend - en een beetje sarrend voegt ze er aan toe 'en de put is diep'.

Hier moet Jezus hebben gelachen.

Dan gaat zij nog even door 'waar haal je dan dat levende water vandaan, als je niet putten kunt' - haal je dat ergens anders? Van de term 'levend water' is zij niet onder de indruk: dat is bronwater, welwater zoals in deze put.

Zij haalt Jezus uit hogere sferen terug. Dat zal hij heel geestig gevonden hebben. Hij zal ook begrepen hebben, dat hij te maken had met een vrije, onafhankelijke vrouw - een vrouw die terugslaat als je haar niet hoog genoeg aanslaat. Tegelijk zal hij haar levensgeschiedenis voor ogen hebben gehad - zoals zij was als jong meisje, te vroeg toegewezen aan een oudere man zoals zo vaak gebeurde. In haar gestalte is te zien, dat zij zich omhoog gevochten heeft uit onderhorigheid. Maar tegelijk breekt door die kracht een onbedwingbare vrolijkheid en speelsheid naar buiten. Nu beantwoordt zij Jezus' uitspraak niet eens meer, maar gaat zelf in de aanval, uitdagend, ontwapenend 'ben jij soms groter dan onze vader Jacob, die ons de put gaf en er met zijn zonen en zijn vee uit dronk'?

En zo lacht zij hem uit...

Hier kan deze geleerde Jood geen antwoord op hebben! Met wat triomf in haar ogen kijkt zij Jezus aan. En Jezus ziet haar open aan, lacht wat verlegen omdat hij ineens ziet hoe mooi zij is. Haar ogen zijn als vissen en de spot staat rond haar mond. Een lachebek en een flapuit moet zij geweest zijn. De pijn had haar gezicht licht getekend, maar nu leek het of zij herleefde. Even rusten hun ogen in elkaar.

Jezus geeft geen rechtstreeks antwoord op de autoriteitsvraag die zij stelt 'ben jij soms meer, kun jij meer dan onze grote aartsvader, want die moest

een put graven om water aan te kunnen'. Hij ontsnapt haar in de richting waarin hij haar zoekt... en begint opnieuw over het levend water.

Jezus zegt 'van gewoon water krijg je weer dorst, maar wie van het water drinkt dat ik te geven heb, krijgt van z'n leven geen dorst meer; het is zelfs zo, dat het water dat ik aan iemand geef in hem een waterbron wordt; het water dat daaruit omhoog borrelt, geeft ééuwig leven'.

Jezus zegt hier meer dan onmiddellijk te bevatten is. Hier kan deze vrouw eigenlijk niet mee verder. Hij zegt zoveel tegelijk: door dat water word je verzadigd - dat water wordt zelf bron - je wordt er onsterfelijk van. Jezus geeft zelfs aan, dat je dan de bron in jezelf hebt, de levensbron waaruit je leeft: dat je zelf bron wordt, voor jezelf en voor anderen.

Dan gebeurt er iets heel merkwaardigs. Zij zegt niet 'ik begrijp er niets van wat je allemaal vertelt'. Ook niet 'ik hoef dat water van jou niet'. Zij slaat ineens een brug tussen de geestelijke betekenis, die Jezus aan water geeft en de praktische betekenis die zij eraan hecht: ze zegt 'Rabbi, geef mij van dát water, dan krijg ik tenminste geen dorst meer en hoef ik hier niet meer te komen om te putten'. Eigenlijk zegt ze: het geestelijke wil ik best, als ik daar tenminste maar iets aan heb... als het 't leven van alledag maar dient... als ik er maar gelukkiger van word.

Jezus zegt dan niet 'maar zo bedoel ik het niet', nee: 'zo bedoel ik het precies' zegt hij. Nu zegt hij niet opnieuw 'als je enig begrip had van de gave van God', omdat hij uit haar woorden verstaat, dat zij aanvoelt wat hij bedoelt en daar ook voor openstaat.

Het is geen echt vragen wat zij doet. Ze zegt het wat verholen lachend, bijna nuchter - er is een ondertoon van ongeloof. Zij is niet zo naïef om te geloven dat mensen wonderen kunnen doen - ook deze rabbi niet, ofschoon...

Er trekken snelle fascinerende beelden aan haar geest voorbij, een kosmische verbeelding van onsterfelijk water, water dat zij niet kent. Maar in diezelfde ondeelbare seconde bedenkt ze heel praktisch, dat het dan misschien met dat dagelijks water putten is gedaan. Wat een weelde! Deze put bevatte altijd water, maar hij was wel ontzaglijk diep: tweeëndertig meter - en bij de hoogste stand stond het water toch nog altijd tien meter beneden de rand. Een zwaar karwei iedere keer. Juist voor háár helemaal niets, want zij had het huishoudelijk werk niet uitgevonden.

Zij had het druk genoeg met haar erotische avonturen - mannen, seks, haar eigen lichaam en het lichaam van een ander. En daarin de vertederende en wellustige ervaringen van een allesgevende relatie, om dan weg te dromen, weg te drijven in werelden van zelfverlies en zelfbezit. Liefde was haar cul-

tus - waar cultus liefde werd was zij te vinden. Haar mystiek was concreet. Zij geloofde met haar lijf en wat opkwam in haar hart kwam haar uit handen. Als zij zich zinnelijk voelde, dacht zij aan God - als zij aan God dacht, voelde zij zich zinnelijk. Dit was haar eigenlijke religie.

Haar vraag aan Jezus 'geef mij van dát water' is eigenlijk even onduidelijk en meerduidig als zijn aanbod.

Er klinkt weifeling in haar stem, er is een heel natuurlijke verwarring: Jezus haalt symbolische en werkelijke betekenis door elkaar - zij doet het ook.

Maar zo weet je niet gauw wat je aan elkaar hebt.

Haar spot is milder geworden. Eigenlijk vindt zij deze ontmoeting steeds interessanter worden. De rust en de suggestieve ruimtelijkheid van waaruit deze man spreekt, het feit dat hij het de moeite waard vindt om zulke moeilijke dingen met haar te bespreken, brengt haar dichterbij hem.

Wil hij serieus met haar doorpraten? Maar waarom legt hij haar dan niet uit, wat hij met dat mysterieuze water bedoelt? En waar blijft hij nu met dat levende water, dat hij zou willen geven? Zij staat met lege handen - en Jezus ook. Jezus laat dan dit onderwerp los.

Hij wil echter door de scherts en luim heen -hoe leuk hij dat op zichzelf ook vindt- eigenlijk heel diepe dingen aan haar toevertrouwen: zijn diepste geheim.

Zij kijkt Jezus onderzoekend aan en wacht af.

Jezus voelt zich wat onhandig; hij zit voorovergebogen en kijkt naar de grond. Haar mooie bruine voeten schrijven in het zand. Er moet nu wel iets gebeuren, vindt zij.

Zou zij dan toch maar de emmer in de diepte laten en deze man op zijn vraag bedienen? Zij aarzelt.

Dan kijkt Jezus naar haar op en zegt nu op een wat ernstiger toon 'heb je zin om je man te halen en dan samen terug te komen'?

Zij schrikt. Even is zij uit het veld geslagen maar snel herstelt zij zich. Dat dit contact ergens op uit moest lopen, was zij eigenlijk al gaan begrijpen. Maar dat het gesprek in die richting persoonlijk gaat worden, vindt zij toch wel erg bedreigend. In een fractie van een seconde vindt zij een prachtig ontwijkend antwoord.

'Ik heb geen man' zegt ze.

Zij had kunnen verwachten, dat Jezus toen had gezegd 'o' of 'pardon'. Er was geen enkele reden om aan te nemen, dat deze vreemdeling haar persoonlijke levens-omstandigheden zou kennen - maar met een rabbi weet je het nooit.

Had hij geantwoord 'dat heb je wél', dan had zij stug vol kunnen houden,

aan al die liefdes-affaires herinnerd te worden. Vooral die eerste relatie was een onmogelijk iets geweest. Een jong meisje, een bruisend en impulsief kind was zij geweest, eigenlijk nog helemaal niet aan een huwelijk toe. Of was het huwelijk als leefsysteem niet geschikt voor haar?

Wat de een niet had, had de ander. Zocht zij zo uitputtend naar de diepte van de liefde, de liefde in alle veelkleurigheid en schakering -de grote Gods-liefde die onder mensen is uitgestrooid en die door mensen moet worden verzameld- dat zij deze niet binnen één relatie kon vinden?

Zij is nu een rijpere jonge vrouw, zo van de leeftijd van Jezus. Liefde en seks vloeiden in haar samen als ziel en lichaam. Zij wilde geen slachtoffers maken, zij was zelf niet het slachtoffer van haar geaardheid maar leefde naar haar aard en genoot er van. Zij was niet slecht en zij was niet kwaad, ging niet gebukt onder haar eigen stijl van leven en de liefde gaf haar iets levendigs en oprechts. Misschien was de zesde man, waar zij het nu mee had, ook niet het einde. Zou zij nog ooit de zevende man ontmoeten, die al haar dromen en verlangens zou vervullen?

Maar wat zij nu beleefde, was zalig! En in zichzelf moest ze fijntjes lachen, toen zij bedacht, dat dit inderdaad niet haar man was... want het was haar vriend.

Hoe verrast zij ook is (en zullen we haar, nu we haar zo stilaan hebben leren kennen en waarderen, maar niet onderhand Sichara noemen, naar haar plaats van herkomst), zij is toch door die totaal onverwachte openbaarmaking van Jezus niet echt uit het veld geslagen.

Hij mag het weten en hardop zeggen. Dát hij het weet, vindt zij wonderbaarlijk. Dat hij het weet, vindt zij een bevrijding.

Zij moet geweldig van deze puur geestige, ontsluitende zet van Jezus hebben opgezien - kostelijke humor als een milde verzachting van de pijn.

'Rabbi' roept ze uit 'hoe weet je dat'!

En terwijl zij Jezus aanstoot, zegt ze 'Je bent een proféet'!

Zonder nog terug te komen op de grote wapenfeiten van haar liefdeleven, schakelt zij onmiddellijk over op een onderwerp, dat iedere profeet moet interesseren. Zij neemt haar kans waar, om het nu eens rechtstreeks van een Joodse rabbi te horen. Of leidt ze op een handige manier de aandacht van zich af?

'Onze vaders' zegt zij 'aanbieden op die berg daar - en jullie, Joden, zeggen dat in Jerusalem de plaats is waar men aanbidden moet'. Meteen begint Sichara over het hete hangijzer tussen Joden en Samaritanen: de tempelcultus of de bergcultus. Zij wil daar nu wel eens een goed antwoord op hebben.

Ze zegt niet 'nu zal ik dan eerst maar eens mijn vriend gaan halen'. En ook Jezus komt daar niet meer op terug. Hij laat het gesprek lopen zoals het loopt. Hij komt hier met Sichara op een terrein, dat hem dagelijks hevig bezig houdt: de ware liefde voor zijn Vader.

Hij ziet haar geloofs-intuïtie. Zij -bij wie het affectieve en religieuze zo spontaan door elkaar loopt- kan dingen begrijpen die geleerde schriftkenners niet kunnen bevatten. Jezus gaat helemaal met haar mee en vertrouwt haar zijn diepste religieuze visie toe 'geloof mij, vrouw', zegt hij.

Tot drie keer toe heeft Sichara Jezus al 'rabbi' genoemd. Nu noemt Jezus haar ook bij name 'vrouw', haar wezensnaam - 'Mevrouw', zegt hij, 'er komt een uur dat we noch op die berg noch in Jerusalem de Vader zullen aanbidden'.

'Je zegt' vervolgt Jezus 'dat jouw voorouders daar in de hoogte God aanbaden; dat doen jullie nu ook niet meer, wel? Weet je dat je daardoor heel dicht bij het 'nieuwe aanbidden' zit? Jullie Godsvoorstelling is intussen wel wat vaag geworden. Wij Joden zijn, denk ik, vanuit onze geloofs-traditie meer bekend gebleven met de God van onze voorvaders.

Sichara antwoordt 'jullie weten te goed 'wie' God is; misschien dat wij dieper aanvoelen 'waar' God is'.

Jezus voelt, dat Sichara -zonder zich innerlijk te verzetten- alles in zich opneemt wat hij haar zo graag wil overdragen. Hij zegt 'er zal een uur komen, ja het is er al, dat de ware aanbidders de Vader zullen aanbidden in geest en waarheid'. Dan legt hij uit wat hij bedoelt: uit het Joodse en het Samaritaanse geloof zal een nieuwe geloofswerkelijkheid opbloeien, die beiden overstijgt. Dat zal een geloven zijn 'in geest en waarheid', niet meer in een tempel of op een berg maar in het leven zelf, waarin God als de Levende, de Lievende wordt bemind en gevierd. Dit is: stilstaan bij de Aanwezige, ons bewust worden van het diepe leven van God in alwat is. Het is geen 'geestelijk' geloven of louter 'innerlijk' beleven en aanbidden van God. Zelfs wie in de 'geest' God tegemoet treedt, komt Hem lichamelijk tegen. Het is een aanbidden van Gods aanwezigheid 'met handen en voeten', feitelijk en waarachtig, in de direkte omgang met de werkelijkheid van mensen en dingen. God, die Geest is, wil niet aanbeden worden 'buiten' het leven op een berg of in een tempel, maar in de realiteit zelf. Hij staat en bestaat immers niet 'naast' alwat is, want dat is zijn eigen werkelijkheid. De Vader nu zoekt mensen die Hem zo aanbidden. Dat is vooral in de liefde, want Hij is liefde.

Sichara luistert naar Jezus' woorden als naar muziek van een nieuwe wereld. Als Jezus zegt 'je kunt God heel erg liefhebben -en dat nog voelen ook- als je van een ander houdt' knikt Sichara instemmend. Zo leeft zij

Ze zegt niet 'nu zal ik dan eerst maar eens mijn vriend gaan halen'. En ook Jezus komt daar niet meer op terug. Hij laat het gesprek lopen zoals het loopt. Hij komt hier met Sichara op een terrein, dat hem dagelijks hevig bezig houdt: de ware liefde voor zijn Vader.

Hij ziet haar geloofs-intuïtie. Zij -bij wie het affectieve en religieuze zo spontaan door elkaar loopt- kan dingen begrijpen die geleerde schriftkenners niet kunnen bevatten. Jezus gaat helemaal met haar mee en vertrouwt haar zijn diepste religieuze visie toe 'geloof mij, vrouw', zegt hij.

Tot drie keer toe heeft Sichara Jezus al 'rabbi' genoemd. Nu noemt Jezus haar ook bij name 'vrouw', haar wezensnaam - 'Mevrouw', zegt hij, 'er komt een uur dat we noch op die berg noch in Jerusalem de Vader zullen aanbidden'.

'Je zegt' vervolgt Jezus 'dat jouw voorouders daar in de hoogte God aanbaden; dat doen jullie nu ook niet meer, wel? Weet je dat je daardoor heel dicht bij het 'nieuwe aanbidden' zit? Jullie Godsvoorstelling is intussen wel wat vaag geworden. Wij Joden zijn, denk ik, vanuit onze geloofs-traditie meer bekend gebleven met de God van onze voorvaderen.

Sichara antwoordt 'jullie weten te goed 'wie' God is; misschien dat wij dieper aanvoelen 'waar' God is'.

Jezus voelt, dat Sichara -zonder zich innerlijk te verzetten- alles in zich opneemt wat hij haar zo graag wil overdragen. Hij zegt 'er zal een uur komen, ja het is er al, dat de ware aanbidders de Vader zullen aanbidden in geest en waarheid'. Dan legt hij uit wat hij bedoelt: uit het Joodse en het Samaritaanse geloof zal een nieuwe geloofswerkelijkheid opbloeien, die beiden overstijgt. Dat zal een geloven zijn 'in geest en waarheid', niet meer in een tempel of op een berg maar in het leven zélf, waarin God als de Levende, de Lievende wordt bemind en gevierd. Dit is: stilstaan bij de Aanwezige, ons bewust worden van het diepe leven van God in alwat is. Het is geen 'geestelijk' geloven of louter 'innerlijk' beleven en aanbidden van God. Zelfs wie in de 'geest' God tegemoet treedt, komt Hem lichamelijk tegen. Het is een aanbidden van Gods aanwezigheid 'met handen en voeten', feitelijk en waarachtig, in de direkte omgang met de werkelijkheid van mensen en dingen. God, die Geest is, wil niet aanbeden worden 'buiten' het leven op een berg of in een tempel, maar in de realiteit zelf. Hij staat en bestaat immers niet 'naast' alwat is, want dat is zijn eigen werkelijkheid. De Vader nu zoekt mensen die Hem zo aanbidden. Dat is vooral in de liefde, want Hij is liefde.

Sichara luistert naar Jezus' woorden als naar muziek van een nieuwe wereld. Als Jezus zegt 'je kunt God heel erg liefhebben -en dat nog voelen ook- als je van een ander houdt' knikt Sichara instemmend. Zo leeft zij

eigenlijk al. Zij zegt 'als ik met m'n vriend ben en wij de liefde vieren, ben ik soms ook dicht bij God'.

Jezus zegt dan 'dat is de aanbidding die ik bedoel - liefde is aanbidding'.

Sichara zet een stap dichterbij. 'Mag ik' zegt ze, als zij naast Jezus op de rand van de put gaat zitten. Dat praat makkelijker - en door de spanning die dit gesprek toch geeft, voelt zij de vermoeidheid in haar benen. Haar haren waaïen voor haar gezicht. Als Jezus wijd gebaart, raakt zijn mantel haar schouder. Is dit al het uur van de ware aanbidding?

Sichara ziet in haar verbeelding al het visioen van een nieuwe tijd, waarin allen één zullen zijn in dezelfde aanbidding van de Vader.

In de profetische woorden van Jezus beluistert zij een Messiaanse belofte. Mensen van zijn eigen volk verbonden zulke gedachten niet zo onmiddellijk met de komst van de Messias. De Messias-verwachting van de Samaritanen was kennelijk geestelijker van inhoud dan de Joodse. Daarom konden de religieus dakloze, verbasterde Joden uit Samaria deze visionaire taal verstaan.

Als Sichara dan -opgenomen in het eerste schijnsel van Gods openbaring aan haar- als het ware meekijkt naar dat droombeeld van vrede, keert zij zich naar Jezus toe en zegt 'ik weet dat de Messias komt'. Haar stem klinkt opeens zacht en teder - dit is een heilig ogenblik.

'Wanneer hij komt, zal hij ons alles bekend maken', mijmert ze verder.

Jezus kijkt haar met liefde aan en legt zijn hand voorzichtig aarzelend op haar arm. Als in diepste zelfopenbaring aan een geliefde zegt Jezus dan 'dat ben ik die met jou praat'.

Sichara kijkt Jezus met grote wonderogen aan en ziet de Messias. Rondom hem, achter hem, overal ziet zij nu het grote visioen aanlichten - een vreugdetijd als nooit tevoren.

Er stijgt een grote ontroering in haar omhoog.

'Dus toch' denkt zij, 'wist ik het niet'!

Zij is het die Jezus zó het eerst mag zien zoals hij is. Wat in hem leeft, is hem aan te zien: hij is vervuld van beelden van verheerlijking van heel de schepping, de grote droom. Dit is de wereld van vreugde en allesdoordringende blijheid, waardoor hij wordt gevoed, waarvan hij leeft. Dat hij in hoop leeft, uitzien in verwachting -dat hij vooruit leeft en in de toekomst staat- geeft hem een alles-overwinnende kracht. Vrouwen rond Jezus worden dit gewaar: hij praat naar de toekomst, maakt mensen los van verleden en heden; na een zwart verleden is de toekomst wit, het goede is het einde van het kwade. Wie zo leeft, leeft van liefde en put uit de aarde vreugde - is zelf bron van vreugde geworden. Vrouwen zien eerder met het oog van het hart

dan mannen met het oog van de geest.

Nu ziet Sichara -met de haar eigen kennersblik- wat zij niet eerder had waargenomen: dat Jezus knap is... van binnenuit - ondanks zijn wat vierkante kop. Zij mag haar armen niet om hem heen slaan, haar hoofd niet tegen zijn schouder leggen. Zij staat op. Tegenover Jezus staande kijkt zij hem langdurig peinzend aan.

Juist op dat ogenblik komen de volgelingen van Jezus terug. Zij staan verbaasd, dat hij in gesprek is met een vrouw.

Geen van hen vraagt echter 'wat wil je van haar' of 'waarom praat je met haar'? Is zij zo'n schoonheid, dat deze mannen plotseling dubbelzinnig worden in hun gedachten? Of vinden zij het verdacht, dat deze vrouw zo onmiddellijk, bijna schielijk vertrekt?

Het verrast ook Jezus. Hij weet ook niet wat zij van plan is. Ze heeft haar waterkruik zomaar laten staan en zonder enige uitleg is zij ineens weg.

Sichara loopt vlug naar de stad, waar de volgelingen zojuist vandaan kwamen.

Onderweg roept zij tegen de mensen die zij tegen komt 'komen jullie eens kijken naar een man (alweer een man, zullen zij gedacht hebben), die mij alles verteld heeft wat ik 'gedáán' heb'. Wonderlijk dat ze juist dát zegt; dat was dus toch het meest choquerende van die middag, zozeer dat ze als vanzelf zichzelf ter sprake brengt. Zij voegt er aan toe 'zou hij soms de Messias zijn'? Ja, waar het zien ophoudt, begint het geloof - en waar het geloof begint, is er weer plaats voor twijfel. Geloven doe je samen - in gemeenschap. Zij roept jan en alleman op om met haar te geloven. Ook haar vriend?

Ondertussen dringen de volgelingen van Jezus aan om toch wat te eten. Maar hij zegt 'ik heb een spijs te eten die jullie niet kennen'. Ze begrijpen hem niet en kijken in het rond of misschien iemand hem te eten heeft gegeven.

Misschien die vrouw? Haar kruik staat daar nog, ongebruikt.

Dan zegt Jezus 'mijn spijs is het de wil te doen van Hem, die mij gezonden heeft, en zijn werk te volbrengen'.

Kennen zij deze levensspijs niet: de wil van God doen? Weten zij niet wat dat is? En weten zij niet, dat je daarvan leven kunt? Ook Johannes niet - en Petrus? Maar Jezus praat verder. Als in een visioen het 'werk van God' schouwend, zegt hij 'jullie zeggen: nog vier maanden en dan komt de oogst'. Maar ik zeg je 'sla je ogen eens op en kijk eens naar de velden; ze staan wit, rijp voor de oogst'. 'De vruchten voor het eeuwig leven worden al verzameld - ik stuurde jullie er op uit om te maaien wat je zelf niet hebt gezaaid - anderen hebben gezwogd en jullie plukken de vruchten van hun arbeid'.

Jezus zegt eigenlijk dit: wij hoeven het grote werk niet eens te doen, wij hoeven het slechts te voltooien. Anderen vóór ons hebben het land bewerkt, bemest, geploegd; zij hebben gezaaid. God heeft het laten regenen, de zon uitgegoten over de akkers. Hij is de groei en bloei! Het is aan ons het werk af te werken, de oogst veilig binnen te halen. Om dan vervolgens te beginnen met zaaien voor anderen.

Jezus zegt eigenlijk ook: het werk is al veel verder gedaan dan wij denken - de oogst is er al; zie en beschouw hoe ver alles al is gegroeid.

Hoe zouden de volgelingen van Jezus kunnen begrijpen, wat hij met deze beeldspraak bedoelde? Wat hij bedoelt, heeft hij met Sichara besproken. Dit is het vervolg en eigenlijk de conclusie van het voorgaande gesprek. Jezus ziet, dat de mensheid hunkert naar een geloof 'in geest en waarheid', er helemaal rijp voor is: de religie van het leven zelf.

De nieuwe Godsopenbaring en -ervaring is er al: in hem.

Deze geluksdroom kan hem extatisch gelukkig maken.

Zij zien de opwindende in Jezus' gezicht, zijn verlichte ogen - een vuur dat uit een heel diepe vuurhaard opblaast. Er is iets met hem gebeurd.

Petrus als getrouwde man vertrouwd met gevoelens van verliefdheid en liefde kijkt Jezus onderzoekend aan. Hij herkent het maar toch weet hij het niet.

Johannes ziet wat er werkelijk gebeurt. Hij begrijpt, dat Jezus iets beleeft van het eeuwigheidsgebeuren van de Messiaanse verheerlijking: de ervaring van zijn voortdurend voortkomen uit zijn Vader - God die door hem heenstroomt naar mensen toe - de diepst verinnigde vereniging met mensen wanneer deze in God verankerd ligt. Weer is er nu dat Thaborbergkristallen licht in Jezus' gezicht - de zichtbaarheid van de geluksstroom, die in Jezus opwelt als een waterbron voor het eeuwige leven. Het geluk van de liefde voor zijn Vader overstelpt hem zo vaak.

Johannes kijkt Jezus liefdevol aan en is naast hem gaan zitten. De anderen gaan bezig zijn met wat ze gekocht hebben. Met de waterkruik van Sichara putten ze water. Op een linnen doek wordt brood en vis gelegd. De bekertjes met wijn worden overhandigd. Er hangt een grote stilte tussen hen.

Dan komen de mensen toestromen, die Sichara bij elkaar geroepen heeft. Jezus staat op en vol verbazing ziet hij een hele menigte op hem toekomen. Weer heeft Sichara hem verrast. Jezus lacht naar haar en zegt 'ik dacht dat je je vriend zou halen, maar nu breng je de halve stad mee'!

De mensen uit Sichar drommen om hem heen. Zij proberen te zien of deze man de Messias is. Jezus ziet wat zij denken.

Joden passeerden de steden van Samaria voor zakelijk verkeer, maar een

Joodse rabbi zag je er nooit; zij meden elkaar. Nu staan zij met elkaar oog in oog. Jezus groet hen vriendelijk en gaat met hen in gesprek.

Vrijwel onmiddellijk komt de moeilijke verhouding tussen Joden en Samaritanen aan de orde: hun godsdienstige verschillen, het geloof van alledag. Hier is geen leraar aan het woord, geen echte Joodse rabbi maar een man waar je mee praten kunt, die naar je luistert. Hij zegt heel bevrijdende dingen en ieder voelt, dat voor hem verschillen in geloven er niet toe doen. De volgelingen van Jezus mengen zich heel vanzelf onder de mensen. Er wordt kennis gemaakt en binnen een uur is er nog maar één groep mensen over, waarin Jezus niet eens meer opvalt.

Ook Sichara heeft haar kontakten gelegd met een paar volgelingen van Jezus. Heimelijk glorieert zij. Dit is wel de mooiste dag van haar leven. Zij hoort nu ook dat hij Jezus heet.

Dan vragen de mensen uit Sichar of Jezus met hen mee wil gaan en bij hen wil blijven.

Twee dagen blijft hij bij hen. Twee dagen waarin vertrouwen groeit en Jezus volledig geloofwaardig wordt. Haar stadgenoten zeggen tegen Sichara 'niet langer geloven wij om wat jij gezegd hebt, maar wij hebben hem zelf gehoord; nu weten we dat hij de redder van de wereld is'. Maar ook háár geloven zij - zij is geloofwaardig gebleven ondanks haar eigen vrije manier van leven. Er is ruimte voor verschil in denken en doen in deze niet-dogmatische niet-wettische samenleving. Daarom is er ook ruimte voor Jezus. Door wat Jezus vertelt komen steeds meer mensen tot het geloof - het geloof in de Messiaanse vrede.

De volgelingen worden door de bewoners van de stad uitgenodigd en in huis opgenomen.

Met wie anders zou Jezus meegaan dan met Sichara?

Hij overnacht bij haar. In de late uren vervaagt het beeld van de rabbi, de Messias. Hij is een man.

'Hoe heet je eigenlijk' vraagt Jezus, 'en hoe heet je vriend'? Sichara vertelt Jezus alles.

Dan zegt ze: 'Jij bent niet getrouwd, hè'?

Jezus zegt -en zijn stem klinkt ineens wat vlak-: 'ik ben met iedereen getrouwd'.

'Je hebt alle tijd nodig voor je roeping'?

Sichara vindt dat Jezus er helemaal niet als een woestijn-prediker uitziet. Hij gaat goed gekleed en zijn haar zit goed. En zij had die middag meteen al gezien, dat hij verzorgde voeten had en mooie handen. Deze handen zouden kunnen strelen, bedacht zij, en dit lichaam zou kunnen stralen. Dan zegt ze

zonder enige schroom 'heb je nooit eens zin in een vrouw, kun jij zo gemakkelijk zonder'?

Jezus zegt 'ik zou met een vrouw mijn leven willen delen, als ik haar leven zou kunnen delen - maar mijn tijd is te kort'.

Sichara hoort iets van verdriet in de stem van Jezus. Dan wordt het beste en mooiste in haar aangesproken. Hierin zou zij hém verder willen helpen. Als je niet getrouwd bent, hoef je vrouwen toch niet uit de weg te gaan. En er is toch zoveel méér dan trouwen alléén! Voorzichtig gaat zij verder: 'hoe komt het' zegt ze 'dat er geen vrouwen in jullie gezelschap zijn'?

Jezus verontschuldigt zich 'toch zijn er ook vrouwen bij onze groep, Salome, Johanna, Maria - en meestal gaan zij ook mee'.

Nu is Jezus zo zelfverzekerd niet meer als 's middags aan de put. Is zijn Vader ook voor hem niet altijd thuis?

Plotseling is het leven zo 'gewoon'. Er is nu niets anders dan deze vrouw, een nieuwe vriendin die Sichara heet - de stilte om het huis en het schaarse licht van de olielamp.

Terwijl Sichara uit haar keukentje een karaf met wijn haalt, kijkt ze even naar Jezus om. Is hij de zevende man - een man die niet met haar gaat slapen, maar haar dieper bij zichzelf brengt?

'Hier Jezus' zegt ze op vrolijke toon als ze hem de beker aanreikt 'ik geef je nu te drinken... want dat was er nog bij ingeschoten'!

Nagesprek

In het jaar dat volgde was Sichara op een dag in het gezelschap van Jezus, samen met andere vrouwen en mannen.

Terwijl zij naast hem liep, zei zij:

'Jezus, wat bedoelde je nu precies met dat levende water, toen we elkaar voor het eerst ontmoetten bij de put'?

'Het geloof' zei Jezus.

'Dus inzicht' antwoordde Sichara.

'Nee' zei hij 'ik bedoel de innerlijke overgave aan God'.

'Ik denk' zei zij 'dat je dan ook de uiterlijke overgave aan God bedoelt'.

'Ja' zei Jezus 'dat ook'.

'Begrijp ik het dan goed' zei Sichara 'dat je eigenlijk 'liefde' bedoelt'?

'Je raadt het' zei Jezus.

'Dan zit ik boordevol levend water' besloot zij 'want ik ben vol van liefde'.

'Daarom hoefde jij van mij' lachte Jezus 'geen levend water meer te ontvangen'.

'Was dat water wat jij aan mij vroeg' zei Sichara plagend 'misschien ook het levende water van de liefde'?

'Ja' zei Jezus, 'want ik begreep dat ik aan jou kon groeien'.

En zo wandelden zij verder...

Levend water

Stromen van levend water
zullen uit mijn binnenste vloeien.
Hoge levensbomen zullen groeien
waar zij aan de groene oever

van mijn levensbronnen staan.
Bomen die stormen kunnen breken,
ademende geesten die neergestreken
in hun kruinen mensen binnengaan.

Jouw lichaam is mijn stroomgebied
waar ik gemeenschap in wil vieren -
mijn tuin waar rose Eglantieren
zich geurend spreiden in een lied.

De volle beken zullen wild
en juichend stroomopwaarts komen,
een berg van liefde overstromen
tot alles in mij is verstild.

Roerloos schouwend in het hoge licht
liggen volken met elkaar in vrede
samenstromend in gebeden
te rusten voor Gods aangezicht.

Nu vaar ik uit in volle zee,
door Gods adem voortgedreven
nu alle water is gaan leven:
kom mijn lief, vaar met mij mee!

God

Schoot van heelal
waarin het levenszaad
van de mensheid kiemt

overvloed van vruchtwater
waarin lichaam en ziel
zich levend mengen

zaadstroom als het
lichten van de zee
in schemering

woeste golfslag
in de branding
van het leven

uitgeputte wel
in de rust
van verzadiging

*'Als een vormeloos rijsje, als een wortel
uit dorstige grond schiet hij omhoog:
zonder gestalte of luister,
die het oog van de mens behaagt,
zonder waardigheid,
waarvoor men achting heeft.
Veracht en door de mensen verstoten,
man van smarten die weet wat lijden is,
verguisd en veracht, voor wie wij
de handen voor de ogen slaan.*

*En toch, hij draagt onze kwalen
en torst ons leed.
Maar wij zien hem als een uitgestotene,
door God geslagen en vernederd.
Om onze zonden wordt hij doorboord,
om onze schulden wordt hij gebroken.
De kastijding die hij ondergaat,
wordt onze vrijwording.
Door zijn striemen
zijn wij genezen.*

*Als schapen doolden wij rond
en ieder ging zijn eigen weg.
Maar God heeft op hem
de schuldenlast gelegd,
terwijl wij de schuldigen zijn.
Hij wordt gefolterd maar ondergaat het
en opent zijn mond niet:
als een lam wordt hij ter slachtbank geleid,
als een schaap, dat verstomt
onder de handen van zijn scheerders'.*

(Jesaja 53, 2-7)

De vooravond

Als wij op Witte Donderdag elkaars handen wassen,
is dat een levens-ritueel.
Wat wordt verzinnebeeld, gebeurt echt.

Ik reik jou mijn handen, jij neemt ze in jouw handen.
Alle stoffigheid van donkere gedachten,
boze buien die anderen striemden,
alle onvermogen om lief te zijn was jij uit mij weg.

Jij reikt mij jouw handen, ik neem jouw handen aan.
Strelend, vergevend, zuiverend
dompel ik je handen
in het levende water van de liefde.

We kijken elkaar aan -zonder woorden-
onze handen in elkaar geslagen.
Nu zijn wij klaar om aan te zitten en
de eenheid met elkaar en met God te vieren.

Nu kunnen wij met zuivere handen
het brood breken,
dat we dagelijks met elkaar willen delen.

Handwassing

O, was mijn handen
om wat zij misdeden
wat mijn hoofd misdacht.

O, houd ze vast
want zij strekken zich
naar de oneindigheden.

O, zegen mijn twee
goede trouwe engelen
van mijn opperwezen.

Handen die strelen
handen die slaan

Handen die geven
handen die nemen

Handen die wuiven
handen die dreigen

Handen die scheppen
handen die verwoesten

Handen die werken
handen die spelen

Handen die smeken
handen die bidden

Handen die sterven
handen die verrijzen

Triduum sacrum

God, wij geloven dat Gij vervuld zijt
van mannelijk en vrouwelijk leven,
omdat wij voelen dat het zo is.
Heel de schepping is de openbaring
van de volheid van uw bestaan.
In de mens verschijnt Gij als man en vrouw.
In uw persoonlijke zelfopenbaring
zijt Gij onder ons verschenen in Jezus,
een mens zoals elke man mens kan zijn,
een mens zoals elke vrouw mens kan zijn:
teder en sterk, gevoelig en wijs,
met ogen vol liefde en armen vol kracht.

Hij was in staat tot de sterkste
liefde met mannen - hoe had hij Johannes
lief aan zijn zijde bij het afscheidsmaal.
Hij was verliefd op het vrouwelijke.
Maria -onder de druivenwingerd bij hem
neerzittend als deelgenote van zijn dromen,
in diepste wezen hem gegeven
in het smeulende vuur van haar hartstocht-
in haar was de vrouwelijkheid van God.
Hij heeft haar veel liefgehad!

Jezus ontleende zijn verhalen over meisjes
en vrouwen aan zijn dagelijkse omgang met haar:
zoals hij sprak over de bruidsmeisjes
en de vrouw die met haar vriendinnen
feestte om haar teruggevonden sieraad.
Maar door een andere vrouw werd hij
wie hij was: zij raakte hem aan in het gedrang
en maakte de kracht tot genezing in hem los.
Om het verdriet van zijn vriendinnen
riep hij zijn vriend terug uit de dood.

In de laatste beslissende uren van zijn leven
was Jezus omringd door zijn laatste getrouwen,

door mannen én vrouwen, dag en nacht.
Zij die het eerste zouden ontdekken,
dat hij weer leefde, waren de eersten
die aanvoelden dat er levensgevaar dreigde.
Maria, zijn moeder was daar,
Maria van Magdala en de andere vrouwen,
de enigen die hem in zijn sterven begeleidden.
Zij waren daar, toen Jezus aan de wereld,
aan mensen van alle tijden,
het levende teken gaf van liefde tot de dood.
Luisterend met het hart verstonden zij
de diepte en verte van zijn taal.

God, uw leven sprak hij uit,
uw woord van overgave
toen hij zei:
'Dit is mijn lichaam -
zo is mijn leven voor jullie'.
Broodnodig om te leven:
in goede dagen vreugde en feest te zijn,
in kwade dagen troost en kracht te zijn.
En zo openbaarde hij
uw diepste geheim,
toen hij zei:
'Dit is mijn bloed -
zo is mijn liefde voor jullie'.
Doorstroomd zijn wij
van uw bloed-eigen leven, God,
slagader van ons bestaan.
En Jezus zag ieder recht in de ogen
toen hij de tafel rondging
van Maria naar Johannes,
van Salome naar Simon Petrus,
en tegen hen zei:
'Doet dit tot mijn gedachtenis':
leef mijn leven,
gedenk mijn liefde.

Maar wat voorafbeelding was
werd wrede werkelijkheid:
een horde mannen, collaborateurs en
militairen viel op Jezus midden in de nacht.
Naar alle kanten vluchtende volgelingen,
liggende vrienden - alleen Johannes bleef.
Maar dan traden weer de vrouwen naar voren:
Veronika brak door het veiligheidsordon
en nam het gezicht van Jezus
voor altijd in zich op;
dwaze moeders langs de weg
als beelden van trouw en troost.

Weerloos maar onverzettelijk
stonden aan de voet van het kruis
Maria, Jezus' moeder en de andere vrouwen,
die met hem waren meegekomen uit Galilea,
samen met Johannes, Jezus' vriend de geweldloze.
Zij brachten Jezus, tot aan de uiterste grens
van het leven, thuis bij zijn Vader.
Maar zelf bleven zij als doden achter.

Weer waren zij daar, toen Jezus ten grave
werd gedragen: neergelegd in een bed
van geurige kruiden, voor het laatst
in doeken gewikkeld.
Dit was het uur van scheiden.
De sluitsteen werd geplaatst.
En op de eerste dag van de week,
bij het eerste morgenlichten,
droegen zij haar balsemvazen naar Jezus,
om zijn lichaam voor het laatst te strelen
en een geur van liefde over hem uit te spreiden.
Maar het graf was leeg... alleen wie ten dode
sterft behoeft een balseming,
wie verrijst is onvergankelijk.

Dan is daar Maria Magdalena alleen.
Geen romeinse wachters meer maar engelen,
die haar vroegen: waarom huil je zo?
En een man in de tuin die haar vroeg:
waarom huil je zo? Wie zoek je?
Blind van verdriet zegt Maria,
zonder hem te antwoorden op zijn vraag:
zeg me waar je Hem hebt neergelegd!

Jezus' ogen spreken, zijn handen zien,
zijn lichaam is een dans,
zijn mond zingt van verrijzenis
als hij naar haar lacht.
Hij staat daar in het eerste licht,
gekleed in groen en blauw
extatisch alles vervullend.
Dan klinkt uit Jezus' mond
het eerste verzezen woord 'Maria',
háár naam. Zij werpt zich op hem.
'Jezus' roept zij. 'Jij'.
De liefde van God vult de hele tuin
en daalt neer in hun omarming.
Jezus leeft!

God, wij geloven dat Gij
uw eeuwig bestaan leeft in mensen.
Zo hebt Gij uzelf in Jezus geopenbaard,
in geboorte en wedergeboorte.
Wees als een vader die ons draagt
door deze wereld heen.
Wees als een moeder die ons in leven houdt
door ons te voeden met zichzelf,
hier en nu en in alle eeuwigheid.

Amen.

Magdalene

Zij wenkte de bedelaar langs de straat.
'Kom maar' riep zij - haar arm droeg hem
hoog boven zijn strompelende voeten.
Een kreet brak in zijn gesloten mond.

Dan streelde zijn hand haar haren,
terwijl zij -zich over zijn lichaam buigend-
hem waste met de balsem van de rijken,
en zich krommend over haar barstte hij
uit zichzelf en schreeuwde jaweljawee!

Plotseling zag Jezus haar achter zich staan.
Haar tranen stroomden en wasten zijn voeten.
Haar haar was een golf van tederheid,
haar kussen waren gemeenschap op gemeenschap,
wilde hartstocht tot haar hoofd bleef rusten.
En Jezus richtte zich in verrukking op.

Maar toen zijn voeten kromden om de spijkers
waren haar kleren rooddoorschoten en
dropen haar haren en handen van het bloed.

Dan wierp zij zich over hem heen, haar handen
zwierven over zijn lichaam, haar laatste hand
bleef rusten op zijn schoot. Zij stierf op hem -
zijn lippen, voeten dood. Dan droeg zij hem
in haar armen en legde hem in de aarde neer.

Plotseling zag Jezus haar voor zich staan.
'Maria' schokte het in hem, zijn handen
omsloten haar wangen, terwijl haar lichaam
om hem sloeg en haar armen zich sloten 'Jezus'.
Dan trok hij zich uit haar weer terug.

Vanaf die dag is zij hemel blijven varen.
Soms nog wenkte zij naar een gekruiste,
een verschoppeling, en huilde zij mee
met tranen van bevrijding. Maar vaker zagen
mensen haar door de olijfgaarden zwerven
en staan dromen bij het overgroeide graf.

Als Jezus' lichaam en bloed werd doorgegeven
school zij verstild achter haar grijze haren.

Het kruis

In dit uur vereenzelvigen wij ons
met de man die weet wat lijden is.
In dit uur sterft de mensheid.

We scharen ons rond het kruis van Jezus.
We treuren om hem, deze mens.
Een mens in wie God zich openbaarde.

We willen nabij zijn aan alle gekruisigden
die de dood ingingen om elkaar.
Mensen in wie God zich openbaarde.

We willen meelijden en meestrijden met hen,
die in kerken en kerkers van hun vrijheid
berooft hun doodvonnis hoorden klinken.

Het afschrikwekkend beeld van dood
en uitschreeuwend jammeren van pijn
moet uit de wereld worden verbannen.

Maar éénmaal in het jaar heffen wij Jezus
hoog boven onze angst en weerzin uit
om van onze wreedheid te genezen.

Wij leggen Jezus midden tussen ons
op de grond. Slechts een kaars
verlicht nog zijn ondragelijke pijn.

Wij leggen ons plat ter aarde naast hem,
de doffe dreunen gedenkend op het hoofd
van allen die in elkaar geslagen worden.

Dan kussen wij zijn voeten, zijn gezicht
en strelen zijn lichaam dat stervende om ons
zich niet meer los kon maken van het kruis.

Het duistere licht

Drie uur lang duisternis
op klaarlichte dag
als Jezus het hoofd buigt
en wegzinkt in de dood.

Het voorhangsel van de tempel
scheurt van boven naar beneden
doormidden, als Jezus' ziel
zich van zijn lichaam scheidt.

De aarde beeft, de mensheid
siddert, de honderdman ziet
hoe de armen van God zich
om zijn zoon heenslaan.

De vogels houden hun adem in.
De bomen kijken zwijgend toe
hoe een van hen de zondenlast
van heel de wereld draagt.

Drie dagen diepe duisternis
in de kinderen van het licht.
Drie vrouwen die het graf ingaan
en oprijzen in verrijzenisgeloof.

Dan is Jezus daar met ogen
die God kunnen zien, stralend
door hun hele lichaam heen.
De wereld barst in zingen uit.

Het tempelkleed is breed geopend
voor de intocht van het licht.
God treedt als koning van de eeuwen
de toekomst van de mensheid in.

De profundis

Duistere licht
en leven ongezien.
Zonder gezicht
en zonder naam misschien.
Gesloten poort
die niets onthult.
Onhoorbaar woord
dat nooit vervult.
Bodemloos water
van stillevende tijd.
Leegte vol later
in eeuwigheid.

Nergens een gids
voet op een lichtend spoor.
Nooit dringt een flits
van leven tot mij door.
Versteende geest
die schrijnt van pijn
en nooit geneest
in zijn ravijn.
Zwarte zeeën
waarin ik weggezonden
schreeuw, in weeën
ben verdronken.

Treed in het licht
en noem uw naam in mij.
Leg mijn gezicht
en handen in uw zij.
Laat mij de zoom
voelen van uw bestaan.
Gij die ik dagdroom
raak mij aan.
Woon in mijn wezen
dat in stilte rouwt -
Gij die verrezen
droombeelden bouwt.

Rouw

Jij geboren in een grot,
kind van weeën,
leven gegeven
om te sterven.

Jij huilt in de wind
die onze zielen striemt.
Jij zweet water en bloed
in loopgraven, massagraven.

De dolksteek in je hart
scheurt het tempelkleed open.
Je schreeuwt het uit
onder zoden ongewijde aarde.

Met gehavende handen
en voeten doorgelopen pijn
breek je uit de omheining
van je grafspelonk.

Laat ons die rouwen
je tranen zien ontkiemen,
je leven uitgezaaid
schoven van licht ingaan.

Jij begraven in een grot,
man van smarten,
dood overwonnen
om te leven.

Mijn schuilplaats

Als hield hij zich vast
aan het leven,
zo omklemde mijn vader mij.
Vier jaar was ik.
In een dodelijke vlucht
droeg hij mij tegen zich aan,
struikelend, vallend
terwijl om ons heen
de granaten insloegen
en de aarde bewoog.

Dan wierp hij zich voorover
als een tent over mij heen.
Zijn handen waren
als een helm om mijn hoofd.
Zijn armen steunend
als barricaden langs mij.
Zijn hele lijf
een veilig pantser.
En toen die dreunende
alles verscheurende slag.

Plotseling een rauwe
raspende pijn van een scherf
tussen mij en mijn vader.
Ik voelde zijn lichaam
zwaar worden als een lawine
die mij bedolf, zijn handen
openden zich als een bloem.
Zijn hoofd kwam op mij rusten.
De granaatscherf was dwars
door mijn vader heengeslagen.

Iedere morgen ontwaakte ik
in zijn omarmingen
en stierf zijn levenloze dood -
tot er weer licht kwam
in zijn ogen, glimlachend
zijn hand door mijn haren streek.
O God, toen wist ik het:
jij bent mijn vader,
als een mantel
om mij heengeslagen.

Zwijgend staat hij soms
om mijn kinderen heen.
Ik wandel met hem tussen de rozen
en kus zijn voorhoofd.
Dan is het weer stil,
als overdrijvende wolken zo stil.
Als weer de avond valt,
vloeien de beelden samen.
Jij bent mijn God de Vader,
jij die mij thuisverwacht.

De lijdensweg

De scheppingsweg op leven en dood,
de kosmische weg van alle leven
werd niet door God bedacht, gekozen.
Het is zijn eigen weg van voortbestaan
in de tijd. God leeft zo zichzelf.
God kiest niet voor iets buiten zichzelf.
Wat gebeurt is zijn eigen onvermijdelijke weg.
Daardoor is God ons in lief en leed nabij.

Maar de vreugde van de liefde zal
het lijden altijd blijven overstijgen,
de eeuwig zingende liefde, die God
vervult, is tegen alle leed bestand -
zoals verliefden kunnen dansen in het licht
wanneer zij wonen in een piepklein flatje,
zoals kinderen bloemen blijven plukken
voor hun konijntje dat begraven is.

Mee kunnen lijden, kunnen troosten
is de stille vreugde van elkaars verdriet.
Wij mogen God, wanneer de mensheid kreunt
van pijn, troosten om zijn ontroostbaar leed.
Eens zal alle rouw en alle ongeluk
wegsmelten in een zee van licht.
Met alle mensen, eeuwig oud en jong, zal God
een nieuwe schepping juichend binnentreden.

Levensboom

Nog blijven de meeste oude kerken
leeg tussen de mensen staan.
Maar mensen die aan vrede werken
blijven op haar deuren slaan

om heilig brood voor brodelozen,
wijn voor een moegeschreeuwde keel.
God trekt mee met de werkelozen
en vordert van de kerk zijn deel.

De bijl die aan de wortel lag
woog zwaar in Jezus' handen.
Maar toen hij bloeiend kruishout zag,
het liefdevuur, dat brandde

in mensen met een levensdroom,
liet hij de oude bomen staan.
Hij plantte toen een levensboom
om met hen op te staan.

Weer komt de lente in het land.
In de aarde die ontloken is,
is al het kruishout aangeplant,
de boom van de verrijzenis.

Tijd om in het licht te treden,
ogen die weer helder staan.
Tijd voor wereldwijde vrede,
deuren die weer opengaan.

Eens bloeien er weer rozen
waar oude dromen zijn vergaan.
Dan zullen kerken als blokkedozen
in Gods kinderkamer staan.

*'Dan zal de steppe juichen met de woestijn
en de wildernis jubelen en bloeien;
zij zal welig tieren als lelies,
zij zal jubelen, juichen en zingen.
Ziet, hier is uw God!*

*Zelf zal Hij ons komen verlossen.
Dan worden de ogen van blinden ontsloten
en de oren van doven gaan open;
de lamme springt op als een hert,
de tong van de stomme zal weerklinken!*

*Zelfs in de steppe borrelen
de waterbronnen omhoog
en de beken in de woestijn.
De verschroeide aarde wordt een meer,
het dorre land een fontein'.*

(Jesaja 35, 1-7)

Hoop

In het donker een raam
openzetten naar het licht,
zingend een onzekere toekomst
tegemoet durven treden,
niet wegzinken in verdriet
maar rechtop gaan zitten.

Het donker, dat lijkt
op eigen duisternis
niet blijven noemen,
maar in jezelf herhalen
de vele lichtmomenten,
de vreugden om je heen.

Buiten, bij de bomen
die al hun knoppen
openvouwen in het licht,
buiten, waar mensen
lachende lichten zijn
begint het leven weer.

Opstaan in verrijzenislicht
dat daagt in het schemerdonker
van duisternis en gemis,
want midden in het leven
is de dood de weg naar leven
dat aan de einder gloort.

Verrijzenis

Lente

Geboorte
van rups
tot vlinder.

Kiem
van zaad
tot boom.

Broed
van cel
tot vogel.

Sprong
van ei
tot kind.

Leven

Zichtbaarwording
van wat onzichtbaar
was.

Terugverwijzing
van wat heenwijzing
was.

Signaal
van woord
vooraf aan taal.

Symbool
van eeuwig
leven stromen.

Pascha

Doortocht
van slavernij
naar vrijheid.

Tocht
van woestijn
naar beloofd land.

Verrijzenis
van dood
naar leven.

Reis
van aarde
naar hemel.

Pasen

Jezus
beeld
van God.

Christus
voorbeeld
van mens.

Lichaam
openbaring
van ziel.

Ziel
oorsprong
van God.

Het tuinfeest

De dichte voilen vielen zwijgzaam
als schaduwen naast hem op de grond.
Zijn naakte lichaam, zijn volle mond
ademden de klanken van een nieuwe naam:

'Verrezen' die uit de doden opgestaan,
van weeën en geboortepijn genezen,
uit eeuwen dood omhoog gerezen
de weg ten einde toe zal gaan.

Verwonderd ziet hij aan de horizon
een rouwstoet door de velden trekken.
Zou hij het vuur nog kunnen wekken,
waarmee de trektocht eens begon?

Dan maakt zich in het nieuwe licht
een schaduw uit de verte vrij.
Over zijn voeten valt zij,
haar handen tasten zijn gezicht.

Daar is Mirjam. Hij steekt zijn hand
uit naar haar jong verleden.
De oude passie is voorgoed geleden.
De nieuwe hemel is in 't land.

Nu dansen hun ogen met elkaar
en zijn hun vingers flitsen licht.
Zij kussen weer elkaars gezicht
zonder een woord, zonder een gebaar.

Daar is Johannes al. Hij kijkt even
om als hij Jezus rakelings passeert.
En Petrus ziet hoe Jezus ongedeerd
de dood voor zich heeft uitgedreven.

In de verrezen-lichte paastuin staan
zijn vrienden en vriendinnen opgetogen
om hem heen. Zij tillen hem naar hoge
werelden en blijven met hem gaan.

Ad Laudes

In de eerste uren van een
in licht ontwakende wereld,
terwijl de mens nog slaapt,
is het leven een wonder.
Uitbundig beweegt en ontvouwt
zich dan de natuur.
De dieren omhelzen elkaar,
de vogels zijn één koor.

Paasmorgen, uur van verrijzenis,
uur van paradijselijke geboorte.
Het is stil in de stad.
De kerkklokken zwijgen.
Uit stilte en verte
komen mensen samen.
Slechts een kaars
spreidt een schijnsel van licht.
De witte God
in het grote scheppingstafereel
licht het eerste op.
Dan worden de luchters ontstoken
en zingt een stem
Deus in adjutorium - God help!
Het morgengebed van de kerk,
de ochtendgroet vangt aan.
In twee koorhelften deinen
de psalmen van de Lauden
heen en weer.
Het lied van de drie
jonge mannen in de vuuroven
is als een fontein
van aanbidding.
Beelden stapelen zich op,
heel de schepping
komt aangetreden om
God lof te zingen:
zon en maan, bergen en zeeën,
land- en zeedieren,
mensen mensen mensen...

Nooit eerder werd met zoveel
scheppingslust en -liefde
al het geschapene opgeroepen.
Toen begon het te dagen
in den oosten
door de kleurige ramen
van Charles Eijck
en werd het offer zichtbaar van
Abraham en Melkisedeck.

We gingen de buitenlucht in.
De aarde rook pittig en nieuw.
Het zwarte konijn stoof weg
van onder de Aucuba.
Het winterkoninkje veerde op
in zijn trillende liedje
en de zanglijster zong
het hoge lied
boven in de Christusdoorn.
Iedere tuin is een verrijzenistuin
in die vroege morgen.
Weer verzamelden we ons
in de kerk:
toen moest Jezus verrezen zijn.
We ontstaken de paaskaars
en mediteerden in zijn nabijheid,
zichtbaar als we elkaar aanzagen,
voelbaar in de hartstocht tot leven
die we door ons heen voelden stromen.

We gingen rond elkaar staan
aan de tafel van het leven
en lazen het verhaal
van de drie Emmaüsgangers
waarvan Jezus er een was.
En we herkenden Hem
toen onze handen voor elkaar
het brood gingen breken.
Ook nu brandde ons hart
en onze ogen gingen open.

Dan zongen we
het tweede deel van de Laudén,
de hymne, het Benedictus en gebed.
En hoe juichend klonk toen
de communiezang 'Et valde mane':
bij het kriecken van de dag.
We herkenden in elkaar de Verrezenen
toen we elkaar Zalig Pasen kusten.

Dat ik aan jou
de grootsheid mag ervaren
van leven en sterven -
dat lief en leed
Gods eigen weg is
dwars door de tijd.

Dat jij voor mij
Gods ontmoeting bent
wezenlijk aanwezig -
dat ik door jou
de vreugde mag kennen
van het leven van God.

Dat jij in mij
zo levend bent
als de bloedstroom
door mijn hart -
als een hevig verlangen
in mijn gedachten.

Dat ik met jou,
met mensen rond mij
mijn lichaam en mijn ziel
kan delen in verrijzenis -
waar God zich eeuwig
deelt met mij.

Opstanding

Jezus' verrijzenis viëren
is het feest van het lichaam.
Gedachtenis en viering
van de eind-betekenis:
opstanding in heerlijkheid.

Leven als een prille morgen
stilte voor het eerst gerucht
vol herinnering aan gisteren
uit de aarde gebarsten dood
in een waaier van verrezen licht.

Wonend in onszelf, ervarend
en tastend ons eigen lichaam
en het lichaam van een ander
als het zichtbaar geworden
mysterie dat wij zijn.

En een dimensie verder -
waar dagen zijn als bloemen
op het kleed van de eeuwigheid -
Gods lichaam aanraakbaar
in golven eigen zinnelijkheid.

Lichaam van Christus, ontkiemend
uit de Geest, opengebroken
brood en bloedeigen leven -
zaad in de zielen, vrucht
uit bevruchting, God uit God.

'Dit is mijn lichaam - voor jou'
een zucht diep als de zee
wanneer geliefden samenstromen
met lichaam en ziel en zeggen
'In jou ben ik in mijzelf'.

Pausbrief

Nevenstaande brief aan Paus Johannes Paulus II schreven wij in 1985. Deze maakte deel uit van het boek 'Uit de grond van ons hart', door Michel van der Plas samengesteld ter voorbereiding van het bezoek van de Paus aan Nederland. Of de Paus het boek ontvangen en gelezen heeft, is nooit officieel bevestigd.

Wat in deze brief aan de orde is gesteld, zijn de problemen van vandaag. Stond de tijd stil of zijn we teruggegaan in de tijd? Waar is het nieuwe?

Als enige van de 58 briefschrijvers spreken wij de Paus aan met zijn eigen naam 'Karol'.

Kun je iemand wel een grotere eer bewijzen - en een groter plezier doen - dan de eigen naam te noemen, waarmee hij geboren is, waarmee hij wordt aangesproken door wie hem lief zijn?

Dit is mijn lichaam

Beste Karol,

Het is een diepe verwantschap, met elkaar mens te zijn en daarin elkaars gelijke. Het is heel vreugdevol te weten, dat onze zielen elkaar zullen ontmoeten, wanneer jij straks leest wat wij nu schrijven. Uit alles wat we van jou weten verstaan wij, dat je een aarde-man bent, in wie geestdrift en harts-tocht zo verstrengeld zijn, dat je de taal van de geest maar ook de taal van het lichaam verstaat. Je houdt van de eeuwige sneeuw en het verfrissende water, je lichaam gebaart en je stem zingt zich uit - en als wij ons niet vergissen zul je beslist ook kunnen dansen. Het gebeurde eens, dat je calotje afwaaide. Toen dachten we: nu zouden we gewoon en gezellig met je kunnen praten. En hoe nabij ben je, wanneer je op een heel eigen wijze aandachtig en teder bent voor een zieke op een brancard, een kind van God of een stralende jonge dochter van de Vader. Je bent een aarde-man, zoals Jezus een aarde-man heeft willen worden. Daardoor werd hij vol van de geest van deze aarde, vol van de Geest van God. Als je op je apostolische reizen het altaar bestijgt, kus je het, kus je het lichaam en bloed van de martelaren en martelaressen. Als je afdaalt uit het vliegtuig en voet aan land zet, kus je de aarde, het altaar van het leven. Dat is realistisch en aards. Hierin herkennen wij ons. Dat nodigt ons uit om in deze brief volledig open en eerlijk tegenover jou te zijn, omdat wij menen dat juist jij ons zult verstaan. Maar wie zijn wij?

Wij zijn twee priesterarbeiders (Threes: maatschappelijk werkster; Jan: priester van het bisdom den Bosch). Veertien jaar geleden deden wij de keuze als fabrieksarbeiders te gaan werken. Maar reeds twintig jaar geleden leerden we elkaar kennen en al die jaren zijn we geliefden. Bisschop Bekkers legde ons letterlijk de handen op en zegende ons. Deze grote zinnelijke mens wist wat er in normale mensenharten omging; en in zijn ménselijke geest brandde een vuur. Noch in onze gedachten noch in onze gevoelens konden wij enige tegenstelling ervaren tussen priesterschap en huwelijk, tussen geestelijke roeping en lichamelijke liefde, tussen priester en vrouw. We kozen voor een gezamenlijke pastorale weg, voor een gezamenlijk priesterschap. In eigen verantwoordelijkheid gingen wij ons samenwonen aan.

De ervaring van de zachte kracht van de liefde én de ervaring van de harde werkelijkheid van de arbeid hebben ons denken over kerk en wereld grondig veranderd.

Aan de ene kant heeft de dagelijkse confrontatie met de onverloste en in wezen onmenselijke wereld van de geïndustrialiseerde arbeid ons maat-

schappelijk/politiek radicaal socialistisch gemaakt en solidair met alle tot minderen gemaakten in de samenleving. Aan de andere kant werd de kapitalistische structuur van de samenleving maar ook van de kerk levensgroot zichtbaar en groeide in ons een grote liefde voor het zuivere evangelie. We schreven er twee boeken over, reisden stad en land af om groeperingen, maatschappelijke instellingen, de kerken op te roepen tot solidariteit met de arbeidende mens, tot deelname aan het proces van humanisering, tot structurele herziening van het eigen bestaan. We namen het initiatief tot de beweging van 'priestersolidariteit', een beweging van gehuwde (en ongehuwde) priesters en hun vrouwen. We stonden midden in het gevecht om de bevrijding van het celibaat enerzijds en hebben anderzijds al onze geestkracht aangewend om te komen tot de krachtige eigen spiritualiteit van het gehuwde priesterschap. De laatste vier jaar hebben wij de verantwoordelijke zorg voor een eigen basisgemeenschap met een eigen kerk (de Bewegingskerk) - met jurisdictie van het bisdom. Dit is primair een arbeiderskerk, hoewel ook vele andere zoekende gelovigen en geestelijk daklozen hier hun kerk-zijn komen meebelevan. Over dit kerk-zijn, het denken en vieren binnen deze (katholieke) geloofsgemeenschap -en hoe we van elkaar houden en van God- willen we jou graag vertellen, want dat zal je hevig interesseren. Dit is nl. een aarde-kerk.

Als men ons zou vragen 'kun je de godsdienst noemen, die het meest van alle een fundamentele erkenning inhoudt van de waarde van het lichaam', dan zouden wij antwoorden 'dat is het christendom'. De grondslag hiervan is immers de incarnatie, de in lichamelijkeheid zich uitlevende Geest van God. In de wieg van het christendom ligt Jezus zelf. 'Et incarnatus est de Spiritu Sancto' klinkt het midden in het credo van de kerk en voor dit diepe geheim van Gods liefde tot de mens knielen we neer. En midden in de Mis horen we de levenbarende woorden 'Dit is mijn lichaam'.

Als in een alles samenvattende apotheose vieren we de lichamelijke opstanding en hemelvaart van Jezus. Maria, als de beste vrouw naast de beste man, zien wij in het schouwend christelijk geloven voortleven in lichamelijkeheid. En hoe wordt het lichaam gezalfd bij het geboren en wedergeboren worden, als tempel van de Heilige Geest: plaats waar God tegenwoordig is, ruimte waarin je God ontmoet.

Door in het lichaam de grondslag van de christelijke spiritualiteit te vinden sluiten we aan bij het meest kenmerkende van de christelijke godsdienst zoals deze in Jezus van Godswegen tot ons is gekomen. Geliefden zeggen het hem na 'dit is mijn lichaam voor jou' en vieren eucharistie in bed. Ja, ons lichaam is de vindplaats en ontmoetingsruimte van het goddelijke in onszelf en in elkaar. Hoe diep verstaan jonge mensen de eigen en verwijzende zin

der dingen, wanneer zij in hun kerkelijke huwelijksviering elkaar het Levensbrood en de Liefdesdrank aanreiken in Jezus' naam en tot elkaar zeggen: zo wil ik mezelf delen met jou - zo wil ik me altijd geven aan jou. De nieuwe mens zal God-gevoeliger zijn, omdat hij dieper de werkelijkheid ingaat waarin God woont.

In onszelf en in onze basisgemeenschap leeft het grond-streven naar eenheid en heelheid - vanuit een sterk aarde-bewustzijn. Werkelijk nieuw in de religiositeit van het nieuwe-tijds-denken is: dat het zowel uitgaat van een mystieke eenheidsgedachte als ertoe leidt. Eenheid van ziel en lichaam, van geest en stof, van hemel en aarde, van man en vrouw, van God en mens - eenheid in God zelf. Het is de samenhangende en alles doordringende verbinding van werkelijkheden, die mystieke eenheids-ervaring geeft. Een absolute wisselwerking is deze: het beeld van de aardse werkelijkheid bepaalt het Godsbeeld - en het Godsbeeld bepaalt de aardse werkelijkheid. Uit een nieuwe kosmische eenheidsgedachte wordt het Godsbeeld geheeld: God als vader en moeder der mensheid, vervuld van vrouwelijkheid en mannelijkheid zo vol als de aarde er van is, almachtig in het allief zijn, nabij in het kloppen van je hart, het laatste leven na de laatste dood. Dan veranderen mensbeeld en wereldbeeld - zelfbeeld en kerkbeeld. Onze zelfbevrijding uit beelden van macht en ongelijkheid is de weg tot bevrijding van God uit beelden van mannelijke meerwaardigheid en macht. Dit nieuwe Godsbeeld -dit nieuwe verschijnen van God- roept om het nieuwe beeld van volkomen gelijkheid en gelijkwaardigheid van de vrouw in het maatschappelijke en kerkelijke leven. Dan weet je, dat in Gods lieve ogen minstens zoveel priesteressen als priesters zichtbaar zijn. God is haar vrouwelijkheid aan het openbaren, het nieuwe leven van deze wereld wordt in vrouwelijkheid geboren.

Alleen het vrouwelijke kan het wereldtij doen keren. Alleen het vrouwelijke kan de kerk vernieuwen. In haar priesterschap en inspiratie moet zij voorgaan.

Zo ontstaat de evenredigheid en gezamenlijkheid van een mannelijk en vrouwelijk priesterschap, een basisharmonie waaruit het (kerkelijk) leven één en heel wordt.

Denkend over het organisch leven van de kerk -als belichaming van een geestelijke werkelijkheid- erkennen wij de waarde en noodzaak van het leiderschap. Jouw leiderschap, Karol, is van een hoge geestelijke orde. Je staat voortdurend in het snijpunt van positieve en negatieve energieën van de hogere niveaus. God wil dat door jou heen het licht zegeviert. Als wij voor jou bidden, vragen wij om harmonie. Wij begrijpen, dat het -levend in een

haast buiten-lichamelijke spirituele sfeer- moeilijk voor je zal zijn om goed ge-aard te blijven. Dat je je een heel aardse mens mag voelen, waarin de wel-lust (goede lust) leeft en wordt vervuld, daarvoor bidden we graag. Als paus ben je de eerste tussen gelijken en heb je als zodanig het eerste woord. Het laatste woord heeft de christelijke gemeenschap als geheel. Dat eerste woord is zo belangrijk omdat het openbarend, scheppend, levengevend kan zijn. Zo ook het eerste woord van de plaatselijke leiders in de kerk, binnen grotere of kleinere geloofsgemeenschappen. Ook daar hebben de gezamenlijke gelovigen het laatste woord. Wij achten het priesterschap -uiteraard van man én vrouw- noodzakelijk voor het leven van de kerk: om te zijn zichtbaarheid van Jezus' leven, uitstraling van vrijheid en liefde, bronning van de liefde Gods die uitstroomt in gebed; om voor te gaan in het leven, het leven levend in al zijn waarden en belevingen; om de spiritualiteit van Jezus levend te houden, die een radicale solidariteit inhield met alwat onderkomen en onderdrukt was, arme kleingemaakte mensen, zieken naar lichaam en geest; om de zuiverheid van de evangelische openbaring te behouden en de voortschrijdende openbaring te geleiden; om gedachten, belangen en verhoudingen binnen de geloofsgemeenschap te ordenen.

Als dan de gemeenschap samenkomt, zal de priester of priesteres van de gemeenschap vanzelf het samenzijn dragen en richten, voorgaan in gebed, intreden in het Eucharistisch mysterie met vragende handen en een hart om te delen.

De kerk van de toekomst zal zijn: een maatschappelijke vernieuwingsbeweging, ervaring van lichamelijk/geestelijke gemeenschap, heling van diepere verwonding, liefdesspel met God. Wie dit leven en daarin voorgaan zullen zijn de priesters en priesteressen van de toekomst. De criteria waaraan het priesterlijke wordt getoetst zullen radicaal veranderd zijn: welke is je maatschappij-visie, hou je voldoende van je eigen lichaam, heb je God werkelijk lief... in het leven?

Dan zal het duidelijk worden, dat priesterschap geen 'charisma' is maar een 'stigma'. Niet een heerlijke genadegave, waardoor je tot een hogere menselijke orde gaat behoren of over hogere machten kunt beschikken, maar een 'getekende' zijn in een wonderlijke mengeling van natuur, liefde en genade. Het immer weer gewilde (nood)lot van niet te kunnen weerstaan aan beschikbaarheid, van eerder de angst en de twijfel tegen te komen omdat je dieper dan anderen moet gaan, van je terwille van anderen te moeten ophouden in het grensgebied tussen leven en dood. Ontstellend machteloos en verloren aan de ene kant - vervuld soms van menselijke en goddelijke liefdes-ervaringen aan de andere kant. Dit priesterschap nu bestaat binnen de georganiseerde kerkgemeenschap als institutioneel ambt, maar evenzeer

daarbuiten. Talloze mannen en vrouwen, jongens en meisjes geven aan dit priesterschap gestalte: mensen die het leven intens leven en vandaaruit profetische woorden spreken, mensen die tot over hun eigen grenzen heen zich in de strijd werpen voor een veiliger wereld, mensen die met hun handen genezend anderen brengen tot hun diepste zelf. Dit is het naamloze priesterschap in een naamloze kerk van Christus; dit zijn christenen die niet als kerk georganiseerd zijn of kerkelijk samenkomen. Of het zijn christenen, die 's zondags aan tafel aanschuiven en hun hand ophouden om liefde te ontvangen.

Dan kan het gebeuren, dat er geen ambtelijk voorgang(st)er is. De Eucharistische viering kan dan altijd nog doorgang vinden. Eucharistievieren is immers: het leven en overleven van Jezus gedenken en je er samen aan verbinden zijn leven te doen. Voor het vieren van de Eucharistie is geen ambtelijk voorgang(st)er nodig. Ouders vieren het met hun kinderen thuis rond de tafel. Wanneer de ambtelijke priester of priesteres ontbreekt, zal vanzelf iemand die priesterlijk leeft gevraagd worden voor te gaan. Maar ook wanneer er wel een ambtelijke voorgang(st)er is in een kerkelijke samenkomst, wordt recht gedaan aan het leven, wanneer soms een van de aanwezige gelovigen uitgenodigd wordt om voor te gaan in het hart van het eucharistisch gebeuren. Zo kan dat zijn: zij die nachtenlang een ander met haar warmte in leven had willen houden maar het gevecht tegen de angst verloren; of iemand die plotseling doorgebroken is tot het Licht; of de vrijheidstrijder en vakbondsleider, die zijn leven riskeerde en gebroken uit de strijd komt; of de jonge moeder die haar eerste kerkgang doet...

Binnen onze gemeenschap, rond de tafel geschaard, sluit dit spontaan aan op het religieuze levensgevoel. Wij vieren de Eucharistie als hoogste en diepste beleving van onze communicatie: we openen ons naar God en naar elkaar. Vrouwen gaan voor - mannen gaan voor. Gehuwde priesters en niet gehuwde priesters breken het brood - zonder macht, zonder magie - vragend en gelovig.

Eucharistisch Brood smaakt naar gerechtigheid en liefde; het is het Brood van de nieuwe aarde waarin ieder gelijk is aan ieder. Voorgaat wie voorleeft. Nooit zal iemand voorgaan die zich verrijkt in een wereld van hongerdoden, want zijn leven staat haaks op het leven van Christus.

Het gelijkelijk voorgaan van de vrouw in het vieren van de Eucharistie is zo puur natuurlijk, dat iedere verdediging daarvan als beledigend moet worden opgevat. Toch is het doorbrekend omdat het tegenstructuren omverhaalt. Hier eindigt macht. Maar wat belangrijker is: in feite is de vrouw de voedster van het religieuze. Hier vindt de uitstroom plaats van de innerlijke zachte krachten, waardoor kerk en wereld worden herschapen. En eindelijk

is daar dan ook de terugstroom van leven en bezieling, die voortvloeit uit zelfgave en gevende liefde, want hoe verrijkend is het wanneer je anderen moogt verrijken, woorden van gebed keren levend in je terug. De scheefgroei in de kerk zal door de vrouw moeten worden rechtgetrokken. De vrouwelijke kracht van God is niet te stuiten.

Ook het voorgaan van gehuwde priesters in ons midden achten wij een wezenlijk gebeuren in de vernieuwing van de kerk. Het is een daad van gerechtigheid, maar meer nog: heling van verscheurdheid. Verscheurdheid vaak in het leven van de gehuwde priester zelf door de verbreking van zijn levenslijn, door de aantasting van zijn identiteit en als gevolg daarvan het doormaken van verdorrende woestijnervaringen. Maar tegelijk is de strijd om de vrijmaking van het celibaat een creatief liefdesgebeuren: een hartstochtelijk pogen de diepe breuklijnen in het lichaam van de kerk te helen. Als priesters voorgangers moeten zijn in het leven, verkondigers van ware vrijheid, getuigen van liefde - hoe tegenstrijdig is het dan dat juist zij de diepte-doorleving van relaties moeten laten liggen, hun lichaam moeten knechten en de aarde moeten ontgroeien. En wat een ontstellende feitelijkheid, dat zij die uit de religieuze ervaring moeten leven het grootste en diepste belevingsgebied van de religieuze ervaring moeten missen. Alleen wie het celibaat vrijwillig aangaat, ontdekt nieuwe bronnen waaruit hij zich voluit ontplooien kan en zijn menselijke dorst kan lessen. Gehuwd of ongehuwd-zijn zijn slechts modaliteiten. Priesterzijn is een ziele-structuur, behoort tot je wezen. Veel priesters zijn meer priester geworden door te huwen, gerijpte voorgangers in het leven, verkondigers van de heelheid van het bestaan. Het is ons een grote vreugde elkaar te beroepen en te bevestigen. Echte communio te vieren: de eenheid van het bestaan - in de menselijke eenheid met Jezus Christus.

Dat wij de natuur, de natuurlijke orde, de kosmische werkelijkheid -als uitdrukking van Gods eeuwige wetmatigheid- tot uitgangspunt en fundament nemen van onze levensbeschouwing, heeft diepgaande consequenties. Wij gaan er van uit, dat verschillen en verscheidenheid, variaties en mutaties geen afwijkingen zijn van de natuur maar behoren tot de natuur. Dat betekent, dat alle geaardheden van mensen natuurrecht zijn: de vrouwgerichte vrouw en de mangerichte man. De mensheid als vervulling van alle zijnsorden en -vormen draagt heel de rijkdom van de natuur en de kosmos in zich, eindeloos gevarieerd en gedisponeerd. Het plantenrijk is juist door zijn seksuele gedifferentieerdheid zo bont en boeiend. Het dierenrijk is een wereld van eindeloos geschakeerde verlangens, van de wonderlijkste relatiepatronen, van kosmische mystiek. En zou dan alleen de mens maar of man of vrouw kunnen zijn? Het is voor ons een diepe natuurlijke waarheid, dat

homofilie zozeer behoort tot de natuurlijke orde, dat wij als uitgangspunt nemen: homofilie is natuurlijk - dus normaal.

Kerken als religieus-ethische instanties bepalen in hoge mate het denken van de wereld - ten goede en ten kwade. Want als zij door een dualistisch denken priesterschap en huwelijk onverenigbaar achten, als zij de vrouw discrimineren, als zij mensen veroordelen die van elkaar houden 'ondanks hun geslachtelijke gelijkheid' - wettigen en wijden zij alle vormen van discriminatie die er op die gebieden bestaan in de samenleving. Daarom heeft het streven naar een gezond geestelijk klimaat in de kerken alles te maken met de 'geestelijke volksgezondheid'. Wie zich het lot aantrekt van de wereld, bemoeit zich met de kerk. Zo deed Jezus en het kostte hem zijn leven.

De nieuwe spiritualiteit, die groeiende is binnen maar vooral buiten de kerk, vloeit heel natuurlijk voort uit het nieuwe mensbeeld: de mens als een eenheid van lichaam en geest. De religieuze werkelijkheid wordt verstaan niet alleen in het geestelijke maar evenzeer in het lichamelijke. God is te vinden en gewaar te worden in lichamelijke, in de behoeften en uitingen van lichamelijkeheid.

'Mentaliteit' is het begrip, dat samenvattend de gesteldheid van geest en hart en zinnen omsluit. Naast de geestelijke en maatschappelijke dimensie van geloven verstaan wij als nieuwe dimensie: de zintuigelijke. Het geestelijk, beschouwend, biddend zich tot God richten -als gemeenschap van gelovigen- vindt in onze kerken plaats. Dit is de geestelijke weg tot God. Velen echter gaan de weg niet meer naar een kerk: hun huis is hun kerk, de kosmos hun tempel. Hoe of waar dan ook: gebed is een heel hoge en diepe weg tot God en tegelijk de meest verinnerlijkte uiting van liefde tot God. Daarom verheugen wij als basisgemeenschap ons ook zeer over het bezit van een eigen kerk, want wat ben je als gemeenschap zonder een geestelijk dak boven het hoofd? Vanzelfsprekend -en het staat ons op het lijf geschreven- proberen wij de 'maatschappelijke' betekenis van geloven en christen-zijn te beleven. Het inzicht, dat mystiek en politiek bijeenhoren, dat geloven zonder werken van solidariteit met de armen, werken aan vrede, werken in de praktijk van maatschappelijke vernieuwing... een dood geloof is, is een ingrijpende ideologische vernieuwing binnen de kerken. Maar is door deze twee componenten het beeld van de menselijke religiositeit voltooid? Wij menen, dat juist deze tijd de profetische intuïtie in zich draagt, dat daarmee het grootste en diepste belevingsveld van religiositeit nog niet is geduid. Dit is nl. het leven zelf. Het leven in de moeizaamheid van strijd en arbeid, het leven zo gebrekkig of gebroken als het is maar moedig gedragen, de verant-

woordelijkheden die worden uitgevoerd dag na dag. Maar ook -en hoe weinig werd dat geduid en verkondigd- het leven van lust en bevrediging. Het zijn juist de gebieden van erotiek en seksualiteit, als de meest vitale levensgebieden, die bezaaid liggen met kiemen van Godservaring. De samenhang, die gevoeld wordt tussen religie en seksualiteit doet vermoeden, dat beiden voortkomen uit een en dezelfde bron. In het lichaam liggen diepe lagen van goddelijke menswording verborgen. De liturgie van het leven wordt deur voor deur gevierd, soms als een spel zonder grenzen, soms als een offer van liefde. De verkondiging, dat dit het komen en gaan van God is in de concrete werkelijkheid van het eigen leven, dat in het erotisch verlangen en vervuld worden momenten van Godservaring dichtbij liggen, zou voor velen kunnen leiden tot een echte levensmystiek. Het leven zelf als levende godsdienst - lichaamstaal een gebed.

De schoot, het sacrum van de mens, is een bron van creativiteit, door de geest geschapen, geestscheppend. Waar eerst vloek lag, rust nu zegen. In de luthof van het lichaam vindt de ziel haar natuurlijk voedsel. En in de bruidskamer van het leven wordt leven mens, zo goddelijk als in Jezus. De nieuwe levensmystiek in onze dagen ontstaat uit overgave, niet uit onthouding.

De kerk, die ertoe geroepen is de weg te wijzen naar God, zou seksualiteit moeten duiden als bron van religiositeit... als religiositeit. Maar pas wanneer velen onder de priesters (en priesteressen in de toekomst) dit zelf doorleven, zal dit als een blijde boodschap gaan klinken. Wanneer de kerk in eigen verkramping blijft steken en het aloude wantrouwen tegen het lichaam niet laat varen, is het ondenkbaar dat zij nog aansluiting kan vinden met de sensitieve levensgevoelens van jonge mensen, van verjongde mensen.

Een sluitende theologie is niet zelden een gesloten theologie: niet meer openstaande naar de evolutie van de waarheid, ontoegankelijk voor andere theologieën en zijns-theorieën. Staande in het 'nieuwe tijdsdenken' komen wij tot de bevinding, dat de innerlijke groei en vernieuwing van het christendom niet uit zelfbevruchting tot stand kan komen. Niet de hele openbaringsinhoud van het christelijk geloof heeft zich kunnen ontplooien; met name heeft de innerlijke bewustwording opgesloten gezeten in een eenzijdige geestelijkheid. Nu het lichaam wordt herontdekt als toegang tot de geest treden heel nieuwe, voorheen nauwelijks bekende ervaringen aan het licht. De christelijke kerken zullen naar eigen zoekgeraakte openbaringsgegevens moeten zoeken. In de grote wereldgodsdiensten zijn deze te vinden en in religieuze, antroposofische stromingen van deze tijd. Tegelijk is het christendom -als historisch draagster van een universele openbaring- onmisbaar om aan het vrije religieuze denken mee te denken. Opnieuw

immers wordt de mens bedreigd door dogmatisme, onvrijheid en wereldvreemdheid. Het christelijk geloven zal de mens bij de werkelijkheid moeten houden, in het hier en nu - met het hoofd in het hart, voeten in de aarde en handen als breekijzers. Maar omgekeerd zal ook het christendom hierdoor verlicht worden. Het is immers ontegenzeggelijk waar, dat daardoor een nieuw licht wordt geworpen op de dood, dat mensen nu reeds gaan leven in het grote licht, dat de innerlijke Godservaring gemeengoed kan worden. Heel grote gelukservaring ligt binnen handbereik. Genade is bloesem van goddelijke en menselijke liefde.

De aanraking van mens tot mens is het uiterlijke teken van een innerlijke eenheid; tegelijk brengt zij eenheid voort. De aanraking als uiting van vriendschap, gebaar van troost, overdracht van kracht - is teken van menselijke heelheid. Wat je hart voelt, brengen je handen onder woorden. Jezus, de mens waarin goddelijke heelheid woonde, raakte mensen aan. Hij had genezende en zegenende handen. Hij genas en schiep het leven. De aanraking is taal en teken, maar wat Maria van Magdala aan het lichaam van Jezus deed was méér. En toen Jezus op die vroege morgen in de tuin -verrast dat Maria daar al zo vroeg was- zijn handen op haar hoofd legde terwijl zij zijn voeten omarmde, ontstond er een mystieke eenheid. De echte aanraking -voorbij aan bezitsvorming- is het strelen van de ziel. Dit is het in aanraking komen met het diepste innerlijk, de uniciteit van een ander, het mysterie dat onder een lichtende sluier van huid ligt verborgen. Wie gegroeid is in het liefdevol schouwen van de werkelijkheid en zo ontvankelijk is geworden, dat het uitstralende leven van een ander vrijuit naar binnen kan stromen - raakt aan Gods leven.

Wie elkaar durven strelen of liefkozen van de voet tot de kruin, ervaren in geven en ontvangen hoe herscheppend, zuiverend en vergeestelijkend dit is. Wie deze tederheids-cultuur -waarin het lichaam stralende geest wordt-beleeft, wie zo mediteren en dieper communiceren leert, gaat reeds andere levens binnen.

Hier stromen nieuwe levensbronnen: je gaat steeds meer houden van jezelf, je gaat mensen fantastisch vinden, je gaat God veel affectiever liefhebben dan je ooit deed. Dit is een van de betekenissen van het grootste gebod. God liefhebben met al je krachten, ook de verborgen en verdrongen zachte krachten van lichaam en ziel.

Sommigen -ook in ons midden- kennen dit reeds. Toch zijn het nog zeldzame bloemen op een verwaarloosde akker. Het is onze vaste overtuiging, dat dit behoort tot de groei van de nieuwe mens. In een nieuwe aarde zijn we voorbij aan gewapende vrede in een harnas van huid. Het ergste kwaad in deze wereld is: de niet-geleefde liefde. Liefde die had kunnen zijn als een

stroom van warmte en energie in de wereld, maar door angst, cultuur-bepalingen en morele kaders aan de schepping onthouden wordt. Daardoor wordt voor velen dit leven kil en eenzaam. Dit is niet naar de aard der dingen, niet naar de aard van God.

Hoe zouden de levens-relaties tussen mensen veranderen, wanneer mensen zouden leren elkaar te liefkozen in plaats van te bezitten. En hoe zou dit een antwoord kunnen zijn in de problematiek van de bredere relatievorming. Liefde is toch een goddelijke gave die we met elkaar, met velen kunnen delen? Gesloten relaties zijn geen ontmoetingsplaatsen van liefde. Daar verstarren de bewegingen van de liefde.

Wanneer er een overstroom van liefde naar anderen is, voortkomend uit een al-vervullende levensliefde of huwelijksrelatie, doet zich de merkwaardige paradox voor, dat daardoor de basisrelatie absoluut wordt in plaats van relatiever.

Wanneer in mensen de liefde vrijkomt, ontwaakt de religiositeit. Deze ontdekkingen en ontwikkelingen hebben alles te maken met de nieuwe religieuze ervaring in deze tijd.

Binnen onze gemeenschap neemt de 'sacred dance' een belangrijke plaats in: meditatieve dansen op klassieke of religieuze melodieën en levensdansen (volksdansen), die naar vorm en inhoud diepe levenservaringen tot uiting brengen.

Dit is geen extatisch dansen, waarin God gezocht wordt 'boven' de aardse werkelijkheid uit. Het is een communicatieve wijze van dansen: het diepere, goddelijke wordt gezocht 'in' de muziek en beweging zelf, 'in' de mensen waarmee je je verbonden voelt, 'in' je zelfervaring. Grote kringen van mensen zijn zo elkaar, zichzelf en het goddelijke nabij - gevoelens die voortkomen uit verwantschap van hart en geest. Tegelijk is het het bidden van het lichaam, zonder woorden, zonder gedachten vaak, heel sensitief tot God gaan soms.

Maar het is méér: de gewijde dans is revolutionair: scheidsmuren tussen lichaam en geest vallen ineen, rassen- en klassentegenstellingen lossen zich op in de warmtestroom die gaat van hand tot hand, statusverschillen worden geslecht. Dansen breekt macht. Wie zich hier aan overgeeft, kiest voor gemeenschap. En wie religieus voelt met ziel én lichaam: danst. Dit is het biddend bewegen, het lichamelijk bidden, waarin je raakt aan de lichamelijke van God. Wij ervaren de sacred dance tegelijk als heel helend en genezend.

Iets van deze diepte raakt ons zowel in de dansavonden als in de dansvieringen. In deze vieringen is de dans niet een randversiering van de viering maar de viering zelf. Dans en zang, lezing, stilte en gebed vormen samen

een meditatief geheel. Wij weten uit ervaring, dat de gewijde dans wellicht een van de beste wegen is tot bevrijding en vernieuwing, een snelle manier is om de verstoorde eenheid tussen geest en lichaam te herstellen en daarvoor dicht bij de aarde houdt.

En de ervaring, dat dit een heel nieuwe wijze van bidden is, waar heel je lichaam bij betrokken is, doet ons geloven in een steeds verder zich ontplooiende religiositeit. Ook hierdoor vernieuwt zich de kerk.

In onze Bewegingskerk trachten wij voorzichtig en bescheiden het nieuwe levensgevoel gestalte te geven; dit gaat samen met een grote trouw aan de wezenlijke levensgevoelens uit vroegere tijden. Zo kunnen zelfs gregoriaanse gezangen en gewijde dansen een wederzijds verdiepende eenheid vormen. Ook de gregoriaanse vespers nemen in ons midden een bijzondere plaats in. We willen ons voeden met de krachtige spijs van de psalmen, die een grote Godgevoeligheid steeds paren aan een diepe maatschappelijke bewogenheid. In het bijzonder ervaren wij de doop- en huwelijksvieringen in onze kerk -voornamelijk voor medearbeid(st)ers die van de kerk vervreemd zijn- als heel ontroerende momenten van gemeenschap, omdat daar Christus staat in de kring van zijn keuze. Maar als op Goede Vrijdag het kruisbeeld midden in de danskring ligt en we onze gevoelens voor Hem 'dansen' op muziek van Händel 'A man of sorrow' -en dan een blinde man Jezus betast, zijn voeten schoot hart en hoofd- weet je dat je bij Hem hoort met lichaam en ziel.

Beste Karol, ofschoon we aarzelden je over zoveel subtiele en kwetsbare ervaringen te schrijven, stemt het ons heel blij op deze wijze met jou in gesprek geweest te zijn. Wij voelen ons thuis in de kerk als het universele huis van God. Als wij door anderen worden bedreigd of door onzekerheden in onszelf, vinden wij kracht in Handelingen 5, 38 en 39, waar de leermeester van Paulus aan het woord is.

Ja, als Gods zegen op ons rust, zal ons werk gedijen. Als dit kerkzijn niet naar Gods hart is, gaat het vanzelf voorbij. Dit is de eenvoudige wijsheid van het leven. We willen je graag alle vruchten der aarde wensen, om er zelf van te genieten en er wereldwijd van uit te delen.

We groeten je hartelijk.

Mijn lichaam

In de geboortegrot van zijn moeder, in de wieg van de mensheid ligt Jezus: mensenkind en goddelijke incarnatie, lichaamgeworden Geest van God. Uitstorting van de Geest als een storm van leven in de schoot van een vrouw. 'Et incarnatus est de Spiritu Sancto' klinkt het in het midden van het Credo. Midden in de Misa horen we als een echo het levenbarende 'Dit is mijn lichaam'.

In een alles-samenvattende vervulling vierden we de lichamelijke opstanding en het lichamelijk hemelvaren van Jezus: lichaam is geen stof en geen omhulsel maar doorleefde geest -naam van God. God heeft zich ingeleefd en uitgeleefd in de zinnen, zinnebeelden van zichzelf: Pinkstervuur in de oven van het lichaam waar het brood van de liefde rijst - beker van uitstromende levensgeest.

En als dan het lichaam -uitgeblust- hunkert naar nieuw geboren worden, is daar die krachtige helende balsem, die het lichaam tot gemeenschap bereidt. Om Gods lichaam te kunnen ruiken en het eeuwige licht te kunnen zien - om het hoge lied van liefde te verstaan en verliefd van God te mogen zingen. Voeten gevleugeld voor de overtocht, handen geopend voor Gods omarming.

Hoor hoe geliefden elkaar, deur voor deur, het levensbrood en de liefdesdrank geven en zeggen 'Dit is mijn lichaam - voor jou'. In Jezus' naam, zoals hij zich gaf: onsterfelijke overstroom van leven, om hemel en aarde te zijn voor elkaar. Wellust om overvloedig uit te stromen waar mensenlust en leven is vergaan. Terwijl kerken koud in de leegte staan, vierden mensen eucharistie in bed.

*'Zij die nog nooit
mijn Naam hebben gehoord,
nooit mijn heerlijkheid
hebben aanschouwd,
zullen onder de volken
mijn wonderen verhalen.
Ook uit hen zal ik mij
priesters en levieten kiezen.*

*Want zoals de nieuwe hemel
en de nieuwe aarde,
die Ik ga scheppen,
voor mijn aanschijn
blijven bestaan,
zo zal ook je nageslacht
en je naam voortbestaan.
En van maan tot maan,
van sabbat tot sabbat
zal alwat leeft
Mij komen aanbidden,
zegt Jahweh'.*

(Jesaja 66, 19-23)

Schepping

als een zwevende witte wolk van licht
als een golvende zee van beweging
als een levenwekkend bewustzijn
dat in de uitwaaiering van een liefde
scheppende hand wordt uitgezaaid
in een heelal van sterren en planeten

de maan als een lamp in de nacht
een alles doorschitterende zon
als het hartchakra van God
omgord met de dierenriem van
leeuw en waterman onder welke
beelden mensen worden geboren

in de oevertuinen waar de helianthus
bloeit lachen vogels van tak naar tak
vliegen de vissen dansend over een zee
van kobalt als honderdduizend tonen
van xylofonen boven een bodem van
bloedkoralen en bomen van smaragd

twee mensen een man en een vrouw
stammend uit eenheid door Gods hand
als minnenden ineengestrengeld
en weer tot zichzelf teruggebracht
levende dromen spelend in de tijd
naast een wild steigerend paard

opgenomen in blauwe luchtende nevels
en het hoogoprijzend aarden groen
meevloeiend in het witte water
oplaaiend leven in het rode vuur
God weerkaatsend lichten zien
in de oogopslag van al wat is

(beeld-meditatie bij het Scheppingsraam
van Daan Wildschut)

Zonnedag

Iedere dag heeft
zijn eigen geur,
zijn eigen kleur.
Een heidewandeling op zondag
is anders dan op maandag.
Het paars geurt dieper,
het licht valt naar boven.
Op zondag zingen vogels
mooier, lijken mensen
meer op de zon.

Dag van anders voelen,
dag van anders zien.
Raakt God de aarde aan
als een bruidegom zijn bruid?
Na de laatste scheppingsdag
rustte God uit van zijn werk.
Op zondagmiddag wandelde God
in de luwte van de tuin.
Zondag, dag des Heren.
Dag van zondagse Godsbeleving.

De zevende dag

God jij bent
ieder ogenblik nieuw
zaaier van leven
iedere dag opnieuw
verwekker van mensen
keer op keer
zanger van zinnelied
mateloos steeds weer.
Man van arbeid
zondagskind.

God jij vertoeft
onder ons
woont in ons hart
viert bestaan in mensen.
Jij leeft
in arbeid en rust
beweegt
in storm en stilte.
Jij bent het levende vuur
in de lieve lust van mensen.

God stort je levensgeest
over ons uit
om je schepping te herscheppen
de wonden van deze tijd te helen.
Voer ons binnen in de rust
van de zevende dag
waarop jij rustte -
om te schouwen
in het hart van het leven
en jou te zien.

Zondag

De heiliging van de zondag is de heiliging van het leven. De zon -het licht, het inzicht- schijnt op alwat is: zij werpt haar licht terug op de zes dagen die voorafgingen, zij werpt haar licht vooruit op de zes dagen die volgen. Wie zondag viert, kan ook maandag vieren.

Wie onder de armoedegrens leeft, heeft altijd gebrek aan tijd, want armoede vergt tijd. De zes dagen van slafelijke arbeid, van voortdurende ontginning van het weerbarstige leven, betekenen inspanning, uitputting - juk en druk. Geen tijd om geestelijk een hoge vlucht te nemen.

En toch: velen die daar wonen, willen vanuit een religieus oergevoel de zondag blijven heiligen - rusten met God.

Daardoor slagen zij er in: te overleven op maandag, zich te solidariseren op dinsdag, te spelen op woensdag, te bidden op donderdag, te feesten op vrijdag en elkaar lief te hebben op zaterdag.

Maar hoog boven de armoedegrens, waar de kassa's rinkelen en mensen verdrinken in het geld, is zondag de dag van de leegte. Ongeduldig staan zij op de uitkijk naar de business van maandag en dinsdag en...

Een zwoegende God is Jahweh, zes dagen zich nauwelijks bewust van zichzelf, uitgekeerd levend, een en al werk, hemel zich uitbeeldend in voortdurende schepping. Maar op de zevende dag keerde God in zichzelf: in beschouwende rust geheel vervuld van zijn eigen wezen, dromend over alles wat voort zou komen uit alles wat Hij tot stand gebracht had.

God dromend op zondag ook nu nog, over wat achter hem ontkiemt en voor hem rijpt. Alle vreugde die tot in eeuwigheid zou ontstaan, was reeds in hem, de grote uitwaaiierende wereldvreugde, de grote stille vreugden van de geest, de liefdeszangen van het lichaam.

Op maandag stort God zich weer met hart en ziel op het werk.

Om op maandag te weten, dat God leeft in de bloemen, zingt in de vogels - dat Hij een arts zonder grenzen is en een moeder met kind in een vluchtelingenkamp - is het nodig op zondag te overwegen, dat God er is, dat God in mensen aan het licht treedt.

Zondag, dag van mediterend bewust worden van de alomme liefde van God, van beseffen wie je zelf bent, wie je geliefde is.

Dag van gebed: van verliefde gevoelens naar God, naar elkaar.

Zondag: de lichtende zon die de dagen verlicht en het licht van het weten en zien in ons ontsteekt. Heilig is deze dag.

Zending

Aan zending gaat roeping vooraf. En de kiem van elke roeping is liefde - liefde die je in jezelf herkent als het begin van een levensweg. Liefde die een ander in je bespeurt.

Zo volg je je eigen roeping of word je opgeroepen en gezonden.

God ziet de liefde in elk mensenhart; daarom wordt iedereen geroepen en gezonden. God wil in elke mens zijn weg gaan in de voltooiing van de schepping, in de openbaring van zichzelf.

Om te volgen moet je geboeid zijn door iemand die voorgaat. Jezus verscheen aan het meer, terwijl zijn leerlingen -weer- aan het vissen waren. De draad van het verleden was weer opgenomen: zij waren geen sportvissers, maar moesten erop uit om in hun levensonderhoud te voorzien.

Waar waren zij met hun gedachten? Niet bij hun werk - er was te veel gebeurd de laatste weken. Zij werden heen en weer geslingerd tussen vrees en hoop: dan zagen ze Jezus weer even, dan was hij weer in geen velden of wegen te zien.

Zij moesten nog leren verder te gaan 'zonder voorganger', zonder een zichtbare leider, zonder de grote Meester.

Zij moesten zich nog bewust worden van de geestelijke, innerlijke aanwezigheid van de Heer, die als een lichtend vuur in hen zou werken als zij in hun eigen kracht zouden komen: vertrouwend op hun eigen inzichten en vermogens, gestuwd door een onvergetelijke liefde. Maar dit licht kon nog niet door de duisternis van de doorstane ellende heenbreken. In hun hoofd en hun hart was het nog chaos: zij zouden niet eens geweten hebben wat zij van Jezus moesten verkondigen en hoe zij dat moesten doen. Jezus zei: die Geest zal komen. Veeltalige tongen van vuur zouden hen in staat stellen Jezus levend te houden, hun leven te geven aan de liefde tot hem, stormachtig uit te zwerven over de wereld. Nu visten zij nog zonder te vangen en roeiden zij huiswaarts na een troosteloze nacht.

Toen de zon opkwam stond Jezus aan het strand. 'Vrienden' riep hij. Maar het was of een vreemde riep. 'Gooi je net eens aan de rechtse kant uit'. En deze beroepsvissers, die heel de nacht al het mogelijke gedaan hadden om iets te vangen, raakten niet geërgerd maar deden het. Was hun zelfvertrouwen zo zwaar aangetast door alles wat zij met Jezus meegemaakt hadden? Of was er in die stem uit een andere wereld toch iets wat hen bekend voorkwam? Toen zij het net optrokken met daarin honderddrieënvijftig grote vissen, gingen hun de ogen open. Johannes, de boezemvriend van Jezus, riep als eerste 'Het is de Heer'!

Petrus de daadwerkelijke, de roekeloze die niet zwemmen kon en toch over het water wilde lopen, springt nu het water in nadat hij eerst 'zijn kleren heeft aangetrokken'. Water op zwemdiepte - honderdvijftig meter van land. Hij werd naar Jezus toegedreven, zijn hart bonsde voor hem. Maar de man zei niet wie hij was, terwijl hij brood én vis aan het roosteren was. Zag Petrus meteen de geheimzinnige samenhang met die andere brood- en visvermenigvuldiging, zo bijna uit het niets?

Toen ook de anderen aan wal waren, begon Jezus te breken en te delen. Het was duidelijk dat Jezus het was, zo duidelijk dat niemand nog durfde vragen: Ben je het echt?

Er werd geen woord gesproken onder het eten. Zij aten tekenen van leven. En Jezus vervulde hen helemaal met een onbeschrijfelijk gevoel van Gods aanwezigheid. Zo voltrok zich het diepste communiceren nadat de Heer verzezen was.

Pas na het eten begon er een gesprek - in vraag en antwoord.

Jezus vraagt Petrus recht op de man af: hou je van me? Tot drie keer toe - zonder te zeggen wie hij is. Het begon Petrus te duizelen - wat deed het hem zeer. Zijn stem verstikte toen hij antwoordde: Heer, jij weet alles, je weet dat ik van je hou. Had hij niet tot driemaal toe met stemverheffing beweerd, dat hij Jezus niet kende? We voelen hier ook de napijn van Jezus, zelfs tot na zijn verrijzenis: verloochend te zijn door de man waarop hij vooral meende te kunnen bouwen en vertrouwen. Hij had hem zelfs een andere naam gegeven 'steenrots'. 'Jij bent een kei van een vent'.

En toen, toen de nood aan de man kwam, geen spoor van solidariteit, geen teken van vriendschap die de dood trotseert. Hoe bleef die blik van Jezus schrijven op het moment van het verraad. Buiten gekomen, buiten het gevaar barstte Petrus wel in tranen uit. Maar eenmaal ontdekt sloeg hij op de vlucht. Er hoefde er maar één te zijn, die hem herkende uit de Olijfhoek, en hij kon worden opgepakt op beschuldiging van poging tot doodslag. Doordat Jezus zijn hand had afgeleid, schampte het zwaard langs het hoofd. Petrus was onverschrokken en heldhaftig genoeg geweest, om de man met één slag te doden. En hij was de enige geweest, die Jezus verdedigd had. Maar achteraf: de doodsangst van Jezus was nu zijn doodsangst geworden. Nergens werd hij meer gezien, langs de kruisweg niet, onder het kruis niet, bij de begrafenis niet.

Nu stond hij met Jezus oog in oog. Toen Jezus vroeg: 'hou je meer van mij dan de anderen', durfde hij dat niet te beamen. Misschien hield Johannes

wel meer -of minstens anders- van Jezus. Johannes hield van Jezus met heel zijn lichamelijke en geestelijke liefde, een vriendschapsliefde, een bruidsliefde die hem nooit zou verlaten. Petrus was ook totaal, maar zijn liefde was meer geworteld in zijn rede en zijn wil, zijn steenachtige trouwe wezen.

Jezus antwoordt: weid mijn lammeren, weid mijn schapen.

Weiden is: naar de wei brengen waar overvloedig gras en groen is, het volle leven laten ingaan, mateloos laten genieten. Dat is de taak van wie geroepen is om voor te gaan ten leven, voor te gaan in het leven. Wie voorgaat in Jezus' naam -namens Jezus- is zelf een volgeling. Zo moet het zijn: een goede meester moet bij tijd en wijle gezel willen zijn, een goede hulpverlener moet soms hulpbehoevende zijn, een minnaar telkens weer beminde.

Jezus zegt in Gods Naam 'weid mijn schapen'... niet je eigen schapen. Niemand heeft eigen schapen - eigen mensen.

Jezus openbaart ons de weg naar verzoening en herstel. Hij zegt niet tegen Petrus: ik heb met jou nog eens wat uit te praten, je pleegde innerlijk verraad. Of: ik ben pas van mijn woede af als ik 't eerst allemaal nog eens zeggen mag. Jezus hoeft niet de persoonlijke genoegdoening van het verwijt, de revanche. Hij herstelt zich aan de ander door de ander de kans te geven zich aan hem te herstellen. Over alles heen vraagt hij alleen: hou je van me? Dat is het enige waar het om gaat. Dan zegt hij: alles leg ik in jouw handen. Hij herstelt zelf tegenover Petrus door Petrus volkomen te herstellen. Dat is de nieuwe verzoeningsweg, die hij -misschien pas ná zijn opstanding- helemaal aankon. Dit is nl. de weg van de liefde, die het nieuwe schept.

Petrus durft te zeggen: 'je weet toch dat ik van je hou' ondanks zijn verloochening, omdat hij er -alleen- zoveel aan geleden had, dat hij het eigenlijk in zichzelf al helemaal had uitgeboet.

Jezus zegt tegen hem: volg mij. Misschien had Petrus gehoopt - in zichzelf gesmeekt - dat Jezus zou zeggen: Simon, ik hou van jou..... Maar wanneer zal God eens tegen jou of mij persoonlijk zeggen: ik hou van je? Of zegt God het toch, als ik het zeg tegen jou en jij tegen mij?

Het vergezicht

Hemelvaren is
in onze geloofservaring
onze persoonlijke
eindbestemming
tegemoet gaan:
instijgen in onszelf.
Einde als begin,
beginnen aan het einde.

In nieuwe levens ingaan,
in levensvormen voortgaan
van eindeloos bestaan:
geen bewegingloze stilte,
geen zorgeloze rust,
geen werkeloos toezien.
Staan midden in Gods leven
van eeuwig voortbestaan.

Onze handen reiken
tot in de hemel,
onze voeten betreden
de nieuwe aarde.
De weg, de waarheid
en het leven zijn gebleven,
om voor altijd op aarde
te blijven hemelvaren.

De banden van de zonde
zijn verbroken,
de wanden van de dood
omvergeleefd.
Mensen die zingen
als zij spreken,
lopen dansend door
het verrezen licht.

God van aarde

Zó als God hart en geest van de mens heeft laten worden, zijn zij bronnen van geloof. Het is een natuurlijke aanleg.

Vanuit een gelovig weten, dat God niet samenvalt met de dingen, niet staat of valt met de mens, is er altijd die hunkering naar Gods oneindige Zelfzijn. God zoeken in de ijle leegte, in hemelsferen is het rechtstreekse gevolg van onze mysterieuze afkomst.

De kosmos, die de aarde overhuift, is door alle tijden heen ervaren als het hemelhuis van God.

Hoe mysterievoller aardse werkelijkheden zijn, hoe meer ook daar het vermoeden opkomt van Gods aanwezigheid.

In de mens echter -het wonderkind van God- komen alle lijnen van de schepping samen; vanuit de mens onderneemt God iedere dag opnieuw zijn dagelijks werk - de mens als zijn thuis waarin Hij wil overnachten. In de mens viert God zijn eigen bestaan. Daarom is het, dat de liefde en de vriendschap, het spel en de gemeenschap van mensen, de samenwerking en de solidariteit tussen mensen iets overstijgends hebben; het wordt allemaal groter dan het is en in momenten van verinniging gaat het voelen als goddelijk en godinnig.

Als je tijdens een demonstratie de flank van een paard aan je schouder voorbij voelt schuiven en je de trappelende hoeven ternauwernood kunt ontwijken, slaat er een emotie in je los die je uitdaagt tot iedere strijd. God is daar aanwezig in het gedrang.

Maar ook in de luwte, als we onze ogen sluiten en God aanbidden in het eigen hart. Ja, de mens is de tempel van God, waarin de grote eredienst, de mystieke eenheid met God gebeurt.

In de liefde komt de mens tot zijn ware identiteit.

Het is daarom dat in de liefde de mens zijn hoogste en diepste vreugde ervaart, dat dan beelden van eeuwigheid en onsterfelijkheid aan zijn geest voorbijtrekken.

De liefdes-ervaring is het open ogenblik waarin het eigen bestaan zich verwijdt naar het universele bestaan: waarin Gods eindeloze heerlijkheid voelbaar nabij is en tegelijk de aardse werkelijkheid van God uitstroomt in de eeuwigheid.

De bewustwording echter van Gods aanwezig-zijn is afhankelijk van de zuiverheid van het hart: zuiverheid van zijn en zuiverheid van zien.

De structuur van al het geschapene is liefde; verlangen naar liefde is reeds liefde. Maar wie in de liefde is, ontvangt het licht om God te zien, want God is liefde.

Daarbij is het mogelijk de innerlijke waarneming te laten groeien. Hiervoor is meditatieve aandacht nodig: het vanuit liefdevolle aandachtigheid willen zien naar het hart van de dingen, leren kijken, oefenen in het zien.

Beleven is schouwen: de feitelijke én symbolische betekenis der dingen.

Een boom, die viool is geworden, gaat zingen.

Een mens verwijst naar God.

Het visioen

Zie, het tijdstip nadert,
dat wij niet meer spreken
van een onzichtbare God
of een God die soms even
iets van zichzelf laat zien.
Het onzienlijke licht krijgt
ogen, het eeuwig woord wordt
mensenwoord. Wij zullen zien!

Als vlechten van leven
in liefde samengevlochten
rond een derde rode draad
omarmen wij elkaars wezen
zonder te weten welke hand ons
in elkaar verstrengeld heeft -
totdat iemand zegt 'Kijk:
daar loopt God met z'n tweeën'.

Dan is hij weer alleen.
Een vrouw gaat zacht een huis
met gesloten luiken binnen.
'Dag Vader, ben je ziek',
zegt zij en kust zijn hoofd.
God, wat word je oud, denkt zij
terwijl zij de druiven schilt
die zij heeft meegebracht.

Neergezeten als een oude vrouw
met haar kleine gebeden -
stille treden op de ladder
naar de hemel iedere dag -
is zij de eeuwenoude Moeder
van het leven tot de dood.
Verstild legt zij haar handen
te rusten op zijn schoot.

Dan weer staan God en Godin midden
in een wei met klavers en papavers.
Even kijken de koeien op.
En als de vlinders struiken kussen
stuift de vruchtbaarheid als een
zacht gerucht door de velden.
Een Spotvogel slaat licht alarm als
zij arm in arm een bospad inslaan.

Hoog boven het koren
als uit de hemel neergedaald
schrijft een leeuwerik
het hooglied van de liefde.
'Lieve vogel, kind van mij'
klinkt het over de velden
als Godin haar vreugde uitzingt
'Jij zingt mijn hoogste lied'.

Een mens stijgt op
uit zijn kleed van aarde.
Achter de boomgrens wijkt
zijn schaduw voor het licht.
Als een zee van leven
stroomt God hem tegemoet en
roept 'Mijn zoon, mijn dochter,
mijn lieve hemel, kom!'

Soms dringt het nieuwe weten
door schaduwen en sluiers heen.
Soms worden wij het licht gewaar
dat het wezen van de dingen
uittilt boven zijn geheimenis:
hoe mensen hand in hand met God
en blozend van begeerte om Godin
de bruiloft van het Lam ingaan.

Om vrede

God van eeuwige trouw,
in Jezus mensgeworden,
mensgebleven zoals hij -
waar hij verscheen
stroomden mensen samen,
lichtte hoop op in de harten,
brak het goede door -
en overal waar mensen
bij elkaar gaan staan,
om solidair te worden
en een volk van vrede te zijn,
staat Gij in hun midden.

God, adem uw geest
in onze gedachten,
zaai uw woorden als kiemen
van leven over ons uit,
leg uw hart als een vuur
in onze handen -
om schouder aan schouder
te staan en te werken
aan een menselijker wereld,
om zelf mens te worden
als hij, Zoon van uw liefde,
die is in tijd en eeuwigheid.

Amen

Vrede

'Vrede laat ik u na, mijn vrede geef ik u, niet zoals de wereld die geeft, geef ik u die' (Johannes 14, 27).

De vrede van Christus, de pax Christi, wat is dat voor een vrede?

De oorlogsdreiging, de onvrede die als een mist over de aarde hangt, de internationale strijd is de verdamping van het menselijk leven.

Uiteindelijk kan de mensheid opgaan in één alles-vernietigende wolk van geweld, in een laatste alles-splijtende paddestoel van vernietiging. Maar dat is dan de definitieve samenvloeiing of opeenhoping van ontelbare vervuilde stofdeeltjes oorlog en onvrede in het klein, de intermenselijke strijd die dagelijks van de aarde opstijgt.

Door het geweld, de duisternis, de vijandigheid en ontevredenheid in onszelf te bestrijden, demonstreren we vrede.

Vrede. Jezus zegt 'Ik geef u mijn vrede, een andere dan die van de wereld'. Want dat is een belangenvrede, een schijnvrede, een niet-aanvalsverdrag uit zelfbehoud.

De vrede van Christus, zal dat misschien zijn:

de erkenning en beleving van menselijke gelijkheid en gelijkwaardigheid? Daarvoor zullen de verschillen in rassen en geaardheden als gelijke waarigheden van mens-zijn moeten worden geaccepteerd. Het meest wezenlijke hierbij is de gelijkberechtiging van de sexen. Alle organisaties, bewegingen, kerken die deze ongelijkheid nog handhaven of bevorderen, zullen openbaar moeten worden aangeklaagd.

Vrede betekent vervolgens in een dieper niveau van bestaan -in het bindweefsel van het menselijk leven-: de harmonie tussen lichaam en geest. De onevenwichtigheid tussen deze beide, te onderscheiden eenheden in de éne mens leidt tot vervreemding en onderdrukking, tot frustratie en agressie.

Wanneer de lichaams-cultuur de ziele-cultuur overheerst -of de mens zich verliest in een materiële, consumptieve manier van leven- ontstaat er een armoede die uit eigen aard leidt tot onvrede en apathie.

Wanneer echter door religieuze of culturele invloeden een sfeer van wantrouwen en verzet tegen de lichamelijkeheid ontstaat, komt de mens evenzeer in een gevaarlijke situatie terecht. De seksuele onderdrukking, die dan steeds gaat optreden, vormt op zijn beurt een voedingsbodem voor oorlog en geweld: de teruggedrongen levensenergie komt langs een andere weg naar buiten en barst uit in macht, veroveringsdrift, vernietiging.

De harmonie tussen lichaam en geest is door de kerk ingrijpend verstoord door het geestelijke te meerachten en het lichamelijke te minachten. Daarbij is het verplichte priestercelebaat het boegbeeld van de kerk. Van het schip van Petrus, die als gehuwde priester nooit heeft kunnen denken, dat de kerk deze koers zou gaan varen. Maar de wal keert het schip. Hier gaat de kerk stranden. Een nieuw schip moet worden gebouwd voor een nieuwe vaart.

Door op basis van verplichting het geestelijke van het lichamelijke te scheiden, ontkent de kerk de grond-struktuur van Gods schepping. God heeft juist de tweegeslachtelijkheid geschapen als de grondslag van de hele zichzelf voortbrengende schepping. Het is de ontkenning van de innerlijke en uiterlijke 'struktuur' van God zelf, wanneer de mens tot de hoogmoedige gedachte komt een hogere, betere werkelijkheid te scheppen door de geslachten te scheiden. Maar God blijft in zichzelf de oer-vrouwelijke en -mannelijke grond van alwat is.

Om zorgvuldig te zijn: 'de' kerk doet dit niet. Want 'de' kerk is de grote liefdes-beweging van mensen over heel de wereld, waarin Jezus tot leven komt. Slechts in een uithoek van de kerk opereert een kleine harde kern, die de oorspronkelijke leer en geest van Jezus heeft vervormd, maar toch de macht heeft de hele christelijke wereldkerk te domineren. Maar dit zijn de nadagen van een verdwijnend tijdperk. De nieuwe mens treedt aan, in het bezit van zijn vrijheid. Dé kerk leeft. Zij is op weg een kerk van vrede te worden. Zij is ertoe geroepen de erfschuldige verscheuring in de mens te helen: lichaam en geest als een liefdes-eenheid te verkondigen.

Wanneer de mens tot het volle bewustzijn zou komen, dat heel het gebied van het erotisch-seksuele eigenlijk een 'geestelijke' werkelijkheid is, wortelend in lichamelijkeheid, dan zou dit niet zo vaak als een strijdperk maar als een plaats van vrede worden ervaren.

En als dan de kerken de boodschap zouden uitspreken, dat niet alleen 'geestelijke' liefde maar evenzeer 'lichamelijke' liefde religie is, Godservaring, aanbidding van de Lieve zelf - hoezeer zou dan de mens -jong en oud- groeien in vrede.

Maar misschien is de diepste bron van verstoring van de innerlijke vrede wel: het mannelijk Godsbeeld, waaruit alle mannelijke dominantie als een natuurlijk gebeuren voortvloeit. De gelijktijdige erkenning en beleving van een goddelijk moederschap leidt vanzelf tot een andere denk- en leefcultuur.

Veel innerlijke scheidsmuren, veel tegenstellingen die tot vaste denkpatronen zijn geworden vinden hun oorsprong in de mannelijke geloofscultuur. Het ontdekken en doorleven van de vrouwelijkheid van God - het Godinnige leven - heelt de verscheurdheid in het denken over de mens. Voordat God Vader ook God Moeder heet, moeten we haar zo al noemen... om aan haar te wennen. Eens zullen we het dan beleven, dat door Haar geloven meer ervaren dan weten wordt.

Deze drie vredesprocessen brengen de 'ziel' van de vrede tot ontwikkeling: gelijkheid, eenheid, heelheid. Wie in deze vrede is gegroeid, wie hierdoor wordt bezielde, zal dit in het eigen leven en in de eigen omgeving al zoveel mogelijk waarmaken. Dit is dan al de belichaming van de geest van vrede. Rond deze menselijke waarden, deze levenskwaliteiten zal echter een 'lichaam' van vrede moeten worden gebouwd: een konkrete belichaamde werkelijkheid. Dit lichaam wordt gevormd door allerlei delen 'strukturele gerechtigheid', als ledematen van het lichaam van de vrede. Pas wanneer de verklaringen over de rechten van de mens en de gelijkheid van de geslachten worden omgezet in rechts-strukturen van gelijkheid, is de basis van de vrede gelegd. Dat betekent bijv.: pas als de vrouw het volledig priesterambt bekleedt, is de engel uit een steeds opnieuw oplaaiend seksisme weggehaald.

Het is een struktuur van onvrede, wanneer geweigerd wordt de vrouw gelijk te berechtigen. Het is tragisch dat met name de kerk een vooruitgeschoven positie inneemt in de discriminatie van de vrouw. Ook voordat deze struktuur formeel en juridisch is doorbroken, is het een grote vredes-activiteit: het vrouwelijk ambt al volledig te beleven en gestalte te geven. Tegen-strukturen kunnen worden weggeleefd door nieuwe strukturen tot leven te brengen.

Zo is er geen gerechtigheid, geen vrede, zolang Moeder Aarde geen milieu heeft om in te leven en de consumptie-dieren geen leven hebben. Geen vrede-situatie zolang armen armer en rijken rijker worden - verkwisting en verpaupering zich afspelen in dezelfde straat. Geen klimaat om van vrede te zingen zolang het natuurrecht van arbeid niet wordt erkend en jonge mensen hard moeten worden, om door te kunnen breken naar de toekomst. De ledematen van het lichaam van de vrede moeten worden ontwikkeld en opgebouwd tot instrumenten van vrede. Vrede moet worden georganiseerd. Nieuwe sociale en monetaire strukturen zullen de wereldvrede, maar ook de kleine grote vrede van iedere afzonderlijke mens moeten onderbouwen. Vredeswerk is ook politiek.

Vredeswerk is niet alleen mentaliteitsvorming. Vredeswerk betekent ook strijd. Zelfbehoud, lijfsbehoud, behoud van een ander is menselijke opdracht. Zelfverdediging kan geweldloos zijn, ook als het niet anders kan dan gewapenderhand. Vechten om vrede is de harde kant van werken aan vrede. En revoluties kunnen machten, strukturen, instellingen, leerstellingen omverwerpen zonder dood en verderf.

Werken aan vrede is werken aan onszelf en samenwerken aan elkaar. Als dit één grote wereldwijde beweging wordt, zal er zoveel vrede in de aarde doordringen, dat daar geen oorlogen meer op kunnen uitbreken. Kerken zullen daarbij werkplaatsen van vrede kunnen zijn.

Uiteindelijk is de wereldvrede pas gegarandeerd, als de mens vrede heeft gesloten met God. Daarin ondertekent hij alle voorliggende contracten met de werkelijkheid: de bereidheid er alles aan te doen om gerechtigheid en vrede daadwerkelijk te dóen. Tegelijk is de vrede, de liefde met God de diepste emotie die in staat stelt tot het werken aan vrede. God liefhebben is de ware vrede - God niet als een werkelijkheid 'naast de konkrete werkelijkheid' maar als de konkrete werkelijkheid zélf.

Ook al mogen we niet alle beelden van vrede, die door de tijd gegroeid zijn in het menselijk bewustzijn, op Jezus terugbrengen, zeker is dat we bij hem alle grondbetekeningen en -beginselen van vrede kunnen terugvinden. Zijn visioen van vrede reikt zelfs verder: de Messiaanse vrede.

'Dan huist de wolf bij het lam,
vlijt de panter zich naast de geit;
samen grazen kalf en leeuw:
een kind kan ze weiden.
Koe en berin wonen samen,
haar jongen liggen bijeen,
en de leeuw vreet hooi als het rund.
De zuigeling speelt
bij het hol van de adder,
en het kind steekt zijn hand
in het nest van de slang'.

(Jesaja 11, 6-8)

Maar zal er dan ook ooit nog een werkelijke existentiële vrede aanbreken tussen méns en dier? Een toestand van vrede, waarin dieren niet meer wegvlugten voor de mens, maar mens en dier elkaar de hand geven en liefdevol aanzien.

Misschien is er ook nog een kosmische vrede aanstaande, die onze verbeelding ver te boven gaat: waardoor de aarde nieuw wordt - en zelfs de hemel!

Als wij dan, na al het mogelijke te hebben gedaan, oplopen tegen muren van verzet, zullen wij het aan elkaar moeten vertellen, dat God het is die de wereld in zijn handen houdt. Hij deed het al zo lang. Bidden om vrede is getuigen van ons vertrouwen in Gods almacht en liefde.

En Jezus? Waar het overleg is vastgelopen en de deuren naar elkaar gesloten zijn, komt hij binnen en zegt 'Vrede zij u'. In zijn handen en zijn voeten zijn de wonden nog heel goed te zien. Hij brak uit in verrijzenis. In de lentetuin bloeide de vrede. Hij zelf is de vrede.

De grote vrede tussen mensen in alle veelkleurigheid en verscheidenheid, de diepe vrede tussen mensen in hetzelfde huis, het gedeelde leven en de eigen straat, die als een licht harten en zielen van mensen verbindt - deze is de vrucht van menselijke groei in liefde. Dit is de 'zaligheid' van het leven. Hierin woont God. Deze vrede 'is' God.

Vredewens

'Zo spreekt de Allerhoogste,
Hij die hoog is verheven,
die in eeuwigheid troont
en de Heilige heet:

Ik woon in een hoge en heilige woning,
maar ook in wie verwond en vernederd is,
om geestgedoden tot leven te wekken,
om het hart van doodsbedroefden te genezen.

Wie op Mij vertrouwt,
zal het Land ontvangen
en mijn heilige Berg bezitten.
Baant en effent het pad van mijn volk!

Ik zal het troosten en leiden
en een danklied op de lippen leggen.
Vrede, vrede voor hen die ver zijn
en voor hen die nabij zijn'.

(Jesaja 57, 13-19)

God

U houdt van het leven.
U bent zelf het leven.
Het leven dat bent U.
Mijn leven dat bent U.

U bent het grazig groeien,
het speelse vlinderstoeien,
de blauwe korenbloemen,
het blij bijenzoemen.

U bent het einde van een ruzie,
het bloed van een transfusie.
Een zuster met een zachte hand.
Een wenskaart aan de wand.

Wil in ons uw tranen drogen,
wees het licht in onze ogen.
Schrijf onze namen in het zand,
Hef over ons uw hand.

Als eens de mensen en de dieren
een wereldwijde vrede vierden,
zult U dan in zon en maan
hoog aan de hemel staan?

*'Dan zal Hij regen schenken voor uw zaad,
waarmee ge uw akker bezaait;
en het koren, dan aan uw bodem ontspruit,
zal mals zijn en sappig.
Dan zal uw kudde op ruime weiden grazen
met uw ossen en ezels die de akkers bewerken,
en voer eten, met hartige kruiden vermengd.
Dan zullen op alle hoge bergen en heuvels
de beken stromen van water'.*

(Jesaja 30, 23-25)

*'Dan stort Hij voor eeuwig een geest
uit den hoge over ons uit
en wordt de steppe een boomgaard,
de boomgaard een woud.
Het recht zal in de steppe vertoeven,
de gerechtigheid in de boomgaard wonen;
en vrede zal de uitkomst
van de gerechtigheid zijn,
rust en veiligheid de vrucht
van het recht voor altijd.
Mijn volk zal wonen
in een oord van vrede,
in veilige woningen
in zorgeloze rust'.*

(Jesaja 32, 15-18)

Pinksterfeest

In donkere tijden gaan heldere geesten lichten.
Dan worden vrijheidsbeelden opgericht.
Handen spelen op geweren het lied van de vrede,
vrouwen strelen de man in zichzelf, mannen zingen
met hoge stem het lied van de ziel.

God trekt een spoor van licht door het land,
mensen stormen de nieuwe vrijheid tegemoet.
De schaduwen worden omver gelopen, als God
zijn eeuwig licht uitspreidt in de tijd.
En overal wordt het bevrijdingsvuur ontstoken.

God danst mee in de cirkel van licht
als mensen opstaan, voeten opveren ten dans.
Op Pinkstermorgen kan het weer gebeuren,
als de schepping volstroomt van pinksterlicht,
Heilige lieve Geest die heel de wereld wil omhelzen.

Als het Pinkstervuur gedaald is en de avond valt
zal het wonder weer gebeuren, wanneer een broeder
in een tehuis van geestelijk zwaar misdeelden
al zijn vrienden en vriendinnen samenroept
voor het grote feesten met de geesten.

Het kaarslicht speelt over hun gezichten,
zachte muziek als adem van een nieuwe tijd
dringt door in het zuivere zinnen van hun geest.
Wolken wierook omgeven geurend hun gezichten,
die als pinksterbloemen lachend opengaan.

Pinkstervuur

'Een vuur
ben ik
op aarde
komen brengen.
Vurig
verlang ik
dat het
brandt'.

Overwaaiende
geestdrift
van eeuwige verten,
uitslaande
hartstocht
kloppend
in ons
hart.

'De Geest
der waarheid
zal ik
u zenden.
Hij
zal u
de volle waarheid
brengen'.

Instralend licht
in onze ogen,
stootkracht
die muren
van onvrijheid
om ons slecht,
lichtlaaiend
lichaamsvuur.

'De heilige Geest,
die de Vader
zal zenden
in mijn naam,
zal u alles leren
en u alles in
herinnering brengen
wat ik u heb gezegd'.

Onvergankelijke
wijsheid,
onvergetelijk
levend Woord,
veeltalig in ons
uitgesproken:
lieve Geest
kom!

Vuurlicht

Oervonk van leven
hemelvuur
dat alleen brandt
als het de aarde raakt.

Lichtende
die alleen
licht bent
als je in duister komt.

Sprekende
woord van leven
alleen als open oren
je taal verstaan.

Minnaar
die in vuur en vlam
kunt staan alleen
als er een beminde is.

Jij riep ons
uit een diepe slaap.
In ademend ontwaken
werd je wakker aan ons.

Een vuurzuil
een brandende braambos
ben je in ons midden
zonder ons te verteren.

In tongen van vuur
worden wij geestdriftig
in onze hartstocht
brandt je scheppingsvuur.

Ons hart licht op
als je tot ons
woorden spreekt
van eeuwig leven.

Jij ons eeuwig vuur
van liefde koester
alwat leeft
in je heilig vuur.

Jij bent een lopend vuur
van mond tot mond
van hart tot hart
God van liefde.

Levensvuur

Vuur als aarde-element
heeft de dubbele kwaliteit
die al het aardse eigen is:
te kunnen verwarmen
én verbranden.

Ook het zielevuur kan
brandend in mensen
koesteren én verteren:
levenscheppend én
levenvernietigend zijn.

Goddelijk vuur is heilig vuur,
is warmte en licht,
bron van leven en liefde:
vernietigt niets in de mens,
is alleen maar warmtebron.

God laat zijn wat is,
eerbiedigt alwie is zoals hij is,
wil niet dat mensen
verteerd worden door idealen,
zelfs niet door liefde tot hem.

God wil geen brandoffers,
geen zelfverbranding,
geen kerk die
mensenooffers vraagt
ter ere Gods.

Het vuur van God
heet liefde.
Liefde die beminden
vrijheid schept
en ruimte om te leven.

En als de liefde
offers vraagt,
dat dan wie
heeft gegeven
zelf ontvangen mag.

Zo wil God
dat wij met ons vuur
een ander niet verbranden,
maar verwarmen en bezielen
tot opbloei van zichzelf.

Licht met licht verbinden
tot een lichtstroom
waarvoor alle duister wijkt.
Liefdesspel met ziel en lichaam
als Gods scheppingsspel.

Wij gloeien in zijn vuur,
koesteren ons in haar warmte,
om binnen te stromen
in de oceaan van vurig
goddelijk en godinnig leven.

Het schone licht

Plotseling klaarwakker
door schoonheid gewekt,
met wolken illusies meedrijvend
naar het beloofde land,
met dichters en dromers
wandelen langs het oeverloze
strand waar golven leven
wegdromend in volle zee.

Hoop die van mensen
kinderen, zwervers en profeten
maakt, die van bloemen dieren
en van dieren mensen maakt.
Droom wordt werkelijkheid:
bomen zingen, bloemen lachen,
heel de aarde mens geworden
en de mens wordt God...

Onder bomen zingende vogels
die wuiven in Gods adem
zal de hoop herleven
in lichamen van geloof
en harten als huizen van liefde.
God droomt in ons zijn dromen.
Soms worden wij klaarwakker
door zijn schoonheid gewekt.

Nagedachtenis

“God”

Als wij uw naam noemen,
weten wij niet wat wij zeggen.
Beter dan wijzelf kent Gij
onze bedoelingen, onze vermoedens,
ons bidden en vragen.
Eeuwig Leven,
geplant in het uitspansel
van uw eindeloze dromen.
Ongeschapen Licht,
van achter de tijd
tot ons gekomen.
Mensgeworden Liefde,
heimwee van ons hart
tussen hier en ginds.

Zie ons hier samen:
in wankele eenheid met elkaar,
ver en vreemd van U.
Uit zaden van roeping
en resten van hoop
bijeengekomen
-uitziende door het venster
van deze tijd
naar een oude belofte-
verzamelen wij ons
rond deze tafel,
om ons met elkaar te delen
als brood en wijn.

Breek ons open naar elkaar
om met woorden van leven
en daden van trouw
onze wegen samen te gaan.

Om de weg te gaan
van Jezus uw Zoon.
Zijn weg naar U
was een weg naar mensen.
Waar hij kwam
zijt Gij verschenen,
een mens van leven
ten einde toe.

Licht in de ogen van blinden.
Liefde als een nieuwe zin van leven
voor de geplunderde mens langs de weg,
de uitgestoten van het volk.
Brood vermenigvuldigd
tot de laatste man.
Stroom van levend water
voor de laatste vrouw.

Strijder tegen de duisternis,
overwinnaar van de dood -
tot alle duisternis
en alle dood
zich over hem uitstortte.

Toen hij zijn einde zag naderen,
ging hij met zijn volgelingen
voor het laatst aan tafel.
Hij nam brood,
sprak een dankgebed uit,
verdeelde het
en gaf het hun met de woorden:

Dit is mijn lichaam,
dat voor u gegeven wordt.
Doet dit tot gedachtenis aan mij.

Zo gaf hij ook de beker,
sprak een dankgebed uit en zei:

Deze beker is het nieuwe verbond
in mijn bloed.
Neemt en deelt hiervan samen.

Wij gedenken Jezus uw Zoon
en allen in deze wereld,
die leven en sterven voor elkaar...

Toen hij zijn leven gaf,
overweldigde hem
de hoop der hopelozen:
dat U een God van levenden bent.
Hij riep met luide stem:

Vader, in uw handen
beveel ik mijn geest.

Op de derde dag na zijn heengaan
werden de eerste tekenen zichtbaar,
dat hij leefde;
hij was plotseling bij de zijnen -
zij werden met vreugde overstelpt.

Zij herkenden hem
door het breken van het brood.

Hun harten brandden...
maar dan was hij weer
aan hun ogen onttrokken,
terugkerend in de liefde
van de Vader,
zoals hij zelf getuigde:

Ik ga naar de Vader
en alles zal ik doen,
wat gij Hem
in mijn naam zult vragen.

Nog klinken ons de woorden na,
die hij ten afscheid sprak:

Ik zal met u zijn
tot aan het einde der tijden.

En wij herinneren ons
zijn belofte:

Waar twee of meer
in mijn naam verenigd zijn,
ben ik in hun midden.

Wij geloven dat hij leeft
temidden van ons,
nu wij zo samenzijn
om hem te gedenken -
de tekens van liefde stellen,
die hij ons
-ter herinnering-
heeft nagelaten,
gaven ten leven,
zoals hij zelf heeft gezegd:

Ik ben het levende brood.
Wie tot mij komt,
zal geen honger meer hebben
en wie in mij gelooft,
zal geen dorst meer krijgen.
Ik ben het levende water.

Onuitblusbaar vuur

Heilige Geest, Geest van God,
Gij zijt de innerlijke streling van de ziel,
een kus van onsterfelijke universele liefde.
Zo gaat Gij ons in en uit,
ademen wij U in en uit.
Gij zijt de ziel van onze ziel,
het hart van ons hart.
Hoe vol vrouwelijkheid zijt Gij.

Maar hoezeer zijt Gij ook in onze dagen
vol van vernieuwende mannelijke kracht.
Wij zien uw Licht, licht in uw Licht
in de wordingsgeschiedenis van uw Kerk.
Paus en Bisschoppen worden niet benoemd
buiten uw wijsheid en voorzienende liefde.
Alles is deel van uw plan met deze wereld,
waarin uw Kerk als Pinkstervuur brandt.

Ook wanneer wij hen onder kritiek stellen,
hen weigeren te aanvaarden zelfs,
zijt Gij in onze woorden van verweer
de zuiverende weerstrevende Geest,
die het aanschijn van de aarde vernieuwt
en het gezicht van de Kerk verandert.
Gij roept ons op tot ongewapende strijd,
tot ongehoorzame trouw en onvervalste liefde.

Zo werkt uw oer-mannelijke kracht door
in de tijd, in mannen én in vrouwen.
Hoe stralend van kracht weerstonden vrouwen
Petrus: Johannes Paulus de Tweede.
Plotseling ontstak er een hevige wind,
ontstond er deining in de menigte,
toen U opdook in ons midden, als een vrouw
opstond en uw stem werd als een storm.

Toen hadden alle vrouwen tongen van vuur.
Allen die hen hoorden spreken
raakten buiten zichzelf van verbazing,
want ieder verstond hen in zijn eigen taal.
Maar nu is de storm gaan liggen
en smeult het Pinkstervuur in stilte na.
Werp Uzelf weer in de strijd en roep
de mannen uit hun schuilplaatsen tevoorschijn.

Zegen ons, met Paus en Bisschoppen tezamen
en alle vrouwen en mannen, jong en oud
die het priesterschap van Jezus beleven,
zichtbaar gestalte geven in Kerk en wereld.
Heilige Geest van God, ontsteek het vuur
van uw liefde, maak onze harten vol van U.
Vervul ons van de vreugde van God
in onze dagen tot in eeuwigheid.

*'Hoe lieflijk zijn op de bergen
de voeten van de vreugdebode,
die vrede meldt, de blijde mare brengt
en volheid van leven verkondigt'.*

(Jesaja 52, 7)

*'Dan zul je vertrekken in vreugde
en in vrede worden geleid:
bergen en heuvels zullen uitbreken
in jubel en je tegemoet komen,
en alle bomen op het veld
zullen in de handen klappen'.*

(Jesaja 55, 12)

De eerste dans

We stonden daar met
dertig onbekenden hand in hand
met onze voeten stevig in de aarde.
Ons lichaam dicht bij onze ziel
intredend in onszelf
uittredend naar elkaar.
En terwijl onze handen
de harteklop doorgaven
van het eeuwig verlangen
voelden we het leven stromen.
De eerste slag van de dieptrom viel
we hieven onze hoofden
en richtten ons op voor de dans.
De Enas Mythos was als een morgengroet
om samen op weg te gaan
met elkaar terug te keren
de ander meenemend steeds verder.
Onze ogen lichtend als sterren
vriendelijk elkaar zoekend
een na een.
Uitstraling van warmte
instralend licht.
Geen donkere schakel
verbrak de keten van licht.
En dan begon de tocht
langs licht en duister
door de elementen heen
rond zon en maan.
De troost en treurnis van de Miserlou
en de dartelheid van Tzadik Katamar.
Een mensenleven geleefd in korte uren
jezelf gedeeld en terugontvangen
meedeinend in de lichte golving
over de eindeloosheid
van de canon van Pachelbel.
Voordat handen elkaar uitwuiden
na het wervelend bewegen
van de Kolo von Srem
was er verstilde gemeenschap
in Licht und Liebe.
Daar stonden we met
dertig mensen met
bekende ogen warm en diep.

Pas de Dieu

Mensen
wegdromend
in geluk

Mensen
diep verzonken
in zichzelf

Mensen
heel en een
van wezen

Mensen
hecht aaneengesloten
lichaam voor elkaar

Mensen
zich voortplantende
zielen

Mensen
zonder grens
van mijn en dijn

Mensen
zonder einde
in beweging

Mensen
op de tenen
voor God

Mensen
dansend de
pas de Dieu

Woordeloos gebed

God, hoe stil ben Jij, eeuwige zwijgende Jij.
Nooit horen wij je eerste of je laatste woord,
nooit verandert ons bidden in een dialoog.
Nooit wordt je keervers in responsoria gehoord.
Toch blijven mensen Je bezingen en zeggen,
woord voor woord, hoezeer ze Jou beminnen.
Dit is wel het grootste scheppingswonder:
dat wij toch iedere dag opnieuw met Jou beginnen,
terwijl de leegte ons als de dood omsluit -
dat wij blindelings in Jou blijven geloven,
terwijl wij alleen met dichte ogen kunnen zien
en je stem slechts hoorbaar is voor doven.

God, wij willen stil zijn in jouw diepe zwijgen,
maar met ons lichaam dicht tegen Jou aan staan,
om met Jou de zwaarte van je lijdensweg,
met Jou de weg naar het eeuwig licht te gaan.
Laat ons maar dansend delen in jouw stille leven,
woordeloos vertoevend in het blinde licht.
Laat ons dan opgaan in jouw liefdesdromen,
tastend de warmte voelen van je aangezicht.
Dans met ons en stroom Je uit in klanken,
Jij, golfslag van liefde, dans van het heelal.
Wil je zelf onstuimig laten zien en horen,
vier nu reeds met ons het eeuwig festival.

Levensdans

Toen de Indianen onder de Amerikaanse onderdrukking verdreven werden van hun gronden en hele stammen werden uitgeroeid, bleek hun kracht toch onbreekbaar te zijn. Men ontdekte als oorzaak van die onoverwinnelijkheid hun religie. Het verbieden van hun natuurreligie, waarin de dans als een belangrijke krachtbron werd ervaren, moest leiden tot het verzwakken van hun levenskracht. Met name werd de Zonnedans verboden. Bij het ontwaaken van een nieuwe dag was de Zonnedans het ochtendgebed van de Indianen, waarin zij de warmte, het licht en de liefde van de zon over zich lieten stromen. De zon als Gods verschijnen aan de hemel, de straling van hun God die de hele kosmos vervulde en hen raakte tot in de diepte van hun ziel.

In de grootste Indische stam van de Oraons zijn kleine minderheidsgroepjes overgegaan tot het christendom. Zij leiden een arm en bedreigd leven, wonend tussen radicale hindoes. Zij hebben wel hun Indische religieuze cultuur behouden. Uit hun midden zijn eigen inheemse priesters en vrouwelijke religieuzen naar voren getreden. In de jungle van het noord-westelijk deel van de provincie Bihar leeft een kleine christen-gemeenschap, waarbinnen de religieuze dans een vanzelfsprekende vorm van gebed en deelname aan de viering is. In lange dansende rijen, terwijl de tromslagen vallen en de belletjes aan de voeten rinkelen, beweegt men zich langzaam naar de kerk. Urenlang kan men zo blijven dansen, in een vaste kadans, dicht tegen elkaar, de handen gevouwen, geheel bij zichzelf en geheel bij elkaar.

Kardinaal Newman, die geleefd heeft van 1801-1890, beschreef de bewegingen van de bedienaren in de Hoogmis als 'sacred dance'. Hij zag in het liturgisch ceremonieel de kunst van het lichaam.

De Franse denker Jacques Maritain sluit hierop aan:

'Er is niets mooiers dan een Hoogmis, een dans voor de Ark in 'slow motion', majestueuzer dan het voortschrijden van de hemelse gasten. En toch, in de Mis zoekt de kerk niet naar schoonheid of decoratieve motieven of een middel om het hart te raken. Haar enige doel is: aanbidding en vereniging met de Verlosser en uit deze liefdevolle verering stroomt een overdaad van schoonheid.'

De dansvloer van de kerk

In de twaalfde eeuw werd de dans verwijderd uit de christelijke kerken. Geen dans meer in de liturgie. Geheel geen toeval: in die zelfde eeuw werd

het gehuwde priesterschap afgeschaft. Het lichaam werd naar het tweede plan verwezen - tot in onze dagen. In de liturgie is het lichaam meer dan waar ook verward en verstijfd. De beweging is er uit.

Dan wordt het vanzelf een eenzijdig verbaal en intellectueel gebeuren. Binnen de katholieke eredienst is de lichaamsexpressie van de voorganger teruggebracht tot het gebedsgebaar van de gespreide armen, terwijl de geloofsgemeenschap kan volstaan met een kruisteken bij de wegzending (uitzending?). Zelfs wanneer binnen de kerk de 'scheiding der geesten' zou zijn opgeheven, blijft de 'scheiding van lichaam en geest'.

De primaire vraag, waarvoor voorgangers en gelovigen staan, is: kiezen we er voor de kerkelijke samenkomsten meditatief te laten blijven, geestelijk, gezeten in rust - denkend het ondenkbare, woorden zeggend of zingend? Of openen we 'daarnaast' de mogelijkheid de gebedstaal van het lichaam te (leren) spreken, te geloven met geest én lichaam, in beweging te komen - ervarend het ervaarbare, doende datgene wat pas tot leven komt als het gedáán wordt.

Twee heel verschillende liturgische stijlen én belevingswijzen. Toch blijven zij beide 'theocentrisch': op God gericht als Werkelijkheid buiten of boven de eigen werkelijkheid. Twee manieren om evenals Christus en 'door hem en met hem en in hem' ons te verenigen met God.

Wanneer echter de Levensdans zijn intrede doet, ontstaan er heel andere communicatie-lijnen. Het viereen wordt een communiceren met elkáár, een eenworden met elkáár. Dan wordt de eenheid met God beleefd 'door en met en in elkaar' - samen met Christus die mee in de dans staat. Dit is een nieuwe werkelijkheid: de onderlinge gemeenschap, de band met elkaar 'is' de liefde tot God, de lof van God, het gezamenlijk gebed.

Door deze nieuwe dimensie ontstaat -naast de eenheid van lichaam en geest- de eenheid met God 'in de eenheid met Christus en elkaar'. Dat is volmaakte liturgie.

Als kerkgangers 'naar God toe' geweest zijn, zonder met elkaar te communiceren, is er eigenlijk 'tussen hén' niets gebeurd.

Dan komen zij 'naar elkaar toe' hetzelfde thuis als zij van huis gegaan zijn. Maar dat is niet de ware aanbidding van de Vader, waar Jezus het over had: in geest én waarheid.

Wanneer we in leven en viereen heel en al willen worden, zullen we de innerlijke tegenstellingen in onszelf moeten helen. Levensechte liturgie is leven-

scheppend: het leven wordt gevierd én wat gevierd wordt brengt leven voort. Liturgie is, omdat zij raakt aan het diepste in de mens waar zowel levensvervreemding als -verbondenheid kan ontstaan, geen vrijblijvende zaak.

Er binnen de liturgie alles aan doen om bij te dragen aan het overwinnen van het aloude dualisme (waardoor bevrijding en verlossing ontstaat), de heilheid vieren, (be)oefenen en in gemeenschap met elkaar verwerven, is niet facultatief maar wezenlijke opdracht. Er alles aan doen: ook dansen dus.

Eerst zal dan wel het inzicht moeten groeien, dat hierdoor het ontstaan van een nieuw evenwicht en een nieuwe eenheid in de liturgie bevorderd wordt - en daardoor de heilheid van het leven wordt gediend.

Vanuit de hedendaagse liturgische praktijk moeten we echter van ver komen om schoorvoetend de eerste passen op de dansvloer van de kerk te durven zetten.

Er moet iets paradoxaals gebeuren: door een geestelijke bevrijding komen tot een lichamelijke bevrijding - terwijl dan achteraf zal blijken, dat door de bevrijding van het lichaam juist de geest wordt bevrijd.

Bewegingskerk

Tijdens de jaren dat wij als priesterarbeiders werkzaam waren ontstond de 'Bewegingskerk': een basisgemeenschap in de marge van de kerk, waar allerlei mensen uit de marge van kerk en samenleving elkaar vonden, een nieuwe gemeenschap vormden en de ervaring van grote geestelijke vrijheid met elkaar deelden. Niets wees erop, dat de schitterende kerk, die wij onder eigen verantwoordelijkheid aangingen, een 'danskerk' zou worden. De eerste de beste keer al dat we daar Goede Week en Pasen vierden, deden dans en drama hun intrede. De strijd tussen goed en kwaad -in witte en zwarte kleding uitgebeeld- werd dansend gestreden. Muzikaal en choreografisch was dit nauw verwant aan ballet.

Ook het solo-dansen van Maria Magdalena op het lied 'I don't know how to love Him' uit Jesus Christ Superstar was een 'optreden' in het midden en voor de gemeenschap.

Maar toen het Kerstmis werd, dansten een Indonesische man en vrouw met hun kinderen voorop 'Follow me' van Oscar Harris. En we zongen tegelijk mee 'He is good for the children'... En het werd helemaal een bruisend en enthousiast gebeuren, toen we verder dansten met Boney M. 'Oh happy day'. Later in het jaar was er een vrouwenviering, voorgegaan door drie vrouwen, geassisteerd door de mannen. We dansten prachtige, krachtige liederen van Theodorakis, uit de Mauthausen-cyclus.

En toen het weer Kerstmis werd en we de Antilliaanse gemeenschap moch-

ten herbergen, werd het een waarachtig feest van bewegende zang en zingende dans. Daar kwam de dans tot stand 'Feliz Navidad', die sindsdien ieder jaar is terug blijven keren. De Bewegingskerk werd een feit. Vraag niet 'hoe' we dansten of waar het op leek. We dansten! Het ging erg tot onze verbeelding spreken, omdat we in toenemende mate ontdekten hoe ontspannend, verbindend en totaal een kerkelijk samenkomen door dans en beweging werd. Als iemand zou hebben opgemerkt 'dit is nu bidden met het lichaam', zou waarschijnlijk iedereen vreemd hebben opgekeken. Het was gewoon 'vreugdevol'.

Wij beiden, die de eerste en laatste zorg hadden voor het reilen en zeilen van de Bewegingskerk, vroegen ons vanzelfsprekend af: zijn er meer kerken of groepen die zich bezig houden met dans en religie - dans en liturgie; zijn er stijlen, choreografieën, speciale dansen ontwikkeld die zich bijzonder lenen tot deelname van de gemeenschap als geheel; zijn er plaatsen, opleidingen waar je op een gerichte wijze ervaringen kunt opdoen in het zelf leiden en ontwikkelen van dansen binnen het kader van de liturgie? Op het juiste moment valt dan een foldertje in de bus over een 'sacred-dance'-workshop in de Kosmos in Amsterdam. 'Sacred dance' - nooit van gehoord.

We werden nieuwsgierig maar tegelijk aarzelend. In de harde wereld van de arbeid, die we dagelijks ondergingen, waren we bijzonder huiverig geworden voor al wat zweverig, heilig schijnend, geestelijk meerwaardig, devotioneel zou kunnen zijn. Maar wie niet zoekt, die niet vindt. Van ouds waren we aan dansen niet vreemd door ervaring met stijldansen, ijsdansen, volksdansen.

Het kan wellicht het 'dansen in de kerk' wat minder verdacht maken, dat juist wij het zijn die daar een hoge waarde aan zijn gaan toekennen, terwijl we toch de hitte van de strijd en het pure realisme van een daadwerkelijke solidariteit met de tot minsten gemaakten in de samenleving niet hebben geschuwd. Dansen is zéér goed.

Vanuit die eerste kennismaking met 'sacred dance' hebben we ons zeven jaar lang zo'n beetje van de morgen tot de avond met dansen bezig gehouden. Voor ons persoonlijk is de dans een diepe beleving van religiositeit geworden. Het had voor ons pastorale prioriteit, de dans over de drempel heen te tillen en binnen te voeren in het liturgisch samen bezig zijn. Het kwam niet voor niets op onze weg; de delen waaruit we een geheel konden scheppen vielen ons in handen. Dans en liturgie kunnen écht! De kerk waar we de dans tot op grote hoogte hebben gevierd, is echter onder de slopershamer gevallen. Na de 'gruwel der verwoesting' begon de 'grote verstrooi-

ing'. Maar wat leefde bleef in leven, wat groeikracht in zich had groeide gewoon door. De Levensdans lééft!

Levensdans

Terwijl wij zelf aanvankelijk, in het begin van onze dansperiode, nog spraken van 'sacred dance' en ook de benaming 'gewijde dans' heel vanzelfsprekend gebruikten, veranderden onze inzichten daaromtrent grondig. Het heeft alles met onze opvatting van religiositeit te maken, dat wij geleidelijk kozen voor de naam 'Levensdans'. Niet eerder en niet elders werd deze benaming ingevoerd dan in de Bewegingskerk. Waarom dit nieuwe woord?

In de Schrift wordt de dans zeventien maal vermeld als lofprijzing van God. Dat is niet veel. Iets wat echter zo tot het leven behoort, iets wat van alledag is, hoeft niet nadrukkelijk vermeld te worden. Zang en dans waren wezenlijke elementen. Woorddiensten zijn westers. Maar de psalmen van David waren levensliederen, de dansen van David levensdansen. Honderdvijftig liederen - honderdvijftig dansen wellicht. Dit was de volle Levensdans. Alles wat wij ermee kunnen bedoelen, werd daarin uitgedanst: vreugde en verdriet, opstandigheid en overgave, spijt en vergeving, wanhoop en vertrouwen, sociale bewogenheid en vrijheidsstrijd, vrede en ijver voor Gods huis, verheerlijking van de schepping, de meest tedere liefde en verbondenheid met God, aanbidding, smeking, dank. Het leven werd gezongen, het leven werd gedanst. Levensdans is de dans waarin het totale leven wordt uitgebeeld. Tegelijk is het een voortdurend zoeken naar het diepere leven van de dans zélf - om deel te krijgen aan dat leven, die werkelijkheid en innerlijke kracht.

In de laatste decennia is de danswijze, die in verbinding staat met de religieuze werkelijkheid - zij het op kleine schaal - aan het opleven in Nederland en enkele omliggende landen. De aanduidingen zijn heel verschillend: 'sacrale dans' 'magische dans' 'mythische dans' 'gewijde dans' 'religieuze dans' 'liturgische dans'. Vooral de benaming 'sacred dance' is tot een soort-aanduiding geworden. Hieruit is te verstaan, dat er kennelijk heel verschillende accenten worden gelegd, waaronder heel verschillende opvattingen van religiositeit schuil gaan.

Door de naam 'Levensdans' te gebruiken, bedoelen wij deze danswerkelijkheid te onttrekken aan accentueringen, maar tegelijk het leven zélf tot de voornaamste bron van de dans te verklaren.

Alle voorafbepalingen en intenties vanuit andere bronnen beperken het leven van de dans. Gelukkig kwamen we nog nergens de aanduiding 'christelijke dans' tegen.

Vanuit deze optie hebben wij natuurlijk ook bezwaren tegen de aanduiding 'gewijde dans', evenals wij die ook hebben tegen wijwater, gewijde kaarsen, gewijd priesterschap. Water stroomt voortdurend uit de oerbron en is oerkrachtig. Licht komt rechtstreeks uit de zelfkennis van God voort. Mensen zijn goddelijke incarnatie. Wat kan een wijding dáár nog aan toevoegen?

Er is geen 'sacrale' naast een 'profane' wereld. Heel de aardse en menselijke werkelijkheid is in zích drager van Gods scheppende aanwezigheid, waarbij iedere 'bovennatuurlijke' aanvulling door menselijke rituelen een ontkenning inhoudt van de natuurlijke heerlijkheid van alwat is.

Voor wie het leven verstaan en ervaren kan als een van God doorleefde werkelijkheid, is er maar één werkelijkheid. In het leven leeft God zichzelf - leven wij God. Je bestaan is Godsbestaan, je lichaam tempel van de Geest, je schoot lusthof van God. God woont in de vreugde. Maar ook is God het lijden van de liefde niet vreemd - de pijn van mens en dier is het lijden van God. In de eeuwigheidsgang van de tijd -op weg naar de voltooiing- is God ook een lijdende God. Een God die ook naast en met ons is in lijden en dood. Een stervende God - we zagen het in Jezus. We kunnen er ons van bewust zijn, dat de wording van de schepping, de evolutie van de wereld de wordingsgeschiedenis is van God zelf. Het leven is een religieuze werkelijkheid.

Er zijn geen 'sacrale' naast 'profane' instrumenten. Er is evenveel ziel en bezieling te leggen in een accordeon als in een viool.

Er is geen 'sacrale' naast 'profane' muziek.

De religieuze betekenis of kwaliteit hangt niet af van de 'soort' muziek, maar van degene die de muziek maakt en de wijze waarop hij muziek beleeft; of van degene die de muziek beluistert en ondergaat.

Kerkelijke muziek en zang ligt niet dichterbij religieuze ervaring dan bijv. het levenslied; wél bij een 'bepaalde' religieuze ervaring, de geestelijke ervaring. Andere muziek en zang ligt weer dichterbij de sensitieve religieuze ervaring. De zinnen zingen hun eigen lied voor God.

De Levensdans, die zich afspeelt binnen een kerkgebouw, binnen een kerkelijke viering, is niet méér gewijd of sacraal dan de Levensdans, die plaats vindt op een bruiloft, in een dancing, op een volksdansfeest. In wezen is een polonaise niet verschillend van een processie. Er gebeuren vaak identieke dingen. Waar mensen elkaar zoeken, vragen, aanraken, kennismaken en toelachen vindt de liturgie van het leven plaats. Daar zijn weinig of geen woor-

den nodig. En het gehandicapte kind verliest daar zijn handicap. Het leven geneest. Hier is het wervelende leven van God aanwezig.

Wie hier een kwalitatieve scheiding aanbrengt, is in een eigen dualisme blijven steken.

Dit is Levensdans.

Wanneer we nu meer nadrukkelijk de Levensdans gaan vieren en de diepte van de levens-liturgie willen gaan verstaan, treden we binnen in een rijke wereld van symbolen en verbeeldingen. Dan kan het gebeuren dat de werkelijkheid die God is 'God' genoemd wordt. Meestal echter zal God onder andere benamingen worden aangeduid: liefde, licht, vreugde, vrede, strijd - mens dier bloem leven.

Op een Levensdansavond treedt -binnen dit geëigende kader- de religieuze duiding vanzelfsprekend aan het licht.

Binnen een liturgisch kader -opgenomen in een kerkelijke viering- krijgt de Levensdans zijn volledige religieuze betekenis en uitstraling. Hier mag Gods naam voluit klinken.

Het leven vieren

Het samenkomen ter viering van het leven is altijd een ander gebeuren dan het leven zelf. Het leven is de eerste en voornaamste werkelijkheid. Een viering wordt on-werkelijk, wanneer deze in de plaats komt van de werkelijkheid. Een voorbeeld: toen heel Nederland op z'n kop stond en met oranje vlaggetjes zwaaide tijdens de EK-finale Nederland-Rusland, lag heel het openbare en zelfs het politieke leven stil. In de cafés stroomden mensen samen om gezamenlijk deze wedstrijd te zien. Zelfs buiten op straat en in naast elkaar liggende achtertuintjes werden grote TV-schermen geplaatst en was de voorvreugde al een feest.

Tegelijk was er een 'sacred dance middag'. Toen de meerderheid van de deelnemenden weigerde het dansprogramma tijdelijk te onderbreken en op een hautaine manier dit volksfeest de rug toekeerde, ontstond er een konflikt.

Hier had een omkering van waarden plaats: terwijl de volle vreugde en het gevoel van saamhorigheid de ganse natie vervulde, bleef deze groep het leven gedenken in symbolische zin, in rite en verbeelding. Maar Oranje wón, desondanks!

Als het leven is geleefd en de liefde is gedaan, is het echter weldadig dit te herleven en te gedenken. Riten, symbolen kunnen essenties van leven duidelijk reliëf geven. Drama, uitbeelding, dans kunnen zelfs iets zichtbaar en voelbaar maken wat in het leven zelf slechts verhuld en onaanraakbaar aanwezig is.

Naar onze mening en ervaring is het juist de *dáns*, die de meeste en rijkste elementen in zich bevat waardoor het leven in al zijn gestalten en betekenissen kan worden gevierd.

Viering is een levensbehoefte. Het vieren van geloof is even eigen aan geloof als het vieren van liefde aan liefde. Leven en vieren horen bij elkaar als denken en spreken.

Wij noemen de aarde graag de dansvloer van de hemel. Wanneer deze elkaar raken, ontstaat de beweging van de dans. Daarom kan in de dans het lichaam zich geestelijk en de geest zich lichamelijk uiten.

Zelfs vogels en dieren dansen wanneer het leven goddelijk intens wordt; dat zijn de paringsdansen.

De meest oorspronkelijke vorm van gebed is de dans. De natuurmens of de mens die zich natuurlijk gedraagt, maakt de grondslagen duidelijk van de innerlijke ervaring, in de wijze waarop hij zich uit. Voordat de innerlijke ervaring van vreugde, verwondering, woede of verzet zich omzet in denkbeelden en begrippen, voordat daar woorden uit voortkomen, is er reeds de reactie van het lichaam in een extatische sprong, in een schreeuw. Waar iemand zijn vreugde niet op kan, waar emoties van geluk door alles heen breken, ontstaat een extase - gaat de mens uit-staan in een dynamisch kruis, de benen gespreid, de armen hoog. Dat zie je gebeuren bij de beslissende treffer in een voetbalstadion. Dit nu is ook het oergebaar van de mens, die zich biddend verheft tot God. Vóórdat er woorden over de lippen komen, vóórdat er een lied naar buiten stroomt, is er de dans. De dans is tegelijk de vervulling en samenvatting van woorden en gezang, van beweging en muziek, want de dans schrijdt voort of explodeert op zang en muziek. Om het leven wijds en omvattend te vieren is de dans onontbeerlijk.

Liturgie vraagt om dans.

Het gouden kalf

Uit onze begin-ervaringen met dans en liturgie -en het onvermogen daar werkelijk vorm aan te geven- kwam onze interesse voort voor wat er elders op dit gebied plaats vond.

Bij de eerste kennismaking in de Kosmos vonden we niet wat we zochten - we vonden er méér dan we zochten: een heel breed scala van dansen - als door de natuur bijeengewaaid uit alle windstreken en richtingen, volken en culturen - die nadrukkelijk of vaag in verbinding stonden met religie. En je zag daar alle godsdiensten en spirituele stromingen om de beurt voor het voetlicht treden.

Als iemand nú een willekeurige 'sacred dance groep' binnenstapt, kan hij ervan verzekerd zijn hetzelfde tegen te komen, want volkomen argeloos en zorgeloos gaan daar pantheïsme en monotheïsme, boeddhisme en animisme, Griekse mythologie en christelijke mystiek hand in hand. Maar niemand noemt Jezus of Boeddha met name. Het blijft veilig en liefdevol anoniem, ieder kan zichzelf blijven met eigen (gods)beelden, inzichten en levensbeschouwing.

Dit betekent wel, dat iemand die sterk gehecht is aan een eigen geloofsidetiteit, moeite zal hebben met de snel wisselende en wisselvallige paradigma's die hem voor de voeten worden getoverd. Binnen één en het zelfde uur kun je te maken krijgen met een Griekse stierenofferdans (Hassapikos), een dans uit Taizé (Adoramus te Domine), een vuurdans van Indiaanse oorsprong (Huambra) en een Israëlitische dans (Shirili Kinnereth). Kortom: hier is onverbloemd sprake van syncretisme: een vermenging van religieuze denkbeelden en ervaringen van verschillende herkomst - zonder dat de onderliggende tegenstrijdigheden echter worden opgeheven of een diepere nieuwe synthese wordt bereikt.

Hier ontwikkelt zich geen nieuwe 'universele' godsdienst. Zo eenvoudig gaat dat niet! De beelden blijven -zonder een nieuw verband met elkaar te vormen- naast elkaar staan.

Als je deze vaagheid vervelend of verwarrend vindt, zul je het gauw voor gezien houden. Als je dit verruimend en verademend vindt en van mening bent, dat geen enkel open godsbeeld een ander godsbeeld helemaal uitsluit, kun je er best mee uit de voeten.

Onder de naam 'sacred dance' herleeft in onze gewesten de Levensdans, die in andere religieuze culturen levend bleef tot in onze dagen. De echte volksdansen waren vaak uitgesproken levensdansen. In onze cultuur echter -of binnen onze cultuurverarming- is de volksdans slechts een randverschijnsel gebleven. Binnen de 'Volksdansen' worden nauwelijks dansen van eigen bodem gedanst, omdat ze er eenvoudig bijna niet zijn.

Zeker ontbreken dansen met een verhaal, een diepere betekenis, waarin het leven in zijn heiligheid of heilloosheid naar buiten zou kunnen treden. Toch zijn het juist de volksdansen, die levensdansen zijn, waardoor het levensgevoel -ook binnen de liturgie- kan raken aan het eeuwige en het goddelijke. Een van de voornaamste herontdekkers van de Levensdans was Bernhard Wosien. Komend vanuit de antroposofie had hij een zintuig ontwikkeld voor het 'heilige' in de dans. Vanuit een internationale zoektocht naar levensdansen legde hij de grondslag van een repertoire.

Voor de New Age beweging bleek een rijke en vruchtbare voedingsbodem voor de ontwikkeling van 'sacred dance'. Mensen van de 'Nieuwe Tijd', op

zoek naar nieuwe religieuze ervaring, vonden in dit dansmidden nieuwe geestelijke impulsen. In veel 'Nieuwe Tijd centra' wordt nog aan 'sacred dance' gedaan, veelal tot aan het moment dan men het lichamenlijk te vermoeiend gaat vinden. Deze beweging heeft in ieder geval een duidelijk stempel gedrukt op repertoire, kader, opzet en beleving.

Deze ontstaansgeschiedenis verklaart het syncretistisch karakter. Al moet gesteld worden, dat deze stromingen als eerste ertoe hebben bijgedragen, dat de Levensdans weer kon oprijzen uit zijn as - dit 'dansgenre' is niet hun eigendom. Ook al sta je open voor het vernieuwende en intrigerende, dat zich in deze beweging aandient, toch zul je -als je er met kritische ogen naar blijft kijken- al snel tot de bevinding komen, dat de sfeer van de 'Nieuwe Tijd' wat al te nadrukkelijk in de bestaande 'sacred dance groepen' aanwezig is.

De New Age beweging blinkt niet uit in openheid doordat zij een 'eigen' cultuur ontwikkeld heeft - met eigen dogma's en conditioneringen, die op hun beurt weer heel benauwend en onvrijmakend zijn. Ook al lijkt zich hier een 'universele' godsdienst te ontwikkelen, innerlijk schermt men zich wel degelijk af tegen het bestaande en traditie-verbondene. Op de voorgrond is daar niet eens zoveel van te merken, ofschoon bij nadere kennismaking snel duidelijk kan worden, dat alles goed is als het maar geen christendom is in de hedendaagse zin.

En dat is dan weer niet zo universeel...

Voor ons is dit allemaal reden genoeg de dans juist uit deze begrenzing vrij te maken en te werken aan een open sfeer.

Zonder de geboorteplaats van je eigen geloof te veronachtzamen, kan het heel verdiepend zijn de eigen dogmatische zekerheden tegen het licht te houden van andere religieuze intuïties en ervaringen. Geen enkel geloven of weten is absoluut, omdat de mens zelf het niet is. Het doet goed de eigen relativiteit te relateren aan die van anderen. Zo kan zelfs de eigen innerlijke zekerheid versterkt worden, kunnen nieuwe verhelderende accenten vallen, omdat je dan vanzelf dieper ingaat op je eigen geloofsessenties.

Het is buitengewoon boeiend te ontdekken, hoe dezelfde en sterk verwante geloofsbeelden en ervaringsgegevens bestaan onder heel verschillende namen of categorieën. Kerstmis vieren als het geboortefeest van Christus of als geboortefeest van het licht (Zonnewende), is een verschil maar geen tegenstelling. In het leven zelf en in de kosmische werkelijkheid ligt alles besloten, wat kerkelijk/christelijk aan openbaringswaarheid is opgepakt.

Het eist wel een heel grote souplesse en ontvankelijkheid om vanuit een strikt christelijke geloofspraktijk bijvoorbeeld deel te nemen aan het

Michaëlsfeest, de Meiboomviering, het Midzomerfeest. Omgekeerd kunnen veel dansen uit de minder canonieke christelijke traditie, dansen uit natuurgodsdiensten of uit de sfeer van de algemene levensreligiositeit best - en zelfs zonder veel her-interpretatie - in het kader van een christelijke/katholieke viering worden opgenomen.

Toch zul je niet één keer, maar méérdere keren iets in jezelf moeten overwinnen, je zult ergens doorheen moeten om tot verwerving van een persónlijke rijkdom aan dansen te kunnen komen.

Het wordt binnen Levensdans pas moeilijk, wanneer een 'specifieke' spiritualiteit gaat overheersen binnen een 'algemene' groep van mensen. Je doet geen recht aan mensen, wanneer je bijvoorbeeld de christelijke feesten een te zwaar accent geeft of te veelvuldig in de aandacht brengt. Je kunt als groep natuurlijk wel kiezen voor een strikt christelijke signatuur.

Het wordt opnieuw moeilijk, wanneer in een algemene groep de 'Nieuwe Tijd' gaat domineren. Dan krijg je al gauw een gesloten, etherische sfeer, waar de magie de werkelijkheid verdringt, een zware sfeer ook waarvan mensen niet lichter en blijer worden. Ook hier weer: je kunt daar als groep voor kiezen. Niemand zal zich er dan tegen verzetten, wanneer zijdelingse koppelingen worden aangebracht met bijvoorbeeld astrologie, transmissie, healing - of in de aanvullende sfeer de kracht van stenen, de klank van schalen, de zang van mantra's met de beleving van de dans worden verbonden. Wij vinden, dat een groep en iedereen in een groep recht heeft op duidelijkheid.

Toen wij op een dinsdag een volledige Mis wilden dansen, aanleren en vieren, maakten we dit tevoren bekend. Wie deelnam koos daardoor voor een integrale aanpak, zonder afzwakkingen terwille van de aanvaardbaarheid.

Nu in de tweede helft van deze eeuw de dans én als kunstvorm én als omgangsvorm hoog opleeft, valt het des te meer op dat in de officiële kerken daarvoor geen plaats ingeruimd is. Overigens hebben we grote waardering voor iedere poging om in het liturgisch gebeuren beweging te krijgen: kinderen zitten hier en daar al op de altaartreden, staan hand in hand met de priester rond het altaar, dragen vredeswensen de kerk in en krijgen steeds meer vrijheid van beweging. Er worden goede pogingen gedaan tot expressie, gebarend bidden; en ook het staan én knielen zijn vertalingen in lichamenlijkheid van wat de ziel beroert.

Voor de dans echter bestaat er grote drempelvrees. Dat is nog te begrijpen ook: met zoveel verschillen samen in één huis is voorzichtigheid geboden; verschil in leeftijd, religieus gevoel, levensopvatting. Maar ook kunnen 'tegenbeelden' heel belemmerend zijn. Er verschijnen religieuze groeperin-

gen op het beeldscherm, die deinend en de handen hooggeheven God de hemel inprijzen, maar de wereld met alle honger en ellende aan zichzelf overlaten.

Of je ziet hoe kerkgenootschappen, die piëtistisch-charismatisch van inslag zijn en zich verre houden van basisbeweging en bevrijdingstheologie, dansend de Heer loven.

Durf je het dan nog wel aan, om in een kritische gemeente of progressieve parochie de dans te introduceren?

Het gevaar door de buitenwacht onmiddellijk hiermee geïdentificeerd te worden, is immers niet denkbeeldig.

Het antwoord op deze klemmende vraag vinden wij bij David: hij danste voor de Ark, terwijl hij wist dat zijn eigen volk gedanst had rond het gouden kalf.

Voorgaande kritische kanttekeningen zijn nodig om de eigen plaats te bepalen: te weten wat je nastreeft, de eigen ideële zuiverheid te bewaken. De dans te laten zijn het beeld van jezelf.

Deze oriëntatie is van belang om een eigen christelijk kader te omlijnen - naar inhoud en vorm-, waarbinnen de dans als authentieke religieuze werkelijkheid een plaats kan krijgen.

Welnu, juist die ruimte hebben wij jarenlang al doende, al dansende be-experimenteerd.

Kerk in beweging

Wat hebben wij hiermee gedaan? We hebben alle dansen aangeleerd, die in grote lijnen het repertoire vormden; zoveel mogelijk hebben wij ook de achtergronden bestudeerd.

We namen deel aan groepen, volgden werkdagen, zelfs een speciale dansopleiding, en maakten kennis met belangrijke dansleid(st)ers uit binnen- en buitenland. Geleidelijk ontstonden er verschillende Levensdansgroepen binnen onze Bewegingskerk - de deelnemenden waren werkelijk van alle leeftijden - mensen uit de volksdansereld sloten zich aan, op zoek naar de diepere beleving van de dans - mensen met de meest uiteenlopende geloofsachtergronden vonden hier iets wat ze nergens anders vonden. Er traden plotseling heel nieuwe mensen toe tot onze gelederen. De ontmoetingen van mensen kregen een heel andere kleur. Er ging een nieuwe Geest waaien.

Er gebeurden van die kleine natuurwonderen: waar je in gespreks- of discussiegroepen na een jaar samenkomen vaak elkaars verschillen duidelijker bent gaan zien, gebeurt het in de dans dat je in een paar dansavonden elkaar

al zeer nabij bent. Niets geldt dan de innerlijke ervaring: het samen ondergaan van schoonheid in muziek en zang, in beweging en expressie, in warmte en aanraking van elkaar. Dan komen er momenten van een voelen van Gods versluisd aanwezig zijn, wordt de vreugde van de liefde voelbaar. Daarbij zijn niet meer van belang: geslacht, leeftijd, afkomst, geloofsopvatting, buitenkant. Na enige jaren met elkaar dansen wisten wij van de meesten niet eens van hun al dan niet gelovige achtergrond. Dat geeft een enorme ruimte. Je bent waard wat je bent, niet wat je gelooft. Grote geleerden en kleine wijzen staan hand in hand; de gezamenlijke ervaring wordt de nieuwe eenheid tussen mensen. 'Waar twee of meer in mijn Naam...', ja, soms ga je dan op een nieuwe wijze verstaan, dat Gód aanwezig is waar mensen aanwezig zijn, er met-en-voor-elkaar zijn in een open levenseenheid van hart- en geestverwantschap.

Wanneer je begint te dansen kan het gebeuren, dat je een revolutionair veranderingsproces ondergaat. Je komt innerlijk in beweging. Wat statisch is, vastgesteld, star en verstorven raakt van zijn plaats. Je ontmoet een ander niet meer vanuit een opstelling of status, maar beweegt je naar een ander. Deze nieuwe dynamiek zet een heel veld van innerlijke krachten in beweging. Je denkbeelden, je standbeelden van wet en orde verschuiven of vallen. En wat een héél wonderlijke gewaarwording is: na enige tijd werden we er ons van bewust, dat ons Godsbeeld zo grondig was veranderd. Door God in jezelf te zoeken 'in beweging', in bewegende muziek, door opgenomen te worden in de zelfde beweging als de aarde, de eenheidsbeweging met elkaar, wordt God een bewegende, levende en lievende God, die stroomt en omarmt met de levendigheid van ogen en de straling van een lach. Dit verheugde ons het meest.

Met deze Godsvoorstelling weet je als aarde-mensen uit het avondland niet zo goed raad. De Pantokrator, zetelend in macht, is ons meer vertrouwd. Waarschijnlijk kunnen wij als mensen alleen dat in God verstaan en beleven... wat we zélf zijn. Om God anders te kunnen verstaan, anders te kunnen liefhebben, moeten we zélf veranderen, op weg gaan naar ons zuivere zelf. Meer of minder, kortere of langere tijd moeten we aan het dansen. Gewoon maar eens doen.

Onze voor-conditionering is niet optimaal, maar laten we ons geen frustraties aanpraten. Het is eenvoudigweg een vrijere manier van met elkaar omgaan, je eigenlijke gevoelens hun eigen leven laten leiden.

De sterkste kant van Levensdans is wel, dat het nooit een optreden bedoelt te zijn van een groep voor een groep. Ook al kan het van een hoge schoon-

heid zijn, wanneer iemand solo danst - in wezen beoogt Levensdans een samen-doen. Dan is er vanzelf geen applaus. Degene die danst om zich te presenteren -de dansleiding bijvoorbeeld- is even herkenbaar als een pastor die zichzelf etaleert in woord en gebaar. Woorden van gebed die voortkomen uit het hart, liturgische gebaren die waarachtig zijn, brengen vanzelf ontroering en betrokkenheid teweeg onder de aanwezigen. Dansend zoek je de schoonheid van de dans, de vreugde om de schoonheid die je zelf voortbrengt. Dans je om gezien of bewonderd te worden, dan vermindert de schoonheid van de dans, omdat de schoonheid vermindert van jezelf. Levensdans is geen demonstratiedans. De langdurige eenvoudige en zich steeds herhalende dansfiguren van meditatiedansen werken voor deelnemenden rustgevend en verdiepend, maar voor buitenstaanders zijn zij eigenlijk niet 'om aan te zien'... tenzij men zich aandachtig verbindt met het gebeuren en deel wil hebben aan de beleving van anderen. Dat kan, want een mens in de dans is mooi. Een mens in gebed is mooi, een mens in liefde is mooi.

We kwamen tot het inzicht, hoe gemeenschapsvormend de Levensdans is, hoezeer binnen dat kader aan velen die zich bewegen in het grensgebied van kerk en religie, kan worden geboden waarnaar zij op zoek zijn, hoezeer ook een maatschappelijk veranderingsproces hierdoor krachtig wordt ondersteund. Daarom gingen wij ertoe over een eigen opleiding tot Levensdansleid(st)er in het leven te roepen. Wij verzorgden vijf volledige opleidingen. Zo'n 150 dansen worden dan overgedragen: de muziek, choreografische dansbeschrijving, inhoudelijke dansomschrijving, tekst, herkomst, omliggende waardegebieden. Het héle 'erfgoed' wordt doorgegeven, opdat mensen van heel verscheiden oriëntaties hieruit kunnen kiezen wat bij hen past. Dit houdt onder meer in: mythische dansen (uit de oude en latere mythologie) - kosmische dansen (natuurdansen) - folkloristische dansen (volksdansen) - religieuze dansen (Israël - Taizé) - meditatieve dansen (klassieke muziek en zang) - beeldende dansen (moderne meditatiemuziek).

Doordat de Levensdans zijn intrede doet in zeer uiteenlopende groeperingen, veranderen keuzen en stijlen, hetgeen moet worden gezien als een positieve groei, als worteling in de samenleving. Sommigen neigen sterk naar het beschouwende, naar binnen kerende. Anderen kiezen meer de kant van het communicatieve, het bruisende en uitwaaiierende. Levensdans is voor iedereen en het leven is alles.

Terwijl Levensdans als algemeen kenmerk heeft meditatief-communicatief van karakter te zijn, zullen de dansen op klassieke muziek of 'religieuze' muziek en zang bij uitstek naar binnen doen keren. Zij zijn als het ware de

inademing, de weg naar binnen - die echter gevolgd moet worden door uitademing, de weg naar buiten. Daarvoor zijn dansen belangrijk die meer folkloristisch van aard zijn. Deze zijn meer expressief en communicatief.

Voor al die dansen uit de wereld van de folklore zullen geschikt zijn om als Levensdans te worden ervaren en beleefd, die in meerdere mate een 'Sitz im Leben' hebben, levensbetekenis, verbinding met diepere levenservaring. Veel volksdansen, vooral oude volksdansen, zijn dansen van het leven; anders waren ze al veel eerder in vergetelheid geraakt. Zij vertellen het leven. Deze levenservaringen werden gezongen en gedanst in het verleden; maar ook het hedendaagse levenslied verhaalt het leven. In principe is alle muziek, die uit positieve energie is ontstaan, geschikt als basis van levensdans-ervaring.

Persoonlijk hebben wij een grote voorliefde voor Israëlitische dansen, zowel de oude chassidische dansen als de moderne dansen, die veelal ontstaan zijn na de stichting van de staat Israël. Vooral deze laatste vertolken het nieuwe religieuze levensgevoel van de mens in zijn wederopbouw.

Grote Godsliefde is er ook in te beluisteren en te beleven rondom bijbelse motieven, met name het Hooglied van Salomon.

In ons midden ontstonden tegelijk de mooiste nieuwe dansen, meestal meditatief van aard en altijd diep verbonden met levenservaringen. In ons zelf ontstond ook een nieuwe creativiteit - dansen is uit eigen aard schepend, je danst jezelf en wordt op een eigen wijze zichtbaar. Als je diep en langdurig luistert naar muziek en doordringt tot de eigenlijke betekenis van een lied -en de eenheid gaat verstaan tussen tekst, maat en melodie- gaan er spontaan nieuwe dansen tot leven komen. Zo kwamen dansen tot stand als: Introibo van Roger Bourdin, Kosmische dans van Joseph Fiala, Noël, Nino querido, Adagio's uit de Vier jaargetijden van Antonio Vivaldi.

Viering van de dans

Levensdans is viering - viering van de dans. 'n Zogenaamd 'gewone' Levensdansavond is viering. De ruimte waarin je danst, is of wordt gemaakt tot een 'ontvankelijke plaats' zonder deze in alle hoeken of kanten te hoeven schonen met wierook of zo. De plaats is belangrijk. Een café-zaaltje is niet het eerste wat je zoekt. Maar evenmin een erg devotioneel aangeklede kerk of kapel. Dat is te ingevuld. Onze eigen Bewegingskerk was voor ons een ideaal oord: een plaats waar lief en leed van mensen was gedeeld, waar menselijke warmte en geest gehuisvest waren; een plaats waar veel was gemediteerd en gezongen, veel stilte en gebed in de gewelven hing. Behalve de ruimtelijke omgeving is de inkleding van de dansruimte mede

bepalend voor het werkelijk kunnen vieren van de dans. Omdat het hier voornamelijk een kringgebeuren is met bijna uitsluitend kringdansen, is het middelpunt van de ruimte belangrijk. De cirkel is beeld van volmaakte eenheid, zonder begin en zonder einde. Het hart van de cirkel symboliseert God: het goddelijke-godinnige leven ook in onszelf, de kern van ons wezen. In deze symboliek gaan staan is jezelf religieus openen. Licht en bloemen in het midden verzinnebeelden de uitstraling van Gods aanwezigheid. Wanneer we bijvoorbeeld bij de Zonedans naar het midden van de cirkel dansen, naar het licht, is dat een zinnebeeldig ingaan in het licht dat ons in werkelijkheid overstroomt: God is Licht. Dit is geen 'oproepen' van een werkelijkheid (magisch...), maar een 'bewustworden' van een werkelijkheid. De zon roept het beeld van God op; zij is bron van licht, warmte, energie, leven. De zon is een groot Gods-symbool. Frans van Assisi zong niet voor niets zijn Zonnelied.

Het zal duidelijk zijn, dat - juist bij Levensdans - veel symbolen als dragende en verwijzende tekens aan de dansen ten grondslag liggen. In de structuur van de dansen, de aard van de bewegingen en de hele choreografie liggen de aanzetten tot innerlijke beleving. De oersymbolen als de rij, de kruisvorm, de cirkel, de balans spreken hun eigen taal. De richtingen, naar links of naar rechts, naar binnen of naar buiten bepalen de innerlijke beweging. De oer-elementen worden ook bewust gezien en verstaan als dragers van symbolische betekenis.

In het dansen van die verwijzende, symbolische betekenis kan zich dan iets van vereenzelviging voltrekken met de gedachte werkelijkheid. Daar zijn dan aarde, water, lucht en vuur. Daar zijn hemel en aarde, zon en maan, sterren en planeten; kosmische polariteiten als licht en donker. Allemaal ingangen naar een diepere werkelijkheidsbeleving.

Symbolen zijn niet alleen tekens van de werkelijkheid, maar zijn werkelijkheid op een eigen wijze. Erkenning of ontkenning hiervan zijn zin of onzin van de trouwring bijvoorbeeld. En als het om Eucharistievieren gaat, weten we daar nog heel wat meer van! Uiteindelijk zijn onze gedachten en gevoelens zelf beeld en werkelijkheid van het weten en het voelen.

Levensdans is zelf symbool. Symbool van een werkelijkheid, van alwat werkelijkheid is. Je danst symbolisch het leven, waardoor je vrij kunt komen van wat achter je ligt en vrij kunt komen voor wat voor je ligt. Je danst liefde en strijd, je danst jezelf, je danst God.

Het is een werkzame en soms een verwerkings-symboliek: er gebeurt wat wordt verzinnebeeld.

Dat is een kracht die niet magisch wordt toegevoegd of wordt geprojecteerd, maar die in de natuurkracht van de dans zelf gelegen is. Bij de Indianenstam

de Matachines is een dans bekend, die alleen door mannen wordt uitgevoerd die uit de oorlog komen. Zij willen dansend terugkeren in hun heerlijkheid.

De dansgestalte

Wanneer we in de cirkel gaan staan, openen we onze rechterhand in een ontvangend gebaar en reiken we onze linkerhand (de kant van ons hart) in een gevend gebaar. Op deze wijze verbinden we ons met elkaar en kan het leven (door)stromen van hand tot hand. Als je deel wilt uitmaken van de cirkel en je maakt deze gebaren, wil je niet alleen zelf dansen maar ook met anderen, samen onderweg zijn. Je geeft je hand, je geeft je hart. Een levensdansavond begint altijd met een opening: een moment van stilte om bij onszelf te komen, tot rust te komen ook; zo kunnen we ons losmaken van werk en zorgen. Dit is tegelijk - staande in een aaneengeschaalde cirkel - een afstemmen op elkaar. Deze opening kan dan ook zijn: verwelkoming, themastelling, aandacht voor afwezigen die mee in de kring opgenomen worden. Ook zullen we nooit uiteengaan zonder een gezamenlijke afsluiting in de kring. Begin en einde zijn belangrijk als het kader waarin we met elkaar samenzijn. Dit kader is als de bedding, waarin de dans zijn stroomgebied heeft, waarin de dans de kans heeft zijn diepste levensbetekenis te openbaren. Dat kader hoeft overigens niet zwaar serieus te zijn. Je kunt op een heel joyeuse manier bijeen zijn en vanuit die innerlijke blijheid tot heel innerlijk dansen en dansbeleving komen.

Het technisch leren van dansen is een grote activiteit, waarbij echter het leren kennen van de inhoud en betekenis van de dansen een moment van rust en bezinning is. Inzicht voedt het hart.

Het verloop en de inhoudelijke invulling van een dansavond zijn sterk afhankelijk van de betreffende leiding en het karakter van de groep. Of er plaats is voor een lied, een gedicht, gebed of stilte, zal per groep of zelfs per keer verschillend kunnen zijn. Dat hangt ook voor een deel af van soort en kleur van dansen die op het programma staan.

Er is wel een bepaalde wetmatigheid wat het dansen zelf betreft. Het is van belang het goede evenwicht te vinden tussen de meer eenvoudige, rustige meditatiedansen (waarmee we altijd beginnen en eindigen) en de moeilijkere meer uitbundige folkloredansen (die de meerderheid vormen). Afwisseling is noodzakelijk. Voorts zal het belangrijk zijn, dat een avond niet 'kabbelend' verloopt, maar dat er een opbouw is naar een climax, of naar een centrum waarin alles zich verdiept.

In het algemeen laat instrumentale muziek de ervaring meer open. De echte meditatiedansen zijn meestal instrumentaal. Zij ademen een grote rust, die wordt gedragen door zeer eenvoudige danspatronen, die iedereen vrijwel onmiddellijk mee kan doen. We denken dan bijv. aan de Mondscheinsonate van Ludwig van Beethoven, l'Elévation van Domenico Zipoli, Kantate 208 van Johann Sebastian Bach.

Waar een lied gebruikt wordt - altijd wanneer er tekst is - moet als grondvoorwaarde gelden, dat de tekst bekend is. In een lied is de tekst - naast maat en muziek - de derde, gelijkwaardige component. De tekst niet kennen en het lied toch dansen is onzorgvuldig en onverantwoord. Met name voor de religieuze ervaring is het kennen van de betekenis van het lied van belang. Als het vers uit psalm 127 'Nisi Dominus': 'Je kunt het geluk niet maken - de Heer geeft het zijn vrienden zo maar, in hun slaap' je innerlijk al beweegt als je het leést, hoe meer zal je lichaam in beweging komen als je het dánst!

Voorgedante voorbeelden

In de achter ons liggende jaren, toen we de luxe kenden van een eigen kerk, kregen wij keer op keer het bewijs, dat dans en liturgie synoniem kunnen zijn: dans is liturgie. Zelfs mochten wij ervaren, dat dans en Eucharistie een natuurlijke eenheid kunnen vormen. Wat uit woorden is opgebouwd, kan ook gedragen worden door het spreken van het lichaam in de dans. Een paar keer per jaar dansten we een volledige Eucharistieviering, met name op Lichtmis. De vaste gezangen, die gedanst werden, waren uit de Misa Latino-Americana van Olivia Molina, op een choreografie van Friedel Kloke. De wisselende gezangen kwamen uit de Young Messiah naar een bewerking van Händels Messias door Tom Parker.

Met Pasen werd het midden van de cirkel versierd door een krans van lichtjes rond de grote kaars, symbool van de Verrezenen. Het ontsteken van het licht is altijd al een ceremonieel gebeuren, maar zeker op Paasmorgen: het Lumen Christi.

We dansten als wisselende gezangen nederlandstalige liederen, zoals 'Hoever is de nacht' en 'Soms breekt uw licht in mensen door' van Huub Oosterhuis en Bernard Huijbers - op eigen choreografieën.

Op Pasen moet je niet zitten maar opstaan.

Een heel rijk thema dansten we met Pinksteren: het Vuurfeest.

In het midden van de kring flakkerde een houtskoolvuur.

De dans waar alles om draaide was Ashrei Ha'isch, de Israëlsche dans van

de 'brandende braambos'. God als het vuur dat de vlam van het hart brandende houdt, geest die gaat van mens tot mens, licht om God te zien. We lazen het verhaal van de 'vurige tongen'. We zongen het lied van het Pinkstervuur en de voorbede-zang van Huub Oosterhuis en Antoine Oomen 'Ik zal er zijn', die we eerder vierstemmig hadden ingestudeerd. Maar ook de Socialistische Internationale -op de tekst van niemand minder dan Henriëtte Roland Holst- had daarin zijn plaats. De vele talen... waarbij ieder de ander verstond.

Met teksten over vuur en licht, het verhaal van de rijke bramenplukker van Godfried Bomans en de onsterfelijke Schriftlezing van Paulus over de 'Ene Geest en de vele gaven' wisselden we de dansen af; dansen van licht en vuur zoals 'Veni Sancte Spiritus' (Taizé) in de symboliek van de zeven gaven van de Heilige Geest. En als je ooit de Zonnedans wilt dansen, dan met Pinksteren, midzomer - naar psalm 18, waar de zon als een bruidegom uit het bruidsvertrek komt, als een held die juichend zijn tocht onderneemt. Zo kwam Pinksteren in een nieuw licht te staan, kwamen wij in het Licht te staan.

Hiernaast kenden we ook dansvieringen, die naar vorm en inhoud een heel universeel karakter droegen. Gelovigen hebben met elkaar gemeen dat zij gelovigen zijn. Dit waren open vieringen, die voor iedereen toegankelijk waren - om mee te ervaren of om mee te doen. Veel mensen stapten mee in de kring. Anderen dansten mee zónder te dansen. Want hoe boeiend en ontroerend kan het zien alleen al zijn van mensen in hun diepere zelf, een groep in gemeenschap.

Religieuze theorieën en theologieën scheiden mensen - religieuze ervaring verbindt. Verschillen in geloofsdelen zijn dan niet langer relevant. Het woord scheidt - de Geest verbindt. Dit houdt echter niet in, dat er een kleurloze grootste gemene deler zou ontstaan uit zorg voor openheid en algemeenheid. Universaliteit betekent 'alzijdigheid'. Waar het leven in al zijn hevigheid aan de orde komt, bestaat geen eenzijdigheid. Onze dansvieringen waren altijd thematisch, we streefden er naar een samenhangende eenheid te creëren rond een zelfde gedachte. De samenstellende elementen van deze vieringen waren steeds: muziek - zang - dans - woord (lezing, gedicht) - psalm - overweging (actualisering) - meditatie (stilte) - gebed.

Ondanks de veelheid (volledigheid) van elkaar aanvullende en ondersteunende elementen, waren het heel nadrukkelijk 'dansvieringen': 11 tot 13 dansen 'droegen' als het ware het geheel, dat zich afspeelde tussen een openings- en een sluitingsdans. In zo'n opzet is het niet duidelijk wie nu eigenlijk de viering leidt vanwege een brede taakverdeling. Het gebeurt gewoon!

Bewegende beelden

Het gebeurde in een parochie, waar de liturgische vorm-vernieuwing nog in de kinderschoenen stond. Alle mensen zaten nog keurig achter elkaar in de bank. Toch was er iets wat niet klopte: de liturgische géést was zover gegroeid, dat de mensen eigenlijk uit de banken wilden! Dat lag aan de pastoor. Zijn frisse geest leidde de mensen zondag na zondag verder de vrijheid in. Hij vertelde, dat hij een thematische viering wilde houden. Het thema van de Eucharistieviering zou zijn: Apostolische zending. Hij zou in zijn kerk beweging willen krijgen, zei hij.

We vertelden hem van de Levensdans en kwamen overeen, dat wij als Levensdansgroep zouden bijdragen aan deze viering - op een sprekende en directe manier door middel van de dans. Met tekstboekjes en al arriveerden wij op zaterdagmiddag, om -zoals met de pastoraal werkster was afgesproken- tevoren nog met zoveel mogelijk mensen wat eenvoudige dansen te oefenen.

Maar de pastoor zei 'Moet dat nu echt, dansen - wij zijn met heel andere zaken bezig, met Amnesty en Vluchtelingenwerk'.

'Ja, maar wij zijn er al...'. Vervolgens werd de halve kerk afgebroken: de banken werden in een groot vierkant gezet en het huis van God werd een dans-tempel. In die nieuwe leegte werd middenin een boomstronk gelegd die er uitzag als een labyrint. Daarop werd een beker gezet, een schaal met brood, een roos. Toen sloegen de kerkdeuren open en was daar de eerste groep mensen - wat kinderen, vakantiegangers, enkele jonge vrouwen.

Kyrie, Gloria, een paar eenvoudige meditatieve dansen - in anderhalf uur tijd voldoende aangeleerd met voldoende mensen om straks heel de kerk mee te nemen in de dans. De kerk liep vol, maar was gewoon eerder vol in deze nieuwe opstelling.

Dat was de eerste gewenning: elkaar in het gezicht zien in plaats van op de rug. De pastoor moest voor het eerst zijn paramenten uit laten - hij liep immers bij het binnenkomen voorop, aan de 'kop' van een lange rij dansende mensen. Dat was prachtig. We dansten die dag, naast de vaste gezangen, als wisselende gezangen Israëlitische dansen, aansluitend op het thema. Steeds meer mensen stonden op van hun plaats om mee te gaan dansen; op het laatst werd het één grote dansende en bewegende gemeenschap.

De pastoor verbaasde zich zó over de ruimte, dat hij bij zijn preek op en neer bleef lopen en op het einde zijn hele kerk zo ongeveer had gehad. Hij zei 'We gaan dansen om straks sterk te zijn in de strijd'. Bij de Santo-dans stond een kindje van vier naast een bejaarde man zo hoog mogelijk de armpjes in de hoogte te steken. In een lange labyrintdans dansten we het Agnus Dei, langzaam naar binnen draaiend achter de voordansende herder aan. Van daar-

uit trad hij iedereen weer tegemoet, om brood te laten eten en wijn te laten drinken en daarbij wat van Jezus te verhalen. Bij de zending stond hij daar alleen in het midden, wees zijn parochianen alle kanten op, naar oost en west en ... zeggend 'Gaaf er op uit...!' Na afloop begroetten we elkaar met een andere warmte, want door zó te vieren rijpt er warmte in je lijf.

'Ik weet niet wat er met mij is gebeurd' zei de pastoor, 'maar ik denk dat ik er nooit meer aan zal kunnen wennen, daar ginds weer hoog boven en tegenover de mensen te staan'.

Een jongetje zei: 'Papa, dat heb ik nog nooit meegemaakt, dat je in de kerk mag dansen'. 'Jongen', zei de vader, 'ik ben dan zoveel ouder dan jij en ook ik heb dat nog nooit meegemaakt'. Toen we de kerk weer in de oude staat hadden teruggebracht en huiswaarts keerden, zeiden we 'Zie je wel dat 't kan!'

Sprong in het licht

De integratie van de dans in het liturgisch gebeuren vereist een grote liturgische feeling en een grote piëteit om te kunnen bewerkstelligen, dat hier een organische groei ontstaat. Dan krijgt het kans om te wortelen. De dans zal moeten worden geënt op de stam, moeten aansluiten op wat er leeft aan elementen van beweging. Anders vindt er afstoting plaats, en treedt het afweermechanisme van de traditie in werking. Mensen zullen moeten gaan begrijpen, dat het een terugkeren is naar de traditie.

Wie de dans wil terugbrengen in de liturgie, zal bekend moeten zijn met de christelijke theologie en mystiek - kerkhistorisch inzicht moeten hebben - en liefde voor het verleden. Wie de bestaande liturgie met een rancuneuze arrogantie tegemoet treedt, kan haar alleen maar verminken, niet van haar eenzijdigheid laten genezen. Het zou daarom van het grootste belang zijn, wanneer liturgie-studenten en liturgen -uiteraard mét medewerk(st)ers uit liturgie-werkgroepen- zélf de stoute dansschoenen zouden aantrekken. Op de eerste plaats om zélf de dans te leren beleven, maar vervolgens ook om de dans als beleving van liturgie tot ontwikkeling te brengen.

Professionele hulp van buiten zal moeilijk te vinden zijn, omdat maar weinigen voldoende kennis hebben van beide bij deze integratie betrokken gebieden. Toch is dit een belangrijke voorwaarde, om op adequate wijze de dans deel te laten uitmaken van de liturgie - zonder enerzijds de samenhang te verbreken en anderzijds de dans te degraderen tot randversiering, intermezzo of variant.

Op theologische faculteiten zou het bijvak 'dans' voor liturgie-studenten (en docenten...) niet misstaan. Maar je kunt ook een uitstekende danseres of danser worden bij Volksdans of Levensdans. Mirjam en David gingen voor.

Hink stap sprong

Om Levensdans tot volle bloei te laten komen zal het juist zijn drie fasen duidelijk te onderscheiden.

Er is de volgende fasering en volgorde van ontwikkeling aan te geven: eerst dansen met de Indianen in het vrije veld - dan met de Oraons de kerk in dansen om daar een eigen dansgestalte te scheppen - daarna met Newman en Maritain dansend Hoogmis vieren.

Of wat concreter: eerst een Levensdansgroep in het leven roepen binnen parochie of gemeente 'als buitenliturgisch gebeuren'; vervolgens met deze groep, bijvoorbeeld op de hoogtijdagen van het kerkelijk jaar, een eigen liturgische dansviering houden, niet bepaald door een kader met vaste rituelen; ten slotte deel uitmaken van een bestaande, vaststaande liturgie en daarmee samenvloeien.

De weg van ervaring en groei naar de derde fase toe zal nodig zijn om ooit zo ver te komen, dat in een Eucharistieviering het hele volk danst!

Dat zal een droom zijn...

'En Mirjam, de profetes, het zusje van Aäron,
nam de tamboerijn in de hand en terwijl alle
vrouwen met tamboerijnen haar dansende volgden,
herhaalde Mirjam voor hen het keervers:
Laat ons zingen voor Jahweh, want hoog is Hij verheven'.

(Exodus 15,20-21)

'Geestdriftig danste David voor Jahweh uit,
slechts met een linnen borstkleed omhangen.
En onder gejuich en hoorngeschal bracht
David met heel het volk de Ark van Jahweh over'.

(Samuël II 6,14-15)

David

Zoals de kwartelkoning
zich opricht in het koren
en al zijn koninginnen groet,

zo was jij de spartelkoning,
die ons de eredienst der zinnen
dansend hebt vertolkt.

Jij zong je psalmen over straat,
wervelend woei je borstrok op
boven je herdersfluit.

Je danste en speelde
je zong het uit van God,
jij wortelstam van Jesse.

Lichtdans

God,
wij danken U voor de dans.
Zo kunnen wij dromen
van uw eeuwig bewegen.
Zo brengt Gij ons
tot elkaar
en tot onszelf.
Geef ons de kracht
en bezieling
met lichtende handen
te werken
aan deze wereld.
Dat eens alle mensen
in een kring
van warmte
mogen staan
rondom het eeuwige vuur
van uw aanwezigheid.
Dat er vrede moge zijn
in onze ogen
en warmte
in onze handen
tot geluk
van onszelf
en van elkaar.
Wees het dansende licht
van mens tot mens,
God in ons midden.

*'Dan zal je vrede zijn
als een stroom,
je levensvreugde zijn
als de golven van de zee,
je zaad als het zand,
je kroost als zijn korrels.
Nooit zal dan je naam
worden weggespoeld
of uitgewist worden
voor mijn Aangezicht'.*

(Jesaja 48, 18-19)

*'Kan een moeder
haar kindje vergeten,
zich niets meer aantrekken
van de zoon van haar schoot?
En al zou zij het ook vergeten,
Ik, Ik vergeet je nooit!
Zie, ik heb je geschreven
in de palm van mijn hand'.*

(Jesaja 49, 15-16)

Mijn Lief

Jij bent de oever
waar ik veilig aanspoel
na wildwaterdromen,
mijn dageraad,
jij mijn nieuwe dag
na de donkere chaos
van de nacht.

Jij bent het land
waar ik mij zaai
om opgewassen te zijn
tegen de dood.
Richt jij
het oogstfeest
voor mij aan?

Jij bent de gloed
waarin mijn kilte
smelt, mijn leegte
vlamvat aan jou.
Uitslaande brand
ben jij in mij
mijn leven lang.

Jij bent de storm
van leven die mij
aan doet waaien
in het droomland
van je begeerte.
O kom, neem mij
als ik aan zal komen

Palm

God geeft aan ieder kind
een eigen mensennaam,
Hij die het in zichzelf
zag en dacht en droomde,
Zij die het in de schoot
van de eeuwigheid droeg.

Kind, een naam geworden
in de groeven van zijn wezen,
in de plooien van haar schoot
waar de scheppingsregen
nog als morgendauw hangt om
de tere halmen van het licht.

De naam die het uitstraalt,
zoals God wil heten
in deze nieuwe naam,
is door God onuitwisbaar
onvergankelijk geschreven
in de palm van zijn hand.

Deze naam, bloedband
duurzaam af te lezen
in de lijnen van zijn hand,
door God ondertekend
in zijn eigen handschrift
als een verbond voor eeuwig.

Eenmalig kind van de liefde,
beeld en gelijkenis - Naam
waarin hij zichzelf herkent.
In de handpalm van God
ligt de mensheid geborgen,
is dit het kind van God.

Ouders lezen de geschiedenis
die zij zelf schreven,
toen zij elkaars namen
tot nieuw leven wekten
en het liefdefluisteren
uitbrak in een lach.

En ook klinkt de echo na
van leven, dat geplant werd
in eeuwen voorgeschiedenis:
het stamleven van geliefden die
zielen tot leven blijven wecten
in aanbiddende liefde tot God.

Als zij dan hun kind
een naam voor het leven
willen geven, kunnen zij
een onsterfelijke naam vernemen,
in diepe stilte luisterend
naar Gods stem in henzelf.

God benoemt de mens,
geeft aan een kind de naam
die bij het wezen past,
de meest persoonlijke naam
door God genoemd voor altijd:
Adam, man van aarde.

Lied van paring en baring,
echo van het eerste Woord,
allesbenoemende eerste naam,
samenklank van de namen
van God en van de mensen:
Eva, vrouw van leven.

Trouwen

Trouw aan U te zijn,
aan de inspiratie
waarmee U ons voedt -
dat vraag ik U.

Trouw aan de rijkdom
van onze geestelijke
en lichamelijke
verbondenheid met U.

Trouw aan de opdracht
die wij van U verstaan:
U te doen ervaren
als een God van leven.

Trouw aan U,
Drieëne Lief
met ons, om met U
scheppend voor te gaan.

Trouw aan jouw wezen
om de geest in je
te laten groeien als
een uitstralend licht.

Trouw aan de liefde
voor mezelf: want
het goddelijke in mij
is jou nabij.

Trouw aan onze liefde
door te zorgen altijd
begerenswaardig te zijn
voor elkaar.

Trouw mij
iedere dag weer.
Dan zullen wij
blijven voortbestaan.

Overleven

God alleen
die alles in allen is
doorziet het vlechtwerk
van oorzaak en gevolg,
van vroeger en nu,
van keuze en noodlot.
God doorschouwt onze
gedachten en gevoelens,
weet wat op de bodem
van ons wezen heilig is.
Dat die eeuwige ruzies
voortkwamen uit allergie,
biochemische verstoring,
celbeschadiging.
En dat zij heilig zijn
door het toch telkens weer
van het kwade te winnen.
Alleen God is de alheilige,
schouwer der harten.
Alles-doorgrondende gerechtigheid,
alomvattende liefde.

God alleen
weet hoe het verder moet,
als je bent voortgekomen
uit een verdorven classesysteem
en naar de kant van de rijkdom
bent doorgeslagen -
kind van kapitalistische ouders
maar daardoor in staat gesteld
de rijkdom van cultuur, kunst,
levensadel te verwerven.
Wat moet God
met al die heiligen die,
omdat zij uit de overheersende
adel zijn voortgekomen,
de innerlijke aanleg tot
heiligheid konden ontwikkelen -
terwijl ontelbaar velen wegzonken
in armoede en totale neergang
door hetzelfde systeem
waardoor zij werden opgeheven -
precies daardoor en gelijktijdig!

God alleen
is oordeel en mateloze liefde.
Hij laat zich omringen
met die heiligen, getekenden,
die slachtoffer werden
van de heiligen van de kerk:
de hongercriminelen,
de hopeloos gedrogeerden,
de zelfdodende zinlozen.
Zij die in doodsangst durfden
terugnemen wat hen ontnomen was,
zij die God ten leven wilden
wekken in hun gedode ziel,
zij die de dood invluchtten
op hoop van leven.
Zij bleven rechtstaan terwijl
de samenleving over hen heenviel.
Zij hielden zich vast
aan de rand van het leven
terwijl de kerken hen veroordeelden
tot de eeuwige verdoemenis.

God alleen
hoort zichzelf schreien.
Hij ziet hoe kinderen
in de vluchtelingenkampen
rillen van de koorts.
Hij huivert als weer
een arts zonder grenzen
en een milieu-aktivist
de hemel worden binnengedragen.
Enkele hoge heiligen
staan met hen in de kring:
zij die de strijd tegen de
strukturen van goddeloosheid
met de dood moesten bekopen.
Dat zijn zij, die komen
uit de grote verdrukking,
die hun kleren hebben witgewassen
in het bloed van het Lam.
Samen staan zij voor de troon van God.
Hij die op de troon is gezeten
zal zijn tent over hen uitspreiden.

Media vita

Als de natuur zich
in zichzelf terugtrekt,
vallen de blaren.
Om steeds weer
uit te barsten
in nieuw leven,
is er dat verzamelen,
die recollectio
in zichzelf.
Beeld van wat er
op definitieve wijze
met je gebeurt
als het laatste blad
van je leven is gevallen.
Weerkeer in jezelf,
weeckerend in God
tot nieuw leven.
Dit vangt aan
midden in je leven.
Dit eindigt
midden in je leven
want sterven
doe je levenslang.

Midden in het leven
is de dood:
schaduw
over alle dromen.

Midden in de dood
is het leven:
licht
dat in komt stromen.

Midden in de mens
is God:
heimwee
in de tijd.

Midden in God
is de mens:
hartslag
in eeuwigheid.

Rond alle heiligen

Aller heiligen feest
aller lichamen
aller zielen
over zeeën hemellichamen
waar aarden geesten
voor God knielen

achter mijn gesloten ogen
beweegt zich
mijn vader
onder mijn beide handen
komt tastend
mijn moeder nader

zonder woorden
verbannen en
vervreemd
van eigen levensbronnen
geboorteland
ontheemd

wanneer de herfst
niet schudt
aan rijpe bomen
als mens en dier
niet zoekt
naar ander onderkomen

loskomend van gestorvenheid
verinnigd
tot leven
om weer op te staan
vernieuwd
en weergegeven

Heiligheid

Heil brengen is vreugde geven.
Helen is verdriet wegnemen.
Heiligen doen dat.
Wie dat doen zijn heilig.
Die de God van het heil
zo dichtbij brengen, dat
mensen van Hem gaan dromen,
die uitdagen en inspireren
tot het brengen van heil.

Hierin zijn zij bijzonder,
maar in het overige
zijn zij heel gewoon:
onheilig, gebrekkig, zondig.
Licht in eigen duisternis.
Er zijn allerlei heiligen
van allerlei heil: heiligen
kerkelijk en buitenkerkelijk,
die bidden en niet bidden.

God van alle heiligen,
God van alle zielen en lichamen,
Gij ziet ons hier tezamen,
gaande onze weg door het leven,
staande voor uw troon,
knielende voor uw aanwezigheid.

Omdat Gij liefhebt, ziet Gij
langs het zondige heen,
speurt Gij het heilige
in mensen van levende aarde.
Zaaï uw onsterfelijke leven uit
in onze ziel en ons lichaam.

Zie hoe ons lichaam beziel
en onze ziel belichaamd is
door uw lichaam en uw ziel.
Hef ons wezen hoog uit
boven dood en ontbinding
en maak ons één met U.

Ter gedachtenis

Allen willen wij gedenken
die uit dit leven
de heenreis hebben gemaakt,
veilig thuis gekomen zijn,
ontwaakt op klaarlichte dag.
De ontelbare scharen
en daartussen hen
die ons lief waren -
die een deel van zichzelf
bij ons hebben achtergelaten,
die een deel van ons
met zich hebben meegenomen.

Zij zingen wellicht
met ons mee
liederen van licht
om toch telkens weer
in alle duisternis
hoop te doen oplichten.
En wij zingen hen toe:
liederen van geloof
in de Levende,
die ons doorleeft
met levenslicht
tot eeuwige opstanding.

Trôst

Wendelientje
m'n kientje,
mih oew wèrm poeleke
op mèn ijskaauw haand,

'k zie oe mih trôntjes
in oew eugskes
ôn de raand van de
euwighet stôn.

Stil stôdde te drome
in mèn licht.
Ziede gè ôk
mèn blij gezicht?

Vuulde nog mèn vingurs
dur oew horrekes speule?
Nà zie'k pas de lichjus
die um oew hartje stôn.

M'n urst dienereske deh
zò gèr ôn 't altaar ston,
gaav 'k oe durum aalt
't beste stukske Broot?

Wendelientje
m'n kientje,
nou gôh 'k noijt
mer doot...

(Troostdicht bij Kees Peijnenburg -
Boxtels dialect - Midden-Brabant)

Alle zielen

Zolang de meerkol
onder vallend blad
zijn winterkost verzamelt
om te overleven

zolang het leven
na de dood van de slaap
toch altijd
weer ontwaakt

zolang de zon nog
als een bruidegom verschijnt
bij het ontwaken
van een nieuwe dag

zolang het kamillebed
in de tarwevelden
de gemeenschap draagt
van tomeloos verliefden

zolang lichamen
zich planten in elkaar
en het levend zaad
wordt doorgegeven

zolang op de bodemloze
grond van heimwee
het eeuwigheidsvermoeden
leeft in alwat leeft

mogen de blaren
van de bomen vallen
verbroken worden
mijn betrekkelijk houvast

houdt God zich vast
aan mijn bestaan
wordt de eeuwigheid
opnieuw geboren.

Grensovergang

Eén rukwind - dan zal ik vallen
geworden tot verleden tijd
gedoemd tot eigen eindigheid
tenzij, als de bazuinen schallen,
de eeuwigheid als een bruiloftskleed
zich spreidt over mijn bange wezen,
overwinning van het eindeloze vrezen
voor het niets dat niet meer weet.

Ik mijmer over liefde tussen water en vuur -
hoe ruimte en tijd in elkaar vervloeien,
hoe in de hemel paardebloemen bloeien -
over de nieuwe aarde en het eerste uur.
Als ik dan het brede water overvaar,
dat door Gods adem is gaan branden,
zullen aan de overzijde veilige handen
mij uittillen boven misbaar en gevaar.

*'Zie, een jong meisje zal ontoangen
en een zoon ter wereld brengen;
zij zal hem noemen 'Immanuël',
God met ons'.*

(Jesaja 7, 14)

Jezus

licht van de wereld
licht op onze weg
licht in ons wezen

om het eigen licht
in lichaam en geest
te bespeuren

om in elkaars licht
het spoor naar het licht
te volgen

licht op
in de diepe rust
van onze ziel

het open gebied
waarin de vrede
kan dalen

schittering
van eeuwig licht
in onze ogen

om licht en
zinnig te leven
in jouw naam

Het witte licht

In de ijle vrieslucht waaieren kleine rookwolkjes uiteen boven de verstilde Certosa. Een dun laagje poedersneeuw ligt op de wijde takken van de Atlasceder, die midden in het claustrum staat. Het is Kerstnacht.

Het enkeltonige luiden, dat helder weerkaatst tegen de wanden van de bergen, roept alle monniken samen. Als lichtgevende schimmen in de nacht gaan zij door de open kloostergangen op weg naar het hart van hun samenwoning. De kleine lichten worden aangedaan, op één lange altijd eendere toon wordt het nachtofficie ingezet. Iedere nacht staan zij hier en zingen zij de Metten, het nachtelijk bidden van de Kerk, sober, zonder muziekbegleiding, na iedere psalm weer een hogere toon zoekend, nadat zij vers na vers haast onmerkbaar enige tonen zijn gezakt. Geen dirigent, geen optreden, geen zingen om de schoonheid van de menselijke stem - alleen een bijna neuriënd inademen en uitademen van de woorden van God.

Wanneer het goddelijk werk is verricht en het midden van de scheppingsnacht nadert, staan de monniken op uit hun koorbanken. De lichten worden gedoofd, alleen het schijnsel van een kaars verlicht de ruimte. Dan knielen zij neer, hun kleed voor zich uit spreidend, en gaan zij op hun rechterzij liggen in het koor; steunend op hun elleboog, de linker- in de rechterhand gelegd, het hoofd ingekeerd in zichzelf. Hier is alleen maar stilte, aanbiddelijke stilte en rust in God. Dan staat een monnik op en ontsteekt lange rijen en kringen van kaarsen, die een lichtprocessie vormen rond het altaar. Als de klok twaalf uur slaat, kussen zij de aarde en staan zij op.

De openingszang van de Nachtmis wordt aangeheven 'De Heer heeft tot mij gezegd: mijn Zoon ben jij, heden heb ik je verwekt'.

Zij staan als beelden in de nacht geschaard rond de kribbe van de mensheid. De eenvoudige houten gezangen zijn hun kerstliederen. God baart zichzelf in hun geest en hun lichaam; na de geboorte van God voelen zij zich zwanger.

Als het goddelijk Jezus-leven met hen huiswaarts keert, knielen zij bij het binnenkomen neer in de 'Ave Maria', de eerste kamer van hun kluis. Midden op de wand, naast de eettafel, hangt een Maria-ikoon.

Telkens als de Karthuizer-monnik zijn kluis verlaat -voor de conventsmis, de vespers, het nachtofficie- bidt hij op zijn bidstoel een Weesgegroet. Ook als hij zijn kluis weer binnenkomt. Het doet denken aan de man, die zijn vrouw groet als hij weggaat en weer thuiskomt. Voordat hij weer opstaat, kust hij de bidstoel, eigenlijk haar.

Hier staat ook zijn bed, een harde matras van maisstro waarin de knoesten nog voelbaar zijn waartussen hij zijn lichaam schikt. Dat doet niet zeer. Het doet wel denken aan de kribbe - de kribbe van tallozen in de wereld, groot en klein.

In de tweede kamer van zijn kluis, de eigenlijke cella, staat zijn grote bidstoel en koorstoel, zijn schrijftafel en boekenkast, zijn kachel. Hier hangen heiligen en geliefden aan de muur. Boven de bidstoel, waarop hij dagelijks vele uren geknield zijn gebeden zegt, hangt de gekruisigde Jezus. Of staat daar -zoals bij een van hen- een houten kruisbeeld: de levende lijdende Christus met geheven hoofd - opgeheven naar zijn Vader. Na jaren is het hout verkleurd. Het hoofd van Jezus, zijn borst en voeten zijn diep donkerbruin geworden - getekend door de kussen. Hier speelt zich het intieme leven af van de monnik, het lief-deleven tussen God en mens.

In deze nacht geurt alles naar geboorte. Buiten in de eigen tuin bloeit de kerstroos wit boven het taaie groene blad. De sterrenhemel hangt tussen de ommuring van zijn hof: schoot waaruit God vóór de morgenster zijn Zoon heeft voortgebracht in het heilig schitteren van alwat is.

Als de zon in de vroege morgen opwaarts rijst, eerstgeborene van de nieuwe schepping, vierden de monniken in de Dagmis het Licht. Hun kerstzang heeft nu een eigen gloed. In stille vertedering zingen zij 'Puer natus est' 'Een kind is ons geboren, een Zoon is ons geschonken: een mantel van liefde is over zijn schouders gelegd - Engel van het grote Weten wordt hij genoemd'. Eenstemmig koor, samenklank met alle koren over de aarde, waar de geboorte van het eeuwig Licht wordt gevierd. Deze dag wordt geheel in stilte en eenzaamheid doorgebracht. De maaltijd wordt thuisbezorgd. De mens zwijgt - God spreekt vandaag. De een blijft in zijn eigen stilte - de ander zingt 'Nu zijt welkome', als een lied van welkom in de eigen woning. De een brandt een kaars - de ander staat wat dromerig bij zijn kerststalletje en laat het kleine heimwee toe naar het verleden. Maar als een wolk van licht stijgt er een gebed omhoog uit dit huis met zijn vele woningen: voor de velen die hen alleen maar liever werden door de jaren, voor alle eenzamen zonder God, voor de ontelbaren die ondergaan in een zee van leed.

Als de avond valt en de zon weer wegglijdt achter het gebergte, vult het dal zich met een onmetelijke stilte. Wat zij op zondag samen zingen, zingt nu een monnik zacht voor zichzelf alleen 'Salve Regina', zijn handen omarmend gevouwen rond de lieve vrouw die met hem samenwoont, Maria.

Alleen bij de Karthuizer-monniken ontbreekt in deze lofzang het woord 'moeder'. Zij bezingen Maria als vrouw... het vrouwelijke van God. Als dan verder op in deze lofzang 'Jezus' wordt genoemd, voegen zij (en weer als enigen) het woordje 'lieveling' toe. Kerstmis bij de Karthuizers: een stille nacht en een stille dag, waarin de eeuwigheid zingt van vrede op aarde... als een gelukwens voor alle tijden. 'Soli Deo' - 'voor God alleen' een hele Kerstmisviering lang.

Geboortepijn

Mijn pijn met Kerstmis
is mijn liefde.
Ik kan mijn liefde
niet kwijt.

De omgekeerde pijn
als wanneer je niet
bij je gevoel
kunt komen.

Ik zou God
willen omarmen,
Jezus in mijn handen
willen houden.

Om in het heelal
weg te zweven
en op te gaan
in God.

Gelukkig is er
die pijn,
want zonder pijn
is er geen liefde.

Maar toch zou ik
als dat kon,
even liefde willen
zonder pijn.

Dat jij,
mijn Liefde,
mij opneemt
in jou.

Kerstmis

O Oosterlicht,
schittering van het eeuwig lichten
en zon van gerechtigheid,
kom en verlicht hen,
die weggezonden in duisternissen
door de dood zijn overschaduwd.

Deze antifoon 'O Oriens' wordt gezongen in de Vespers van 21 december, juist op de avond dat de zon haar laagste stand heeft bereikt. Daarna blijft zij drie dagen -balancerend tussen leven en dood- in dezelfde laagstand hangen tot zij op 25 december gaat stijgen. Dan zingt de liturgie in het Alleluiavers van de Dagmis:

Een dag vol heiligheid
is voor ons opgelicht.
Komt, mensen, en aanbidt God
want vandaag is op aarde
een groot licht verschenen.

De zon begint de nieuwe tocht door het jaar - het Licht in de wereld is geboren. De zon, het geschapen licht, symbool van God, die de aardse werkelijkheid binnentreedt in Jezus, die genoemd wordt 'het Licht van de wereld'.

De ene leegte

Er was een tijd, dat het licht nog opviel, omdat het zo aardedonker kon zijn. Maar de bewoonde wereld -de straten, de huizen, de kerken, de hemelkoepelel boven stad en land- is zo overbelicht, dat de sterren nog nauwelijks zichtbaar zijn.

Als in het hoge Noorden de schemering maanden lang de dagen grijs maakt en de kleuren doet verbleken, terwijl de zon niet boven de horizon uitkomt, wordt het verlangen naar licht als een zeurende pijn. Maar als dan de zon weer over de rand van de aarde heen komt kijken, is dat zo'n ingrijpende kosmische gebeurtenis, dat dit tegelijk ervaren wordt als het dóórbreken van het innerlijke licht, het licht in mensen zelf.

De Zonnewende is dan een lijfelijke religieuze ervaring, die door de poriën van de ziel heendringt. Zo wás het - men vierde Zonnewende. Maar wanneer het natuurgebeuren zijn mythische, kosmische betekenis verliest ín de ervaring van mensen, verliest ook het feest zijn innerlijke uitstraling.

Geleidelijkaan verloor het Zonnewendefeest zijn oer-religieuze impuls en ontstond de leegte.

Er was een tijd, dat het weerkeren van het licht, de Zonnewende, óók in de lage landen nog als een kosmisch wonder werd ervaren, de wisseling van de seizoenen nog als een levensmysterie werd gezien. Maar nu lijkt de hemel dicht te zitten en kan de geplaveide aarde haar innerlijke straling niet meer kwijt. Het grote oerfeest van de Zonnewende is overleefd - de kosmos zwijgt - van leegte zijn de steden vol.

Slechts een handjevol mensen, dat zich openstelt voor het nieuwe bewustzijn, staat bij de Zonnewende met gespreide armen in de nacht om het licht in het Oosten te zien dagen.

Maar toch schreeuwt het ook in ons -mensen van deze tijd- om vervulling, ervaring van eeuwigheid, verbondenheid met de schepping. Het is niet de mens die veranderd is, maar de wereld rondom de mens die de vervreemding van dag tot dag vermeerdert en vergroot. De wereld om hem heen: het geestelijk milieu, het ademgebied voor zijn innerlijke waarneming. Maar als het geestelijk klimaat verbetert - hoe snel blijkt de mens dan bij de bronnen van zijn eigenlijke levensverlangens terug te kunnen keren.

Onze vroege voorouders, vooraf aan de christelijke jaartelling, ervoerden de wedergeboorte van het licht als een wedergeboorte van zichzelf. Het was een vrijkomen van het eigen duister van zorg, verdriet, arbeid, alledaagseheid - een licht en helder worden in de aanraking van het nieuwe licht: om het licht te kunnen zien, het alomme licht van het zijn, het goddelijke licht dat als een vuur doorstraalt uit al wat is. Feest van Zonnewende als de donkere dagen krimpen, de nieuwe gloed als een herlevende stroom van schepend licht weer in de ogen op gaat lichten.

Er was een tijd, dat in deze bedding van het weerkerende licht Kerstmis zijn intrede deed - niet ter vervanging maar ter vervulling van elkaar. Hier vloeiden twee levensstromen samen. Als dan de Kerk zong over de 'Zon van gerechtigheid', gingen twee sferen vanzelf in elkaar over en werd Kerstmis het feest van de Volheid van het licht.

De andere leegte

Er was een tijd dat God nog vanzelfsprekend was: dat God nog sprak - omdat de mens nog luisterde. En nu in een tijd, waarin velen niet meer horen, lijkt het alsof God zich in stilzwijgen hult. Maar het is de sonische ter-

reur van miljoenen motoren -binnen en buiten huis- die de stilte van het hart verstoort en het innerlijk oor dooft.

Het is niet gemakkelijk meer om de trillingen van het leven, de liefdetaal van plant en dier, de stem van God op te vangen. Het is de overspannen aandacht voor de buitenkant, de onverzadigbare verwervingsdrift en de levensonrust, die ons als kinderen van de welvaart gevangen houden. Omdat de innerlijke vervulling ontbreekt, moeten eindeloos veel kleine beetjes bevrediging worden gezocht om het leven zinvol te doen zijn. Dit is geen keuze, dit is noodlot.

Wat kan dan nog het eeuwen-oude verhaal van een kind in een stal aan nieuwe boodschap melden - het enige verhaal dat de kerken met Kerstmis als boodschap van licht aan de mensheid door kunnen geven?

Het Kerstgebeuren wordt - als feest van de grote innerlijkheid - niet alleen bedreigd door het groeiend onvermogen om de kosmische en religieuze diepte te verstaan, maar ook -en dat is vele malen ontledigender- door de vervaging van het mysterie van buitenaf. Deze vervaging van het wezen van Kerstmis is drievoudig.

Ontmythologisering

Door de wetenschappelijk harde, verharde historische ontleding van het Kerstgebeuren wordt Kerstmis ontdaan van het mythische. Maar als de mythe de vermenselijking is van het mysterie, waardoor het toegankelijker wordt, erbaarder en nabijer - hoe onmisbaar zal zij dan zijn waar het gaat om het ondoorgrondelijk mysterie van Gods menswording op aarde. Wat rond de geboorte van Jezus aan levensverhaal ontstaan mag zijn (het is niet eens van belang waar de mythe begint), uit het verhaal als zodanig wordt duidelijk: hoe het leven uit de Geest wordt geboren, hoe de levensgeesten van God de schepping doordringen, hoe de omgeving van herders en wijzen de mens verklaren wie hij eigenlijk is.

Zonder het Kerstverhaal blijft er slechts het feitelijk gegeven over van een kind, geboren in een uithoek van de wereld, dat achteraf heilsgeschiedenis heeft geschreven als de Man van Nazareth. Maar van dit naakte Christusfeest, dit uitgekleden verhaal wordt niemand warm of koud. De mythe, de menselijke vertaling van het wonder, is de helft van de werkelijkheid. Wie zich ervoor beijvert de 'kerst-mythe' te ontzenuwen totdat de stal leeg is geworden en de lichtjes zijn gedoofd, zal toch steeds weer een volle stal aantreffen. Het onuitroeibare verhaal zal blijven klinken, want het is de omkleding van het Mysterie Mens. Het stelt ons in staat in onze droom en

verbeelding de oorspronkelijke diepte van de mens te peilen en te ervaren. Hiermee staat of valt de hele Kerstmystiek: de menswording van God.

Vermaterialisering

Kerstmis is het feest van de vriendelijkheid van mens tot mens. Het is door de eeuwen heen ook een dier-vriendelijk feest geworden, althans in liederen en verhalen, want de dieren 'sieren' de kersttafel overvloedig. Toch blijven de schapen vertederen en zijn de os en de ezel de huisdieren van ieder kersttafereel.

Kerstmis is ook natuur-vriendelijk. De kerstboom, de altijd groen-blijvende levensboom, staat in het Kerstfeest centraal. Zijn wortels verbinden met de aarde, de piek reikt naar de hemel: beeld van het leven, beeld van de mens. De versiering symboliseert de luister van de mens. De levensboom is een oerkrachtig symbool uit onze verre voor-geschiedenis: teken van onvergankelijk leven, teken van hoop. Vooral wanneer hij, na hart en geest van de mens te hebben verlicht, weer zijn voeten in de aarde mag zetten en opnieuw mag opklimmen naar de zon. Vriendelijkheid voor de natuur, vriendschap voor het leven. Maar het merendeel gaat op in rook... De vrolijkheid rond de kerstboom, de cadeautjes als gebaren van goede wil, de vele lichtjes als weerspiegeling van het licht in het hart - het is de feestversiering die eigen is aan het wezen van het feest, de eigenlijke Kerstboodschap: de genade van God, bron van geluk voor alle mensen, is op aarde verschenen. Deze feestelijkheid is als de belichaming van de mystieke eenheid met God: van God uit word je méér een met elkaar om dan vanuit de eenheid met elkaar méér een met God te worden. Menselijker en goddelijker kan het niet! Kerstmis -viering van de menswording van God- is het feest van de glorie van de mens, die goddelijke wezenstrekken heeft.

Kerstmis als het liefde-feest van God met de mens.

Alleen als deze feestelijkheid wordt losgemaakt van het Christus-gebeuren, verliest het feest zijn wortels, zijn voedingskracht, zijn uitstraling. In plaats daarvan wordt dan een andere wereld van zaligheid opgedrongen, waarvan de delen stuk voor stuk de moeite waard zijn om je er aan over te geven: een zich steeds meer verfijnend consumptie-aanbod, steeds grotere creatieve en recreatieve mogelijkheden, een onbegrensd groeiende feest-cultuur... als je aan de rijke kant beland bent. De beeldvorming, die de commercie ten aanzien van Kerstmis aan de dag legt, leidt echter niet naar Kerstmis toe maar van Kerstmis af. En ook de 'grote' media maken zich steeds meer los van de

oorsprong van Kerstmis, vanuit eigen doofheid menend dat mensen niet meer horen willen.

Maar is dat geen cultuur-censuur? Zo lijkt er een onhoudbare leegte te ontstaan. Hoe totaler en massaler de buitenkant van Kerstmis zich opdringt, hoe leger de binnenkant zich laat voelen. De ziel is uit Kerstmis aan het verdwijnen... zoals uit de arbeid, de seksualiteit, de sport. Waar blijft de nieuwe vervulling? De mens van vandaag, de jongeren van vandaag, wij zelf worden geleidelijk rijp voor de herbezieling van het leven, mysterie en mythe.

De ziel wordt uit de sport weggetrapt en weggeslagen: het spel is over. Maar als bij verrassing plotseling de ziel en de bezieling ervaart, laat hoog het enthousiasme op, wat letterlijk 'goddelijke verrukking' betekent. Zodra bij een voetbal-interland of bij een Olympische volleybal-finale weer echt gespeeld wordt, slaat de vonk naar miljoenen kijkers over. En breekt er niet iets van betovering door, als bij de Elfstedentocht uit volle borst liederen worden gezongen als 'O when the Saints' 'We shall overcome' 'Land of hope and glory'... gewoon samenvloeiend met de liturgie van het leven? Het nieuwe is heel dicht bij. De Kerstsamenzang en deze samenhang lijken slechts een verschil van plaats, als in Bartlehiem het lied gezongen wordt van Betlehem 'Les anges dans nos campagnes': Gloria in excelsis Deo!

Zal het religieuze het leven weer moeten bezielen en het leven het religieuze weer moeten doorleven met een nieuwe bezieling?

Eigenlijk gebeurt dit met Kerstmis in de hele wereld.

Politisering

De kerken hebben als geen ander het eerste woord, waar het gaat over de oorspronkelijke Kerstboodschap: de Bijbel ligt in hun midden. Toch kunnen vanuit lezing van hetzelfde verschillende accenten worden gelegd. Versluitend is het, wanneer bijkomende betekenissen in de plaats treden van de eigenlijke boodschap of ter ontwijking van het wezenlijke wordt uitgeweken naar accenten van bijkomende aard. Verbonden met de essentie van het Kerstgebeuren kan de beleving van facetten van het feest de uitstraling van Kerstmis echter vergroten. De essentie van Kerstmis is enkelvoudig: God treedt in de mens aan het licht in de verwerkelijking van zijn totale zijns-ontplooiing - God wordt mens in iedere menselijke geboorte. Kerstmis is geboortefeest. Rond Jezus, het liefste mensenkind van God waarin God zichtbaar werd, wordt de mensheid zich bewust van zichzelf. Het is dus een vreugde-viering.

Ik verkondig u
een vreugdevolle boodschap,
die bestemd is
voor heel het volk.
Heden is u
een Verlosser
geboren:
Christus de Heer.

Zo klonk de boodschap van de engel - of zo werd het verschijnen van Jezus gedeut. Een verlosser was geen tragische figuur, maar een volksheld, een overwinnaar.

Als wij ons oor te luisteren leggen bij wat de evangelische vertellers van het Kerstgebeuren over Jezus zeggen, breekt er zoveel goddelijk licht door in het menselijk duister, dat wij ons bewust worden van de geboorte van God. Alle drama moet even wijken: de stal staat in het licht en het kruishout is nog niet geplant. De aarde voelt de tedere aanraking van God. Een goddelijk kind is geboren, zoals Jesaja -meer dan zevenhonderd jaren voor Christus- voorspelde.

Het volk dat in duisternis gaat
zal een helder licht aanschouwen.
Zij die wonen in de schaduw van de dood,
over hen zal een groot en stralend licht opgaan.
Gij zult hun vreugde vermeerderen,
hun blijdschap vergroten,
vrolijk zullen zij zijn voor uw Aanshijn
zoals men lacht op de dag van de oogst.

Want een kind is ons geboren,
een zoon is ons geschonken.
Het koninkrijk wordt op zijn schouders gelegd
en dit is de naam waarmee hij genoemd wordt:
Wonderbare Raadsman,
Goddelijke held,
Vader voor immer,
Vorst van de vrede.

Rond deze essentie van Kerstmis viert de Kerk feest. In de wisseling der tijden werd het Kerstfeest ingetogener of uitbundiger gevierd, maar nooit zwaar of dramatisch. In de Middeleeuwen was men met Kerstmis vrolijk en speels. Zowel binnen als buiten de kerken werden kerstvolksspelen gehouden. Ook de dieren vierden mee; in de muziek kon je de ezel horen baken en de os horen loeien. Men vergat even de armoede - daar dacht men elke dag al aan. Men wilde de armoede van het kind niet vieren, maar de goddelijke rijkdom in het kind.

En ook nu willen we deelhebben aan de vreugde van Kerstmis, zonder onze ogen te sluiten voor het leed in de wereld. Maar als de deernis en de pijn om de nood en ellende in de wereld de vreugde van Kerstmis overschaduwet, krijgt het licht van Kerstmis geen kans. Onmiddellijk na Kerstmis komen martelaren, groot en klein, al in de aandacht. Mag het één dag vreugde zijn? Waarom elkaar een kwaad geweten bezorgen vanwege onze medeplichtigheid aan de armoede in de wereld, juist op die ene dag dat wij zo licht moeten kunnen worden, dat wij in staat zullen zijn aan de duisternis het hoofd te bieden? Het is zelfs zo, dat de mate waarin wij het Licht ervaren bepalend is voor de mate waarin wij de duisternis zullen bestrijden. Dan gaan onze handen vanzelf open, misschien zelfs voor een heel jaar. Als het kerstlicht ten volle straalt, zullen andere accenten dat licht niet doven. Dan is zelfs een collecte voor de kinderen van de armoede een vieren van vrede en licht. En dan kijken we met lichte ogen in het rond.

De volheid

Ongeveer midden in de geschiedenis van het christendom (in 1181) was er een menselijke lichtverschijning: Franciscus van Assisië kwam aan het licht. Hij zong het Zonnelied, sprak van broeder zon en zuster maan; hij bezong water en vuur, de lucht en het groene gewas als een kant en klare schepping; hij voerde gesprekken met de dieren en de vogels, waterbewoners en vissen als waren zij medemensen. Hij was het ware milieu in het milieu.

Hij was de man die de eerste kerststal maakte en de dieren taak en taal gaf in het kerstverhaal - de man die neerknielde bij het Kind. Hij was een man, die zich met Christus verenigde en een getekende werd van de liefde - die de wereld in wording opriep tot wedergeboren worden in het goddelijke licht dat sluimert op de bodem van elke ziel. Een man, die de Zonnewende gevoeld zal hebben als een omslag in zichzelf, weg uit schaduw en duister, het wassende licht tegemoet.

Franciscus, de schouwer van de Zonnewende, de zanger van het Zonnelied, die als een kind kon spelen met het Kind en zich in Kerstmis verloor - hij leefde in zichzelf de eenheid van Zonnewende en Kerstmis: het zonneverstijnen in de wereld dat in Jezus plaatsvond en nooit meer zou kunnen doven of gedooft zou kunnen worden.

Kerstmis was voor hem: feest van het geschapen en ongeschapen licht, geboorte van het aardse en het hemelse licht, weerkeer van het licht in mens en natuur: het Christusfeest.

Zonnewende en Zonnelied

Voor wie zich in de kerstnacht of op kerstmorgen innerlijk wil vereenzelvigen met het kosmische wonder van de Zonnewende, als in aanbidding de zon ziet opkomen in de natuur en in zichzelf, vormt de christelijke kerstviering geen enkele bedreiging. Integendeel: de ervaring van de lichten van de schepping vloeit op natuurlijke wijze samen met de aanbidding van het Christus-licht, dat als een levende persoonlijkheid in het zonnelicht, in de kosmos verschijnt en indaalt in de mens. Zolang de kerstviering van de kerken de ziel van Kerstmis behoudt, kun je Kerstmis en Zonnewende vieren hand in hand, dansend in hetzelfde eeuwige Licht van God.

Voor wie Jezus' geboorte viert als Gods lichtverschijning in een duistere wereld, is het oorspronkelijke zonnewende-bewustzijn een belangrijke basiservaring. Daardoor krijgt Kerstmis een kosmische lading, die het komen van God alleen maar groter luister geeft: Jezus de zon der gerechtigheid.

Is het daarom, dat het zo'n overweldigend gevoel geeft, wanneer je komend uit de Nachtmis, die vol was van het Christus-licht, onder de heldere sterrenhemel staat en dan de tinteling voelt van de geboorte van het nieuwe Licht?

Als de laatste orgelklanken zijn verstild en de Communiezang -uit psalm 109- nog na blijft klinken:

Met jou was ik samen in het allereerste begin,
op de dag van je uitstorting in het bestaan
in de schittering van eindeloze heiligheid:
als dauw uit de schoot van de nieuwe dageraad
heb ik je voor het aanlichten van de morgenster
ter wereld gebracht als kind van mijn liefde.

Apocalyps

De aarde zal de hemel zijn,
de hemel zijn van aarde.

De zeeën zullen zonnen zijn
en zonnen zijn als zeeën.

De sterren zullen ogen zijn
en ogen zijn als sterren.

De bloemen zullen dieren zijn
en dieren zijn als bloemen.

De dieren zullen mensen zijn
en mensen zijn als dieren.

De kinderen zullen engelen zijn
en engelen zijn als kinderen.

De mensen zullen goden zijn
en goden zijn als mensen.

De mannen zullen vrouwen zijn,
de vrouwen zijn als mannen.

De tijden zullen eeuwig zijn,
een eeuwigheid van tijden.

En God zal al in alles zijn
en alles zal zijn in God.

Inhoud

	Nieuwsbericht	4
	Herdersgroet	5
	Preludium	8
	Drie herders	10
	Herderspsalm	11
I	Steppepaard	14
	Moses	15
	Herder Moses	16
	De brandende braambos	18
	Moses en Sippora	20
	Afscheid	21
	Vreugdeboden	24
	Godin	25
	Tafelgebed	26
	Mijn zuster	28
	Vrouwengeest	30
	Bede	31
	De Drieëndertigjarige	32
	Arme God	33
	God van de armen	34
	Armengod	39
	Nieuwe wereld	40
	Zegeningen	41
II	De aanklacht	44
	Het vage vuur	45
	Natuurlijk	46
	De heilige koe	47
	Spel verspeeld	50
	Koning David	52
	Treurlied	54
	Boerenboom	56
	Feestlied	58
	City'97	60
	Bruiloftslied	61

III	De zeven gaven	64
	David	65
	Herder David	66
	Psalm	68
	Initium	70
	Ad Vesperas	71
	Adem	72
	Liefste	74
	Responsorium	76
	Davidsterren	78
IV	De Uitverkorene	82
	Jezus nergens	83
	Herder Jezus	84
	Jezus en Jesaja	87
	De blijde boodschap	90
	Jezus - jij	95
	Midden onder ons	96
V	Een berg van vrede	102
	Jezus ergens	103
	De mens Jezus	104
	De man Jezus	107
	De zevende man	110
	Nagesprek	123
	Levend water	124
	God	125
VI	De lijdende knecht	128
	De vooravond	129
	Handwassing	130
	Triduum sacrum	132
	Magdalene	136
	Het kruis	138
	Het duistere licht	139
	De profundis	140

	Rouw	141
	Mijn schuilplaats	142
	De lijdensweg	144
	Levensboom	145
VII	De bloeiende steppe	148
	Hoop	149
	Verrijzenis	150
	Het tuinfeest	152
	Ad Laudes	154
	Opstanding	157
	Pausbrief	158
	Dit is mijn lichaam	159
	Mijn lichaam	171
VIII	Nieuwe tijd	174
	Schepping	175
	Zonnedag	176
	Zevende dag	177
	Zondag	178
	Zending	180
	Het vergezicht	183
	God van aarde	184
	Het visioen	186
	Om vrede	188
	Vrede	190
	Vredewens	194
	God	195
IX	Messiaanse belofte	198
	Pinksterfeest	199
	Pinkstervuur	200
	Vuurlicht	202
	Levensvuur	204

	Het schone licht	206
	Nagedachtenis	208
	Onuitblusbaar vuur	212
X	Gevleugelde voeten	216
	De eerste dans	217
	Pas de Dieu	218
	Woordeloos gebed	219
	Levensdans	220
	David	244
	Lichtdans	245
XI	Levenszaad	248
	Mijn lief	249
	Palm	250
	Trouwen	252
	Overleven	254
	Media vita	256
	Rond alle heiligen	257
	Heiligheid	258
	Ter gedachtenis	260
	Trôst	261
	Alle zielen	262
	Grensovergang	263
XII	Immanuël	266
	Jezus	267
	Het witte licht	268
	Geboortepijn	270
	Kerstmis	272
	Apocalyps	280
	Inhoud	282
	Schootlammetje	286
	Personalia	287

*'Als een herder weidt hij zijn kudde.
Hij neemt de schaapjes in zijn armen
en legt ze neer in zijn schoot.
Dan leidt hij er de moeders heen'.*

(Jesaja 40,11)

De illustraties in dit boek vertellen een eigen verhaal. Zij zijn van de hand van Harrie Sterk, die behoort tot de prominente Nederlandse religieuze kunstenaars van deze eeuw. Zijn bloeiperiode beleefde hij in de beginjaren zeventig, waaruit deze tekeningen stammen. Zijn diepe aandacht voor de menselijkheid van Jezus, verbonden met zijn socialistische levensbeschouwing, leidde tot een religieuze kunst van grote innerlijke schoonheid. Zijn eigen menselijkheid is in beeld.

Het gezamenlijk priesterleven van de twee schrijvers van dit boek van de jaarkring getuigt van een heel eigen spiritualiteit. Hun jaren van priesterarbeid wierpen een nieuw licht op de maatschappelijke en religieuze werkelijkheid. Dit leidde tot een radicale keuze voor tot minderen gemaakt. De Bewegingskerk die zij in het leven riepen heeft hen geleid naar de bronnen van een aards geloven 'in geest en waarheid'. Zij publiceerden over arbeidspastoraat en levens-religiositeit en schreven twee boeken 'De blinde hoek' en 'De verloren Vader'. In 1995 stelden zij een thematisch Vesperale samen in een nederlands-gregoriaanse opzet. In 1996 schreven zij de 'Driekoninginnen', dat met de 'Drie Herders' een tweelingboek vormt. Samen gaan zij de weg door het jaar.

Wanneer religieuze herontwaking gepaard gaat met herontdekking van zichzelf, gaat de innerlijke ontwikkeling van de mensheid een nieuwe fase in. Dat gebeurt wanneer de mens in vrijheid wordt herboren - bevrijd van religieuze, sociale en culturele overheersing tot zelfontplooiing komt.

Daar ontstaat de nieuwe ruimte om God te zoeken en te vinden in de levende werkelijkheid zelf - God minnelijk te aanbidden in lief en leed, in lust en last, in de dagelijksheid en heerlijkheid van het eigen bestaan. In dit boek met gedichten, gebeden en overwegingen wordt naar deze Gods-ervaring gespeurd.

In de drie grote Herders van Israël - Moses, David en Jezus - komen drie verschillende spiritualiteiten tot leven: de maatschappelijke, de zinnelijke, de geestelijke weg. Wegen tot menswording, wegen tot God.

Jezus volgt het voetspoor van de herders die hem voor gingen, maar zijn weg overstijgt hen 'in de hoogte en in de diepte'. In hem ontstaat een levens-mystiek - een eenheid met alwat is - die zo vol en omvattend is, dat daardoor alles wordt verlost van tijdelijkheid en leegte. Wie leeft als hij wordt onsterfelijk.

Jezus is de vervulling van Gods toekomst in de wereld. Hij is de nieuwe mens, de hoop van de mensheid. De wereld en de schepping worden herboren in iedere mens, die zich durft overgeven aan wat het leven biedt, aan de God van het leven. Deze levens-religiositeit kwam in Jezus aan het licht en wordt in het nieuwe bewustzijn van deze tijd herontdekt en herleefd. God is mens geworden.

De hoofdaandacht concentreert zich in dit boek op de menselijkheid van Jezus, die zichzelf 'lichaam' noemde. Het is de menselijke gestalte van Jezus, waardoor mensen zich in hem herkennen en geboeid worden bij het leven: daar waar hij lijdt en strijdt - maar ook waar hij geniet en liefheeft. Lotgenoot en deelgenoot van iedere mens - nabij en navolgbaar.

Waar het gaat om levende liturgie en viering van het leven, komt de dans nadrukkelijk naar voren, de Levensdans, de 'pas de Dieu'.

Dit boek volgt de grote levensmomenten van de mens Jezus door het jaar heen, de menselijke geschiedenis. Daar wachten opnieuw de Driekoninginnen in het licht.